

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

Delovna
organizacija,
delo in dom

Sobota, 21. septembra 1963
št. 37, leto XXI

VOGLED V PROBLEMATIKO SPOROV ODKRIVA NOTRANJE ODNOSE V DELOVNIH ORGANIZACIJAH

NEPOTREBNA POTA, STROŠKI IN JEZA

Načelu ustavnosti in zakonitosti so podrejeni tudi statuti in drugi splošni akti delovnih organizacij, ki morajo zato biti v skladu z ustavo in zakonom.

Morajo biti, pa velikokrat niso. In prav tu so vzroki za delovne spore, za pritožbe, ki povzročajo toliko prizadetosti in škode, izgubljenega časa.

Res so takšne pritožbe marsikdaj tudi neupravičene, ker delavci ne poznajo pravnih določil. Pa kdo bi jim zameril to, ko pa jih često ne poznajo celo tisti, ki odločbe izdajajo.

PRESOJA »NA OKO«

Eden izmed pogostih vzrokov nepotrebnih potov in pritožb so nepravilne odpovedi. Ne bi se spuščali v to, ali so take nezakonite, včasih pa tudi »zakonite« odpovedi pogostne zaradi nestrokovnosti ljudi, ki o tem odločajo, ali so namerne, ker se podjetja skušajo na hitro znebiti nezahvalnih delavcev. Naj si bo tako ali tako, odločba o odpovedi je nezakonita, če je na primer utemeljena takole:

Z odpovedjo pa je nastala še materialna škoda, saj odločba odreja, da se šef ekonomske enote takoj odstrani iz podjetja, obračunajo pa se mu takoj tudi osebni dohodki za čas odpovednega roka.

Delavec se je na odločbo v roku pritožil, ker je nezakonita. V podjetju pa pritožbe še daleč niso obravnavali, čeprav se odpovedni rok že bliža h kraju.

Takih primerov odpovedi zaradi disciplinskih prestopkov, ki so pravzaprav odpušči (najstrožja kazen, ki jo izreče disciplinska komisija), je še veliko, vsi pa so nezakoniti, če predhodno o njih ni sklepala disciplinska komisija podjetja.

Kazen za disciplinske prekrške morajo delovne organizacije normirati in specificirati v svojih pravilnikih. Takih pravilnikov pa večina predvsem manjših delovnih organizacij, nima. Tako je disciplinskim komisijam omogočeno presojski »na oko« in tudi tako odmerjati kazni za prekrške.

VSAKA ZAMERA NE SODI POD DISCIPLINSKI PREKRŠEK

Neko ljubljansko podjetje je npr. kaznovalo delavca z odvzemanjem desetodstotnega mesečnega osebnega dohodka za dobo treh mesecev zato, ker je v oddelku za gospodarstvo občinskega ljudskega odbora poslal pri-

javo o nepravilnostih, ki se dogajajo v podjetju. Odločba za disciplinsko kazen med drugim navaja tole: »V prijavi ste opozorili na določene nepravilnosti v našem podjetju, ki so se dejansko dogodile... Vendar pa so bile v prijavi tudi stvari, ki so neresnične in ki blatijo ugled našega podjetja... Disciplinska komisija je ugotovila, da ste z neresničnimi prijavami rušili ugled podjetja ter omalovaževali delavsko samoupravljanje v našem podjetju... Zato je kazen utemeljena.«

Ta primer prav gotovo ni primer kršenja delovne discipline in zato ne spada pred disciplinsko komisijo podjetja. Še manj so upravičeni izreči za to disciplinsko denarno kazen, saj delavec ni povzročil materialne škode podjetju. Če v podjetju smatrajo, da so bile izjave neresnične, lahko tožijo delavca na sodišču zaradi blatenja podjetja.

KAJ SE SKRIVA ZA SPORAZUMI

Nejasnosti in nepravilnosti pri poslovanju disciplinskih komisij je veliko, zato je tudi vedno več »sporazumnih« odpovedi delovnega razmerja, ki pa so v bistvu daleč od sporazumnih, saj se skoraj za vsemi skrivajo včasih zelo majhni disciplinski prekrški.

Delavca, ki je napravil prekršek, pokličite na primer direk-

tor ali sekretar podjetja, mu obljubi, da prekrška ne bo nihče obravnaval, če podpiše sporazumno odpoved. Že natiskan formular o sporazumni odpovedi delovnega razmerja položite predenj (če bi sam napisal odpoved, bi imel več časa za premislek), samo podpis in vse je končano. Po navadi le do naslednjega dne. Takrat, najkasneje po nekaj dneh, začne delavec dvomiti, da je bil prekršek tak, da bi ga zanj lahko odpustili, vendar je že prepozno. Sporazumne odpovedi ne more več potegniti nazaj, v podjetju ga ne sprejmejo več.

Podpisani sporazum je zakonita prekinitve delovnega razmerja in prizadeti (če se premisli) tudi na sodišču ne uspe. Zakon taksira kot nezakonito podpisani sporazum samo, če je bila uporabljena sila oziroma pritisk, ali pa, če je bil delavec, ko je podpisal sporazum, v neprijetnem stanju. V druge okoliščine se sodišče ne spušta. Pa bi včasih marsikaj razkrile.

Primer je iz velikega gostinskega podjetja. Delavka je zanosila. Ker je imela pri prvem porodu nesrečo, da je rodila mrtvega otroka, se je ob ponovni nosečnosti upravičeno bala. Prosila je direktorja, da bi jo že takoj na začetku nosečnosti prestavil na dopoldansko delo, ker daleč stanuje in se boji pozno ponoči hoditi domov. Ker ji je direktor odgovoril, da so potrebe take, da tega ne morejo urediti, mu je delavka rekla, da si bo pač morala poiskati drugo službo. Čeprav sta se razgovarjala o tem ob enajstih ponoči, je šel direktor z delavko v pisarno in napisala je odpoved. Nič ni pomagalo, če je naslednjega dne, ko se je posvetovala s svojim možem, prišla prositi, naj ji vrnejo sporazumno odpoved, da se je premislila. Niso pomagala ne zdravniška potrdila, da je ženska zaradi nosečnosti bila v živčno labilnem stanju in da se je prenašla (bila je prištevna in sila ni bila uporabljena). Tožba se vleče, medtem je že rodila, akti pa so šli na najvišjo instanco varstva zakonitosti.

Tako se zdaj vsled nepoučenosti, zdaj vsled pristranosti (Nadaljevanje na 2. strani)

V OKVIRU

Močno me je začudil govor sindikalnega funkcionarja, ki je dejal, da imajo pri kadrovanju izobražencev v sindikalna vodstva precejšnje težave. Strokovnjaki v podjetjih se namreč branijo sprejeti sindikalne funkcije, ker potem prihajajo v nasprotje med svojim delom in stališči sindikalne organizacije. Primer je zanimiv, najbrž ne osamljen, zdi pa se mi, da je rezultat enostranske ocene in slabe prakse.

Vprašujem se namreč, kje je ta dejavnost, v čem je tako izrazito nasprotje v delu mojstra, tehnika, inženirja kot človeka iz vodstva podjetja in sindikalnega funkcionarja. V čem je po takšni oceni nezdružljivo protislovje?

Zdi se mi, da so v večini primerov že premagani ostanki kvazi socialističnih tendenc in nalog, ki naj bi jih opravljal sindikat; premagana so mnenja, da je treba delavca na vse načine zaščititi pred nekom iz vodstva. In če je potem nekdo pri delu strog, če zahteva disciplino in kvaliteto dela, ali res potem prihaja v nasprotje s hotenji organiziranih delavcev? Vsekakor ne!

Naš celotni družbeni sistem s samoupravljanjem, gospodarjenjem, nagrajevanjem po delu razbija bivša zgodovinska nasprotja med umskim in fizičnim delom. Kjerkoli še prihaja do nasprotij, kjerkoli še umetno vzdržujejo nasprotja med strokovnjaki in delavci, kjer se še gredu dva tabora, povsod tam je to le še brezupen poziklus, kako bi še nekaj časa zadržali razvoj in delali po starem.

Tu in tam res še slišimo: Naš predsednik sindikata je demagog, preveč povdarja pravice delavcev, preveč se puli za delavce, drugače pa pošten mož. In tudi obratno:

Res protislovja?

Sindikata ne upoštevajo, radi bi nas potisnili na razprave o preskrbi, letnem dopustu, socialnem zavarovanju, medtem ko nas h gospodarjenju zelo neradi prepuščajo. Vendar so to le osamljeni primeri, bolj odmevi preteklosti kot pa izraziti primeri sedanosti.

Čeprav so izraz skrajnih stališč pa nedvoumno kažejo kje so glavni nesporazumi. Skrb za človeka ni skrb socialne in organiziranih delavcev, ampak je skrb vse družbe. Zato sindikalne organizacije na tem področju nimajo nekih svojih, specifičnih nalog. Njihova glavna naloga je v tem, da skrb za zakonitost, da se zoperstavijo samovolji posameznika medtem ko splošna zaščita organiziranih delavcev s strani sindikata pred vodstvi nima stvarne osnove, niti ni zato organizirane potrebe.

Tudi ugovor, da sindikata ne prepuščajo radi h gospodarjenju, ampak da bi mu radi dali nekakšne »politične« naloge, ni čisto na mestu. Kajti v našem sistemu ne gre več zato, kdo bo koga »prepuščal« k reševanju posameznih problemov, temveč gre čedalje bolj zato, da se v vsakodnevni praksi čedalje bolj krešajo in kristalizirajo stališča posameznikov in skupin. Ne samo sindikalne organizacije, tudi večina delavcev ni zadovoljna s tem, da bi jim nekdo odrejal dohodek, da bi mislil in skrbel zanje, marveč si čedalje bolj prizadevajo, da bi vplivali in izboljševali gospodarjenje.

Najbrž ne bom prav daleč od resnice (upoštevam tudi izjeme), če trdim, da je v današnjem času zelo težko obiti tehtne predloge in zahteve. Težko, neglede na to, kje so se pojavili. Če so ti predlogi in stališča odraz splošnih težej in hotenj, potem jih je mogoče včasih malo zadržati, skoraj nikoli pa povsem obiti. Zato bodo predlogi sindikalnih organizacij in posameznikov imeli tolikšno veljavo, kolikšna bo njihova ekonomska in družbena uporabnost.

Če pa izhajamo iz perspektiv našega razvoja, potem ni nobenih bistvenih nasprotij med vodstvi podjetij in sindikalnimi delavci. V oceni različnih problemov prihaja do popolnoma enakih stališč, včasih so si tudi različna, vendar do bistvenih, nerazrešljivih protislovij ne prihaja. Prihaja do nesporazumov, slabosti, ki jih je treba razreševati in odpravljati. Prav v tem pa lahko ravno strokovnjaki sindikalnim vodstvom veliko pomagajo. V. T.

S POSVETA PREDSEDNIKOV

OBČINSKIH SINDIKALNIH SVETOV LJUBLJANSKEGA OKRAJA

Priprava na občne zборе

Na posvetu so predsedniki občinskih sindikalnih svetov ljubljanskega okraja razpravljali o pripravah na občne zборе občinskih svetov in pomoči Skopju. Ugotovili so, da je na njihovem področju 432 delovnih organizacij, ki imajo izdelane teze statutih, 63 delovnih organizacij je izdelalo osnutke, medtem ko je 13 delovnih organizacij statute že sprejelo.

Osnovna misel razprave je bila — kako pripraviti občne zборе občinskih sindikalnih svetov, katere so temeljne naloge, ki jih je treba obravnavati. Po poročilu in razpravi se je izkristaliziralo mnenje, da je osnovna naloga — praktična uresničitev določil, ki jih nakuže ustava, da je potrebno krepi nadaljnji razvoj samoupravljanja, gospodarjenja in notranjih odnosov v podjetju, da je potrebno začeti tehtnejše razprave o delitvi in nagrajevanju po delu, o 42-urnem delavniku, kar vse se tesno preplete z razpravami in izdelavo statutih. Predvsem, to so poudarili, poročila in razprave je treba usmeriti v nekaj temeljnih problemov, ki so značilni za posamezne komune, jih vsestransko osvetliti in zavzeti do njih stališča; izogibati pa se je treba želje, da bi na občnih zbore zajeli vse probleme, kajti tak način obravnavanja samo zvozdni glavne naloge in često daje poudarek manj važnim, praktičnim problemom.

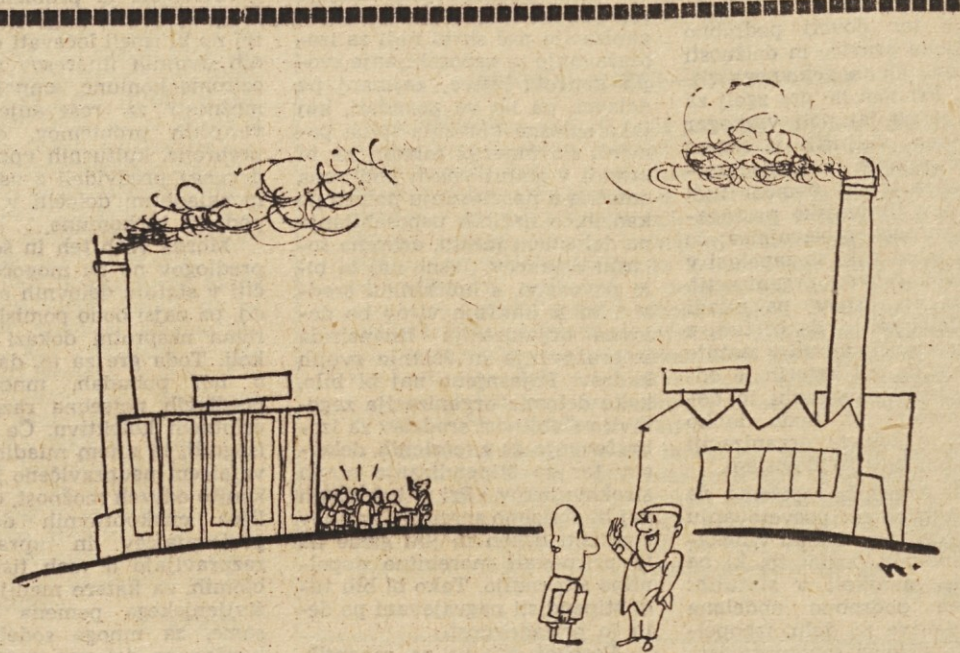
Kot z izdelavo statutih, tako tudi s pripravami za uvedbo 42-urnega delovnega tednika še v marsikateri delovni organizaciji odlašajo. Opazna so predvsem naslednja stališča: Pri nas je prehod na skrajšan delovni tednik mogoč samo ob zmanjšanju proizvodnje in dohodka, ker so stroji tako izrabljeni, da intenzivnosti dela ne moremo povečati, kolikor bomo izgubili na času. Tej ugotovitvi pa sledi dvoje mišljenj: izgubo na času je mogoče nadomestiti z boljšo organizacijo dela brez večjih fizičnih naporov in tudi obratno — ves izpad je mogoče nadomestiti že samo z delovno disciplino in malo povečano delovno prizadevnostjo.

Čeprav je res, da v podjetjih z dolgoletno tradicijo, kjer imajo že zelo stare stroje, ni tako lahko povečati produktivnosti kot v delovnih organizacijah, kjer se šele notranje organizirajo in imajo veliko več rezerv, je hkrati res, da ne smemo gledati samo na stroj, na njegovo zmogljivost, čeprav so

tudi tu še rezerve, ampak je treba gledati na celotno delovno organizacijo. Tisti, ki so bili v nekaterih razvitih deželah, pripravljajo, da se od njih razlikujemo po intenzivnosti dela, predvsem pa po organizaciji. Medtem, ko dobro podjetje deluje kot celota, kjer so posamezne faze dela med seboj dobro organizirane, pri nas delovni proces pogosto zastane zaradi nepovezanosti in slabe organizacije. Veliko imamo še delovnih opravil, ki bi jih z dobro organizacijo lahko opravljali drugi, marsikje imamo delovna mesta, ki jih vzdržujemo zaradi tradicije, zaradi navad, ker se marsikomu zdi, da mora tako ostati, kot je bilo pred leti zasnovano.

Razprave o uvedbi skrajšane delovnega tednika je potrebno povezati z razpravami o statutu, o boljšem gospodarjenju, o stimulativnejši delitvi, kajti vsi ti problemi se med sabo prepletajo in jih ni mogoče obravnavati oddvojeno drugega od drugega. Zahtevajo pa zaradi svoje pomembnosti in posledic za nadaljnje gospodarjenje in upravljanje, da se jih lotimo pripravljeno, da za njihovo razrešitev organiziramo vse sile znotraj podjetja in tudi izven, da bosta razprava in rešitev res tehten doprinos k nadaljnji utrditvi delovne organizacije. Nagle, površne razprave pa niti problemov ne osvetlijo, kaj še, da bi jih pomagale razrešiti.

V drugi točki dnevnega reda so se na posvetu pogovorili, kakšne ukrepe naj podvzamejo sindikalne podružnice, da bo akcija za pomoč Skopju dosegla pričakovan uspeh.

Korajža

— Fant, to bi jaz v vašem podjetju udaril po mizi!
— Jaz tudi v vašem!

Karikatura: MILAN MAVER

Nepotrebna pota, stroški in jeza

(Nadaljevanje s 1. strani)

sti, zdaj vsled namernih izkrivljanj kopicijo tožbe in pritožbe. Ljudje hodijo od vrat do vrat, dostikrat zamudijo pritožbene roke in kakorkoli storjena krivica se ne da več popraviti.

PRAVICO JE VČASIH TEŽKO REALIZIRATI

Vsak državljan ima pravico obrniti se na katerikoli organ v državi, če je prepričan, da so kratene njegove pravice. Bilo pa bi veliko manj negodovanja,

prihranjenih potov in papirja, če bi prizadeti lahko dobili nasvet ali pojasnilo pravnih predpisov že v svoji občini.

Cepprav je v naši ustavi zapisano, da družbena skupnost skrbi za organizirano pravno pomoč občanom, pravnih svetovalnic po občinah še ni. Le v 24 občinah imajo organizirane take posvetovalnice, v katerih pa po večini delajo honorarni pravniki, ki so zaposleni drugje.

Nimamo kadra za pravne svetovalnice, ali že nekaj let se pogovarjamo, da bi bila potrebna taka posvetovalnica, pa dlje od besed še nismo prišli, honorarni pravniki se ne obnesejo, drugih pa ni, itd., odgovarjajo na občinah. Ljudje pa se še vedno ne vedo kam obrniti po nasvet, odločbe in pritožbe romajo križem po Sloveniji, celo do Beograda in nazaj. Tona papirja, škoda materialna in moralna, kdo bi zmeril vse to! Posebej velja to še za delovne spore, ki jih tudi v občinskih pravnih svetovalnicah, četudi jih že imajo, odpravljajo vsled obilice drugega dela.

OBČINSKIM SINDIKALNIM SVETOM PROBLEMATIKA DELOVNIH SPOROV TUJA

Prav gotovo se morajo za zaščito pravic delavcev brigati sindikati, predvsem občinski sindikalni sveti. Vendar pa večji del le-teh nima pregleda nad tem, kako se obravnavajo spori iz delovnih razmerij, niti kako poteka služba pravnega posvetovanja. Ne zanimajo se za to, kako se ti spori obravnavajo na sodiščih, niti ne vedo, v kakšnem obsegu rešujejo spore iz delovnih razmerij komisije za prošnje in pritožbe pri občinah.

Komisije za prošnje in pritožbe pri občinah pa nimajo strokovnega kadra in tudi če bi ga imele, bi se morale ukvarjati z vsemi mogočimi drugimi stvarmi, kot so pravni nasveti. Ves zasavski bazen na primer od Litije do Hrastnika nima organizirane službe pravnega posvetovanja, niti nimajo občinski sindikalni sveti pregleda nad delovnimi spori, komisije za prošnje in pritožbe pri občinah pa jih tudi ne rešujejo.

Občinski sindikalni svet v Šoštanju rešuje situacijo tako, (menijo, da se delovni spori rešujejo pravilno), da je tajnik občinskega sindikalnega sveta sodnik okrajnega sodišča, ki dobiva v reševanje delovne spore. V Postojni nimajo pregleda nad problematiko delovnih sporov, ker se prizadeti obračajo na odvetnike itd.

Občinski sindikalni sveti pa bi se z delovnimi spori morali ukvarjati, saj vpogled v to problematiko daje možnost spoznavanja notranjih odnosov v delovnih organizacijah. Na ta način bi lažje ocenjevali delo sindikalnih organizacij in organov upravljanja. Vse to pa je za sindikalne forume pomembno in nujno, če hočejo uspešno posegati v dogajanje in pozitivno vplivati na družbeni razvoj svojega področja.

SPECIALIZIRANE PRAVNE POSVETOVALNICE ZA DELOVNE SPORE

Težnja republiških sindikatov, naj bi vsaj v industrijsko razvitih občinah organizirali pri občinskih sindikalnih svetih (morda tudi za več skupaj in vsaj enkrat tedensko, da ne bi ljudje zamujali rokov) specializirane pravne svetovalnice, ki bi zastopale delavce v vseh materialno pravnih odnosih, kar zadeva delovno pravo, je vsled situacije upravičena. Če za začetek na občinskih sindikalnih svetih ne bodo mogli dobiti kadra, si bodo pač morali pomagati s honorarnimi pravniki, na pomoč pa jim bo priškolil tudi pravni odsek republiških sindikatov. Prav gotovo pa bo treba misliti na štipendiranje kadra, saj so ne vzdržljivi primeri, ko na primer pravnik zastopajo na sodišču delovno organizacijo, v občinski pravni svetovalnici pa dajejo nasvete delavcu te organizacije v isti sporni zadevi.

ZAOSTRITI TUDI MATERIALNO IN MORALNO ODGOVORNOST

Pravne svetovalnice so prav gotovo potrebne, da zajeziijo zlo in škodo, ki jo povzročajo nepravilne odločbe. Vendar, ali ne bi bilo bolj efektivno, če bi vzporedno s temi začeli zaostrevati tudi materialno odgovornost vseh tistih v podjetjih, ki tako škodo povzročajo. Zaostriti materialno odgovornost ni težko. Škodo zaradi nezakonitih odločb se da izračunati in dokazati. In kako pride kolektiv do tega, da jo plača iz svojih dohodkov? Prav bi bilo, da jo plača tisti, ki bi po svoji službeni dolžnosti moralne pravne predpise poznati, pa jih ne.

Kljub vsemu pa ostaja še škoda, ki se ne da računsko izmeriti, niti povrniti z denarjem. Moralna škoda, najbodo vsled nezakonitih ali pa tudi zakonitih odločb z vsemi mogočimi ozadji, je največkrat še dosti hujska kot materialna. To pa ni več stvar posameznikov, da bi nas zaščitili pred njo, temveč je to stvar vseh nas in organiziranih družbeno političnih sil v podjetju, ki so dolžne s svojim vplivom ustvariti resnične in tovariške odnose v kolektivu.

NENA LUZAR

PLETILJE IN HIGIENSKO TEHNIČNO VARSTVO V »RAŠICI«

Zgodnje slovo z delovnega mesta

V tovarni pletenin »Rašica« Gameljne za zdaj še nimajo vseh tistih naprav, s katerimi bi se lahko izognili najdražjemu, zamudnemu ter tudi — za delavca — izredno napornemu ročnemu delu pri pletilnih strojih. Tako imajo v tovarni 99 pletilj, ki po osem ur dnevno stojijo ob pletilnih strojih in pletejo »na roke«. Prav pri teh pletiljah pa ugotavljajo, da povprečno več kot šest ali sedem let nobena ne zdrži na delovnem mestu, ker se ji sploščno stopala; ker pri delu ves čas stoji, dobivajo krčne žile in še druge težave imajo. Drugeče organizirati delo, da bi ga »ročne« pletilje na primer opravljale sede, ni mogoče.

Problem je za to podjetje torej zaskrbljujoč. Redke so »ročne« pletilje, ki bi po tridesetem letu starosti še opravljale delo, za katero so nekaj učile. Podjetje jih mora premeščati na druga delovna mesta, kjer lahko pomagajo predvsem z izkušnostjo in dotlej pridobljenim znanjem. Vendar takih delovnih mest ni na pretek; ne glede na življenjskega pomena za njih same, za mnoge sodelavce in končno za delovno organizacijo kot celoto.

-mg

V podjetju Dren so imeli do novih članov delovne organizacije vedno le zelo dober odnos. Zlasti do strokovnjakov, ki so pravkar prišli iz šol, so bili zelo prisrčni. Namesto, da bi jih zaposlili v administraciji, kot to marsikje radi storijo, so jih namestili na odgovornih mestih, kjer so lahko takoj razvili svoje sposobnosti. Res doslej niso imeli takšnih strokovnjakov, zato so to svoje načelo uresničili na tovarišu Janku Močanu, prvem inženirju, ki je nastopil službo v njihovem podjetju. Rekli so mu, da se zelo zavedajo tega, da je njihova organizacija dela najbolj šibka točka podjetja in da zato pričakujejo od njega, da se bo lotil predvsem organizacije proizvodnje.

Tovariš Janko, ki je veljal vse svoje mlado življenje za zelo vestnega in pedantnega človeka, se je za to nalogo tako razvnel, da je v treh mesecih natančno proučil razmere v podjetju in zasnoval predloge za izboljšanje organizacije podjetja. Našel je prvih 107 problemov organizacije dela in podjetja in hkrati pisмено obljubil, da bo le-te naknadno podrobneje razčlenil ter tako utemeljil svoje predloge.

Direktor, ki je to njegovo poročilo prvi prebral, se je na seji delavskega sveta o njem pohvalno izrazil. Seveda so bili tudi vsi člani organov upravljanja s tem zelo zadovoljni in navdušeni. Mladega inženirja so pohvalili in mimogrede ugotovili, da so na te probleme tudi že sami opozarjali, vendar jih niso znali tudi strokovno dokazati. Zaradi tega so bila svoj čas mnenja članov organov upravljanja sprejeta s pomisleki ali pa celo odklonjena kot ne-utemeljena.

Zdaj je torej tudi strokovno dokazano, da je v podjetju najmanj 107 organizacijskih problemov, ki doslej niso bili

STROKOVNJAK

problemi, ampak o b j e k t i v n e t e ž a v e, do katerih so se pač obnašali tako, kot se obnašamo do višjih sil.

Razumljivo je, da toliko problemov organizacije podjetja zahteva veliko več dela od pristojnih uslužbencev, kot pa so ga potrebovali zanj pristojni uslužbenci oziroma službe doslej. Seveda so bili uslužbenci vlnudni do novega, res mladega — vendar obetajočega strokovnjaka. Nobenega pomisleka, kot se spodobi olikanemu človeku, niso rekli naravnost, temveč vedno le po ovinkih. Direktor, ki je bil že po naravi bister človek, je kmalu doumel, da je s tem, da je tako navdušeno govoril o delu mladega inženirja — ravnal skrajno nepremišljeno. Mar se ne skriva za temi stosednimi pedantno naštetimi problemi organizacije podjetja tudi ost zoper njega, ki jo je mladi inženir tako spretno zavil v strokovne probleme?

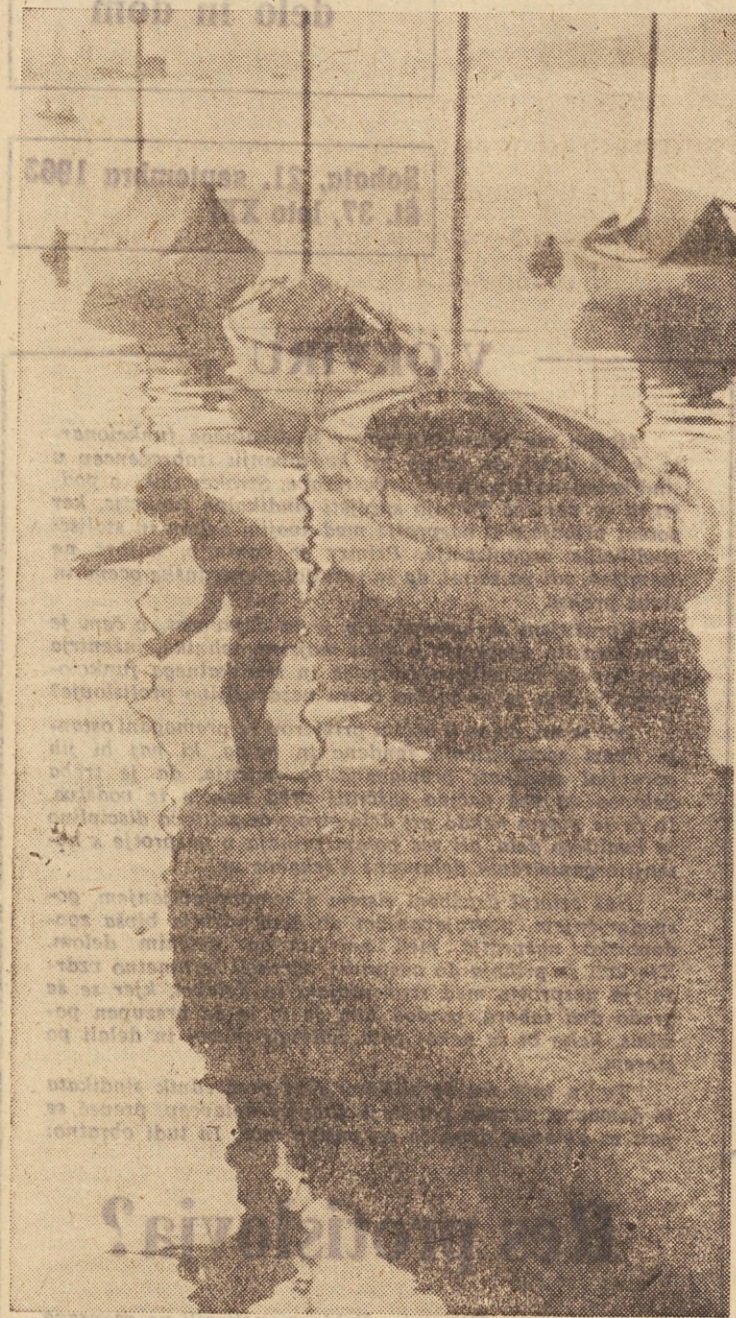
Da, rafinirano podtaknjena provokacija! Majhna bomba, ki naj raznese predvsem direktorja podjetja. Ali ne govori ta seznan napak samo o nečem, kar on sam ne upa povedati naravnost? O tem namreč, da je delo sedanjega vodstva podjetja neorganizirano in neekonomično. Manjka samo še to, da bi ta seznam »problemov« obelodanili v javnosti. Na primer v tovarniškem časopisu. Da bi ga nemara dostavili celo organom komune ali pa celo še kateremu višjemu forumu.

Postopoma sicer, toda prišli so z besedo povsem odkrito na dan. »Tovariš Janko Močan,« so mu rekli, »ali se ne zavedaš tega, da je tvoja takšna dejavnost v podjetju prezahtevna. Delavci bodo zmedeni od tako zahtevnih nalog. Proizvodnja bo padla, nastala bo anarhija. Ti predlagas novo organizacijo, uvedel boš pa anarhijo. Ne zamerimo ti, saj si komaj prišel iz šole in ne poznaš prakse. Praksa, to pa je, golobček, nekaj povsem drugega od teorije.«

Da bi ga obvarovali novih zmot in zaletavosti, so ga namestili za pomočnika mojstra Mrkša. Ta je namreč obratovodja obrata »primež«. Takoj, ko sta se moža srečala, ga je mojster vprašal, ali se za zabavo ukvarja z reševanjem križank ali še s čem drugim. Tovariš Janko svojega hobija ni pojasnil. Ko je dobil svoj pisalnik v obratovodski pisarni, se je prvič v svojem življenju posvetil športni stvari. Kmalu je bil tudi priznan strokovnjak za križanke.

Ko so v delovni organizaciji Dren dobili vprašalnik o strokovnih kadrih, so odgovorili: »Imamo strokovnjaka s fakultetno izobrazbo, ki nam je v znatno pomoč pri razreševanju strokovnih problemov. Število strokovnjakov bomo še povečali.«

-or-

Bo riba prišla?...

ZAPISEK NA TEMO: MLADINA IN STATUTI

Tudi za mlade proizvajalce jasno uzakonjene perspektive

Četudi delo in življenje mladih proizvajalcev spremljajo posebni, zanje značilni in svojstveni problemi, zaposleni mladi ljudje vendarle pomenijo predvsem dober del vseh zaposlenih članov kolektivov delovnih organizacij. Mladi proizvajalci torej ne bi smeli posvečati svojih moči in prizadevanj predvsem za reševanje in urejanje nekaterih posebnih mladinskih problemov; ampak gre za to, da se v delovnih organizacijah, kjer so zaposleni, s svojim delom in prizadevanjem izkažejo kot dobri delavci-proizvajalci in upravljalci. To je ena poglobitnih in hkrati značilnih ugotovitev z nedavnega posvetovanja okrajnega komiteja ljudske mladine Ljubljane o nalogah mladinske organizacije v zvezi s pripravljanim statutom delovnih organizacij.

Mladi proizvajalci se morajo z vso zavestnostjo, prepričanostjo in mladostno vnemo truditi, da bo statut njihovih delovnih organizacij čim boljši; da bodo čimbolje ter dovolj podrobno opredeljene pravice in dolžnosti slehernega člana delovnega kolektiva. Pri tem ne gre zgolj za to, da bi po tej poti vsakogar neposredno vključili v sistem samoupravljanja in gospodarjenja. Dober statut pomeni tudi uzakonitev življenjske perspektive slehernega proizvajalca; še posebej mladih, ki so zaposleni v tej ali oni delovni organizaciji. Prav na tej osnovi pa mladi proizvajalci želijo, da bi tudi v njihovo pomoč vnesli v statute tista določila, od katerih je odvisno, kakšen življenjski in delovni položaj si bodo lahko ustvarili v delovni organizaciji in komuni, kjer so zaposleni.

Ne bo odveč, če zapišemo, da so na omenjenem posvetovanju sicer precej razpravljali v nekaterih osnovnih poglavjih, ki ne bi smela manjkati v statutih: predvsem podrobno obdelana načela delitve po delu, izpopolnjevanje sistema samoupravljanja. Gled tega se stališča mla-

dinske organizacije v ničemer ne razlikujejo od splošno znanih in priznanih družbenih smernic. Razlika, če to sploh je, se kaže zgolj v tem, da mladi proizvajalci menijo — verjetno glede na dosedanje izkušnje — naj bi se samoupravni organi s statutom zavezali, da bodo z vso odgovornostjo razpravljali tudi o tistih predlogih, mnenjih in kritikah, ki prihajajo iz vrst mladih proizvajalcev.

Sicer pa se je težišče razprave prevesilo predvsem na probleme v zvezi s šolanjem, pošolskem izobraževanjem ter družbenim standardom mladih proizvajalcev. V zvezi s tem so bila na posvetovanju izražena in tudi odločno podprta nekatera nova ali bolj sveže izražena stališča, ki bi jih morali zapisati tudi v statute.

Glede šolanja in izobraževanja zaposlenih, posebej še mladih proizvajalcev v zdaj znanih statutih, oziroma njihovih osnutkih na primer prevladujejo splošna določila, da delovna organizacija pač skrbi tudi za izobraževanje in usposabljanje svojih kadrov. Ničče, najmanj pa delavci, pa ne ve povedati, kaj taka splošna klavzula sploh pomeni. Po mnenju mladih pa bi morali v statut vnesti podrobna določila o načrtovanju potreb po kadrih, o načinih usposabljanja na delovnem mestu, oziroma šolanju delavcev. Jasno naj bi bilo povedano, s kolikšnimi sredstvi in iz kakšnih virov po delovna organizacija financirala izobraževanje in šolanje svojih kadrov. Pojasnjeno naj bi bilo, kako delovna organizacija zagotavlja stabilnost sredstev za izobraževanje že zaposlenih delavcev ter za štipendiranje novih strokovnjakov. Pri štipendistih naj bi obdobjo spremljali njihov študijski uspeh in jim glede na to priznavali morebitno dopolnilno štipendijo. Tako bi bili tudi štipendisti nagrajevani po delu in prizadevnosti.

Posebej naj bi po mnenjih, izrečenih na tem posvetovanju,

v statutih delovnih organizacij podrobno obdelali probleme v zvezi z nagrajevanjem in izobraževanjem učencev v gospodarstvu. Pred vstopom v delovno razmerje, oziroma v uk, je zanje praviloma potrebna popolna osemletka. V zadnjem šolskem letu pa je v rednem roku z uspehom končalo osemletko le 60% dijakov. Cepprav se je po popravni izpitni učni uspeh izboljšal, je za vse novo sprejete učence v gospodarstvu vendarle potrebno dopolnilno izobraževanje; oziroma pomoč, da bi osemletko sploh zaključili.

V zvezi s problemi družbenega standarda pa so na ljubljanskem posvetovanju poudarili, da neločljiv del poslovne politike delovnih organizacij pomeni tudi načrtno obravnavanje problemov družbenega standarda. V statutih je torej treba dovolj jasno in natančno opredeliti vlogo in pomen strokovnih služb, ki naj bi študijsko proučevale in obravnavale te probleme in za svoje delo tudi odgovarjale. Pri tej ne bi smeli ločevati domnevnih dvojnih interesov podjetja, oziroma komune, ampak naj bi možnosti za reševanje stanovanjskih problemov, družbene prehrane, kulturnih vprašanj in drugega predvideli z ustreznimi in skladnimi določili v statutih podjetij in komune.

Morda vseh teh in še drugih predlogov ne bo mogoče vključiti v statute delovnih organizacij, pa najsi bodo pomisleki, oziroma nasprotni dokazi kakršni koli. Toda gre za to, da je tudi o teh pobudah, mnenjih in predlogih potrebna razprava v celotnem kolektivu. Če bi se je izognili, bi s tem mladim proizvajalcem neupravičeno in nezakonito odvzeli možnost, da s stališča enakopravnih delavcev-proizvajalcev in upravljalcev razpravljajo o vseh tistih problemih, za katere menijo, da so življenjskega pomena za njih same, za mnoge sodelavce in končno za delovno organizacijo kot celoto.

SLABOSTI STATUTOV: POSPLOŠENOST IN OHLAPNOST

V nekaterih statutih se kažejo slabosti dosedanje prakse, ki se izražajo v zelo načelnih, posplošenih določilih. Premalo jasno so razmejene pristojnosti, obveze, načela, delitve in nagrajevanja. Statut mora biti temeljna osnova bodočih pravilnikov, samoupravnih aktov in odnosov v delovni organizaciji

V zadnjem času lahko opazimo, da akcija za izdelavo statuta le napreduje. Čeprav marsikje še niso pojasnjena osnovna izhodišča, čeprav marsikje še ne vedo natančno, kako bi delo organizirali, so le v večini primerov začutili, da je treba začeti.

Kot na vsakem začetku, se tudi v tej akciji pojavljajo nekateri ugovori, pomisleki, tudi pri tej akciji ne manjka oportunitizma, ubiranja najlažjih poti, kako bi z malo truda zadostili tudi tej družbeni zahtevi. V resnici pa izdelava statuta ni le družbena zahteva, ampak spoznanje, da prednih sil, da je treba tudi v delovnih organizacijah posodobiti notranjo zakonodajo in jo uskladiti z razvojem podjetja. Ker je delo pri izdelavi statuta zahtevno, marsikje odlajajo in si tudi izmišljajo obilo izgovorov.

Tako slišimo, da naj bo statut delovne organizacije zelo okviren, da bo nudil dovolj »manevskega prostora« za izdelavo pravilnikov in izdajo drugih samoupravnih aktov. Če pa bo nadroben, pravijo zagovorniki ohlapnosti, bo v nasprotju z različnimi akcijami in stali bomo v dilemi, ali naj akcijo izvedemo, ali pa delamo proti določilom statuta.

Temu ugovoru bi se lahko izognili z retoričnim izgovorom, naj bo resnica nekje na sredi. Ne preohlapen, ne prenadroben statut. V resnici pa gre za globlje spoznanje. Statut naj bo temeljni kamen vseh nadaljnjih pravilnikov, samoupravnih aktov, v statutu morajo biti zaključena temeljna načela nadaljnega gospodarjenja, upravljanja in delitve. Tako da bodo pravilniki ne bodo mogli obiti temeljnih načel statuta, ne bodo mogli vsebovati principov in načel, ki niso v skladu s temeljnim aktom in hotenji proizvajalcev. Povsem jasno je, da bomo nekatere pravilnike pogosteje menjavali kot sam statut, in da mora biti ravno zato statut toliko bolj pretehtan in domišljen.

Ob izdelavi statuta pa ne gre preprosto zato, da pač sestavimo zbir določil, ki so v generalnem soglasju z Ustavo in drugimi predpisi, ki zajemajo gospodarjenje v delovnih organizacijah. Pri izdelavi gre predvsem zato, da v razpravah razčistimo nekatere sporne, zaostale probleme notranjih odnosov gospodarjenja in delitve. Ni na mestu, če na primer o ekonomskih enotah napišemo nekaj splošnih določil o neposrednem upravljanju, ampak je treba to priložnost izkoristiti za kritičen pogovor, do kam smo z decentralizacijo upravljanja prišli, kakšni problemi so se pojavili, katere ovire je treba odstraniti, da bomo od papirnatega, zelo deklarativnega in posplošenega samoupravljanja prešli na dejansko upravljanje s stvarmi. Poleg že nadrobneje razmejenih pravic in pristojnosti ne moremo ob tej priložnosti obiti celotnega sistema nagrajevanja. V dosedanjih praksi namreč opažamo, da v pravilnikih o delitvi sicer ne manjka socialističnih načel, manjka pa socialistične prakse. Pogrešamo doslednejše principe nagrajevanja, pristojnosti in odgovornosti, ki bodo pomaknili razvoj naprej.

Skoraj v nobenem osnutku statuta ni izpuščeno temeljno načelo, da delovno organizacijo neposredno upravljajo proizvajalci. Dodano je še: preko zbornice delovnega kolektiva, preko referendumov, medtem ko v nadaljnjih določilih ne zasledimo podrobnejših načel, kako bomo neposredno upravljanje izvajali, kakšne so pravice neposrednih proizvajalcev, kako bodo uveljavljali možnosti neposrednega upravljanja. Zatorej, kot smo že omenili, ni dovolj, da statut vsebuje zvečen temeljna načela, ampak morajo nadaljnja določila načela obdelati tudi nadrobneje. kdo, kdaj, kako, komu je

odgovoren, kdaj samostojno odloča, kdaj daje soglasje, kdaj samo predloge itd. Iz načel statuta morajo biti razvidni osnovni obrisi nadaljnjih odnosov in pravic.

Zato tudi ni na mestu ugovor, saj imamo novo Ustavo, pozitivno zakonodajo, ki močno štiti proizvajalca, imamo dobro prakso, statut pa bo samo »papirnata vojska«, ki mnogo stane. Tako široko, liberalno pojmovanje našega razvoja in nadaljnje prakse ni nič drugega kot potuha, želja, da bi se izognili zahtevnemu delu, da bi bilo o pravicah in dolžnostih čim manj zapisanega. Kajti, navsezadnje je veliko lažje poslovati, če ni razmejitve, če ni pristojnosti, odgovornosti, če ni načel in jasnih hotenj. Marsikateri spor se brez tega zaostri, različno razlaga, kar vse ne bi bilo potrebno, če bi bila določila v pravilnikih jasnejša.

Če bodo na primer načela samoupravljanja, pristojnosti ekonomskih enot, njihov ekonomski izračun v statutu zelo posplošeno obravnavana, potem to ne bo sililo služb v podjetju,

da temu ustrezno tudi izdelajo obračune in merila nagrajevanja. Prav ob merilih nagrajevanja, gospodarnosti in ekonomičnosti pa se vsiljuje še eno spoznanje. Ta akcija namreč ne sme biti enkratna. Ravno načela nagrajevanja, udeležba pri ustvarjenem dohodku, iskanje notranjih rezerv so stalna, vsakodnevna naloga delovnih organizacij. Zato bi bilo zelo koristno, če bi ravno ob razpravah ob statutih dozorelo spoznanje, da mora skoraj vsako srednje in večje podjetje v svojem okviru organizirati službo, ki bo spremljala, proučevala načela delitve, ki bo na osnovi študij dajala pripombe in predloge, kako stalno izboljševati, kako merila nagrajevanja čim bolj prilagajati rezultatom, ki jih doseže posameznik, skupina in celotna delovna organizacija. Tudi tukaj niso dovolj samo načela, temveč nadrobnejši, pretehtani izračuni, rezultat dosedanjih študij in prakse, ki pa jih pogumno zavrzemo, če smo se dokopali do boljših in vzpodbudnejših meril nagrajevanja. Povsem jasno je, da z razvojem tehnike, s študi-

jem organizacije proizvodnje in delovnih operacij, rastejo nova spoznanja, porajajo se novi odnosi, nova vrednotenja, kar vse zahteva, da jih budno spremljamo, proučujemo in spreminjamo, če nečemo, da bomo v razvoju zaostali.

Vsa ta in še druga spoznanja nedvomno narekujejo, da se izdelave statuta ni mogoče lotiti kabinetsko, da statut ne pomeni samo nekaj spretno podvzetih formulacij, da je sicer teze in osnove mogoče izdelati v ožjem krogu, da pa mora razprava o statutu zajeti celotni delovni kolektiv, da je treba po posameznih področjih organizirati razprave, da je treba ob tem razčistiti nejasnosti in slabo prakso. Statuta zato ni mogoče pojmovati kot bolj ali manj spreten zapis določil in splošnih načel, ampak mora biti v svojem bistvu družbeni in delovni dogovor vseh proizvajalcev, v njem morajo biti jasno izražene želje in hotenja, kako bomo s kritičnim, bolj zahtevnim delom dosedanje izkušnje in slabosti spreminjali v ustvarjalno prakso.

NE BOJTE SE TIPSKEGA PROJEKTA

Že pri stroških za projektiranje 60-stanovajske štirinadstropne stavbe je mogoče pripraviti dve stanovanji

V trinajstih srbskih mestih ter na Jesenicah, v Cerknici, Sisku in Ivancu, v Mostaru, Bijeļini in Samcu zidajo letos dvo-, tri- in štirinadstropne stavbe po tipskih projektih Zavoda za pospeševanje komunalne dejavnosti Srbije. Letošnjo pomlad je ta zavod ponudil na trgu sedemnajst svojih tipskih projektov.

Odziv kupcev je bil ugoden. V kratkem času je zavod prodal 37 projektov majhnim in srednje velikim mestom Srbije, Hrvatske, Slovenije ter Bosne in Hercegovine. Zlasti takim naseljem so bili pravzaprav tudi namenjeni ti načrti za stavbe s skromnimi, vendar komfortnimi stanovanji.

»KRALJICI PEČI« — NAJMANJŠA

Graditev stanovanj je dražja iz leta v leto, bolj in bolj zahteva javnost cenena stanovanja. Nastrokovnjak pričakuje od graditelja, da bo našel nekakšen kamen modrosti, preprosto vzmet, pod katere učinkom bi se cene znižale in bi se naglo razširil krog tistih, ki morejo priti do stanovanja. Strokovnjak bo seveda takoj potrdil, da »kakšne vzmeti ni. Cena stanovanja je odvisna od tisoč reči, človek si lahko obeta rezultat šele potem, ko je vsaka izmed njih ocenjena s strogim merilom ekonomičnosti. Oblaga kuhinje in kopalnice s keramičnimi ploščicami utegne podražiti vsak kvadratni meter stanovajske površine za štiri do pet tisoč dinarjev. Vprašajte tistega, ki naj bi dobil stanovanje v skromnejši trinadstropni stavbi brez centralne kurjave, ali bi rad imel v vsaki sobi železno peč. Odgovor z malo izjemami: »Vsekakor!« Zaradi peči v vsaki sobi se podraži kvadratni meter stanovajske površine za 1300 din. Arhitekt Vjerko Aničin, ki je pripravil ta mali račun, je dejal, da ogreva svoje dvosobno stanovanje z eno samo »kraljico peči«, in sicer z najmanjšo...

Če bi iz te množice činiteljev, ki je od njih odvisna cena stanovanja, izbrali nekatere kot pomembnejše, bi se projektiranje znašlo pred najožjim izborom. Velika mesta imajo solidne, razvite projektantske orga-

nizacije, od katerih dobijo vse, česar si želijo (vprašanje je seveda, ali je vedno tudi dobro tisto, kar hočejo imeti). Majhna mesta so pogosto v zadregi, za načrt morajo odšteti visoko vsoto, ki pa jim ne jamči za to, da bodo tudi dobila, kar potrebujejo. Na njihove težave je mislil Zavod za pospeševanje komunalnih dejavnosti Srbije, ko je sklenil izdelati zbirko sicer skromnih, vendar preiščleno zasnovanih tipskih projektov, primernih za množično graditev stanovanj.

MAJHNA VRATA ZA SAMCE

Natečaja, ki ga je zavod razpisal predlanskim, so se udeležili projektanti s približno 30 deli, med katerimi je zavod izbral 17 najprimernejših. Te so potem spreminjali in dopolnjevali več mesecev, da bi jih kar najbolj prilagodili željam, potrebam in možnostim.

Zavod se je odločil za dvo-, tri- in štirinadstropne stavbe, ker so najbolj ekonomične. V višjih stanovajskih hišah sta v glavnem potrebna centralna kurjava in dvigalo, kar znatno podraži kvadratni meter stanovajske površine. Vsa izmed načrtov predvideva na podstrešju pralnico in sušilnico za perilo, preostali prostor pa je izkoriščen za samske sobe (z majhnim sanitarnim vozlom) ali garsonjere. Tako so samicem zagotovljena majhna vrata za vstop v našo stanovajsko graditev, vendar je tudi to že nekaj, saj skoraj nihče ne zida posebnih samskih stanovajskih poslopj hotelskega tipa.

Načrti so zasnovani na uporabi klasičnega gradbenega materiala, da so sprejemljivi v čim širšem obsegu, vendar pa so takšni, da je mogoče marsikaj (pod, notranja obloga ipd.) spreminjati in prilagajati krajevnim potrebam in lokalnim virom materiala.

ZIRIJA IN KUPCI — SOGLASJE

Praktična preizkušnja načrtov se je začela letos, zato še ni dokončana nobena stavba, čeprav jih je precej v gradnji. Ti-

sto, kar so kupci izbrali, pove marsikaj. Največ zanimanja je bilo za tri načrte, in sicer za dve dvonadstropni in eno štirinadstropno stavbo. Med temi je načrt M-6 (delo arhitektov Kutlašića in Nikolića), ki mu je ocenjevalna komisija podelila prvo nagrado. To je dvonadstropna stavba z 12 stanovanji. Po splošnem mnenju so ta načrt sprejeli tako ugodno med drugim tudi zato, ker je v stanovanjih majhen jedilni kot, povezan z dnevnim sobo, in zaradi ekonomičnega ogrevanja.

Strokovnjaki omenjenega zavoda so ugotovili, da ni zanimanja za stanovanja, ki imajo prehodno dnevno sobo; vsi zaintereseni so želeli načrte za stanovanja, v katerih se pride v vse prostore naravnost iz predsobe.

Pri nas je precej predsodkov in pomislekov proti tipskim projektom. Ljudje se v glavnem (povsem neutemeljeno) bojijo uniformiranosti, zato naročajo in drago plačujejo posamične načrte, ki so pogosto nezadovoljivo proučeni in premalo ekonomični. Nekaj tipskih projektov je mogoče — povsem brez bojazni, da bi nastal vtis enoličnosti — skladno sestaviti tudi v večjo urbanistično celoto. Mesto Leskovic je kupilo pri tem srbskem zavodu šest projektov za množično graditev stanovanj v naseljih. Tipski projekti bi se morali uveljaviti v širšem obsegu kot doslej že zaradi prihranka pri projektantskih stroških. Tak projekt stane približno desetino tiste cene, ki jo je treba plačati za posebej naročene načrte, za štirinadstropno stavbo s stanovanji na primer 480.000 din (primerjava: poseben projekt okoli pet milijonov), ta razlika pa pomeni dve stanovanji!

Pri zidavi po posebnem načrtu je treba vselej čakati, da bo projektant poslal to ali ono podrobno, kar zavlačuje graditev. Tipski projekt je izdelan v celoti (vsebuje tudi načrte za vodovod, kanalizacijo, električno mrežo itd.), tako da lahko dela gradbeno podjetje neprekinjeno in brez zastaja. Rezultat: stavba je prej dograjena, stanovalci se prej vselijo, graditev je za nekaj odstotkov cenejša. Ljudje in stroji lahko prej poprimejo na novem gradbišču.

Z. SIMIĆ

PREGLED ZDRUŽENIH PROIZVAJALCEV

Z razstavo proizvodov avtomatizirane in velikoserijske proizvodnje domača podjetja na letošnjem jesenskem velesejmu v Zagrebu praktično dokazujejo prednosti integracije, kooperacije in specializacije

Če bi iskali bistveno obeležje letošnjega velesejma v Zagrebu, bi ga vsekakor našli v dejstvu — vsaj glede nastopa domačih proizvajalcev — da vsak četrti izmed skoraj 1200 naših razstavljalcev dela bodisi v kooperaciji, bodisi v tej ali oni drugi obliki poslovnega sodelovanja. Proizvajalci, ki sodelujejo pri proizvodnji posameznih izdelkov, so sicer tudi že doslej nastopali na zagrebškem velesejmu, vendar jih je to pot znatno več kot prejšnja leta. Pomena te značilnosti pa ne gre iskati zgolj v dejstvu, da se je močno zvišalo število domačih združenih proizvajalcev in kooperantov, marveč predvsem v tistem, kar so razstavili na svojih stojnicah.

PREVLADUJEJO PROIZVODI ZA IZVOZ

Jugoslovansko gospodarstvo zastopa na jesenskem velesejmu skupno 1174 razstavljalcev na površini nad 92.000 kvadratnih metrov. Ta podatek dokazuje, da je sedanji nastop domačih podjetij v zagrebških paviljonih doslej največji in najpomembnejši prikaz dosežkov jugoslovanskega gospodarstva. Zato se ponuja vsakemu izmed 1,5 milijona obiskovalcev, kolikor jih pričakujejo do zaključka prireditve, zares izredna priložnost, da se seznanijo s sedanjimi dosežki našega gospodarstva, hkrati pa tudi z njegovimi potencialnimi možnostmi.

Ukrepi, ki smo jih uveljavljali zadnje čase, da bi povečali izvoz in zagotovili domačim proizvodom prostor na tujem trgu, so dali — tako kaže — zadovoljive rezultate. Na prostoru za domače razstavljalce skorajda ni stojnice, ki bi ne imela vsaj enega proizvoda za izvoz. Ker takšna proizvodna in poslovna orientacija ne dovoljuje več tako imenovane kramarske proizvodnje, razdrobljenih zmogljivosti in nezadostne izkoriščenosti poslovnih sredstev, znaten del nastopajočih proizvajalcev uspešno uveljavlja integracijo s sorodnimi podjetji, v njihovi proizvodnji pa prihajajo bolj in bolj do izraza kooperacija, specializacija in avtomatizacija. To najbolj potrjuje okoli petdeset poslovnih združenj in integriranih skupnosti, ki združujejo nad 200 tovarn, katerih skupni nastop na letošnjem velesejmu je zanesljiv dokaz, da se je v letu dni znatno razvilo medsebojno sodelovanje. Razstavljeni proizvodi kot sad takšnega načina proizvodnje, ki ima v nekaterih primerih splošno jugoslovanski značaj, kažejo, da se ta poslovna in proizvodna smer čedalje manj zaustavlja na republiških mejah.

AVTOMATIZACIJA ZAVZEMA ČEDALJE ŠIRŠI OBSEG

Iz množice domačih razstavljenih proizvodov je težko izbrskati tiste, ki zaslužijo posebno pozornost. Naštetimo jih samo nekaj, pa še te kar tako, brez misli na vrstni red glede tehtnosti: mariborska »Metalna« je razstavila maketo železarnice z letno zmogljivostjo 100.000 ton. Po tem načrtu zdaj »Metalna« prenavlja obrat v Železarni Vareš, tak objekt bo v bližnji prihodnosti zgradila v Indiji. Tudi letos je »14. oktobar« iz Kruševca razstavil svoje traktorje gosničarje, ki jih z velikim uspehom izvažajo v Afriko in Južno Ameriko. Pričakujejo, da bo vrednost letošnjega izvoza dosegla pet milijard dinarjev. Proizvod »14. oktobra« so prav tako rezultat večstranske kooperacije z drugimi podjetji v državi. Poslovno združenje »Ingra« — v njem je kakih deset naših tovarn industrijske opreme, na primer »Djuro Djaković«, »Rade Končar« in druge — obiskovalcem nazorno kaže možnosti te skupine za celotno graditev industrijskih objektov.

V naši industriji se bolj in bolj uveljavlja avtomatizacija. Tak vtis dobiš po ogledu nekaterih proizvodov, razstavljenih na letošnjem velesejmu. Podjetje »Aleksandar Mamić« je razstavilo avtomat, ki pomije 10.000 steklenic na uro, kranjska »Iskra« pa avtomatični gramofon, za katerega se zelo zanimajo zlasti v ZDA, kamor bo »Iskra« letos izvozila okoli 7000 teh gramofonov. Pozornost zbujata aluminijasti vlak podjetja »Janko Gređelj« in avtomatski sprejemnik »Tara« (proizvodnja: »Rudi Čajavec«), pa tudi nastop 40 predstavnikov ladjedelne industrije, morskega in rečnega gospodarstva ter pristanišč. Razstava morskega in rečnega gospodarstva tudi sicer dokazuje, da je to ena naših najbolj vitalnih izvoznih panog. Dokaz za to so podatki, da so zgradile naše ladjedelnice v obdobju 1946—62 samo za tuje naročnike pravočato brodogradnjo s skupno 600.000 BRT.

AFRIKA—AZIJA—JUGOSLAVIJA

Na velesejmu so tudi letos priredili razstavo »Afrika—Azija—Jugoslavija« s podatki o gospodarskih in kulturnih odnosih naše dežele s skupino neangažiranih azijskih in azijskih držav. Obiskovalec te razstave se lahko podrobno seznanijo s pomočjo Jugoslavije deželan v razvoju, z graditvijo velikega števila tovarn in hidrocentral ter s pomembnimi melioracijskimi in drugimi deli naših podjetij na puščavskih področjih v deželah teh dveh celin. Prikazani so podatki o naših strokovnjakih, ki sodelujejo pri projektiranju in graditvi objektov, življenjsko pomembnih za gospodarstvo teh dežel. Nad 2500 jugoslovanskih strokovnjakov dela v teh državah, na naših univerzah in v drugih šolah ter v podjetjih pa se usposablja okoli 2000 mladih ljudi iz Afrike in Azije.

Dejstvo, da sodeluje na letošnjem jesenskem velesejmu rekordno število tujih razstavljalcev iz 43 dežel, vsekakor daje tej sejmski prireditvi posebno obeležje. To je dokaz zelo velikega zanimanja drugih dežel za blagovno menjavo z Jugoslavijo, hkrati pa tudi, da se je zagrebški velesejem uvrstil med najpomembnejše v Evropi.

S. M.

TRETJI POSKUS

Presneti gostinci, malo preveč so si nas privoščili. Preden so uvedli postrežnino, so se ustili, da bomo kulturneje in hitreje postreženi in da nam natakariji ne bodo več izsiljevali napitnino z oklevajočim brskanjem po žepih, kjer imajo drobiž.

In kako je zdaj? Obvezno dajemo postrežnino. Neobvezno, toda z istimi metodami kakor nekdanj, pa nam natakariji izsiljujejo še napitnino.

Postrežba pa je ostala takšna kakor nekdanj... Prideš, na primer, v motel na sadni sok. Na vrtu sedi pet gostov, v restavraciji pet, natakarijev in natakarij pa je prav tako pet. Čeprav nisi neviden človek, se nihče ne zmeni zate. V poletni vročini te po četrturnem čakanju mine potrpljenje in odideš v točilnico. Kar je res, je res, točajka te ne spregleda. Ne veš natanko, ali zato, ker ji gledaš iz oči v oči, ali pa zato, ker je drugačne sorte kakor njeni stanovski tovariši. Naj bo že kakorkoli, naročeno pijačo takoj dobiš. Dva giba in točajka postavi predte stekleničko in kozarec. Račun pa ti potem zagreni užitek, kajti k že tako »zakroženi« ceni računa še postrežnino.

Osemindesetdeset dinarjev za stekleničko sadnega soka, ki si moral sam ponj. In še debele četrte ure čakanja in napenjanja živcev... Priznajte, da to niti po jugoslovanskih merilih ni solidna in kulturna postrežba, za katero bi gost rad odštél deset odstotkov več kot znaša račun.

Ne kaže pa vreči puške v koruzo. Če imamo že dve dodatni dejstvi v gostinstvu, zakaj ne bi poskusili še s tretjo? Na primer s čakalnino. Ta seveda ne bi kanila v žep gostincev, ampak v žep gostov, če bi bili slabo postreženi.

Naj vam povem, kako si stvar zamišljam: Na vse mize bi iz varnostnih razlogov čvrsto montirali štoperice. Gostje naj bi s štopanjem ugotavljali, koliko časa so čakali na natakarija in koliko časa na naročeno pijačo ali jed. Če bi natakarij presegel normativ, ki bi ga kakopak gostinci določili skupaj z gosti, naj bi za vsako minuto zamude plačal en sam satcat dinar.

Mislím, da bi imela ta tretja dodatna dejstva v gostinstvu čudovit učinek. Vsekakor pa večjega kakor ga imata postrežnina in napitnina. Vsaj dotlej, dokler ne bi gostinci v obrambo svojih lastnih interesov uvedli četrte dodatne dejave...

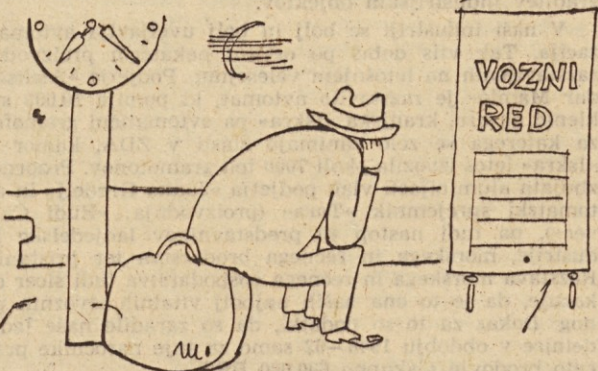
Takrat pa nam ne bo preostalo drugega, kakor da še v gostinstvu uvedemo — samopostrežbo. Drugače bo zmanjkalo gostov.

SE ZGODI...

Nekaj pred osmo zvečer je potnik na piranski avtobusni postaji precej razočarano primerjal čas na svoji uri z voznim redom. Zadnji avtobus za Ljubljano mu je odpeljal pred minuto, kvečjemu pred dvema. Zadnji žarek upanja v piranskem večeru pa so besede domačina, češ, ujeta bosta avtobus v Kopru.

Tako okoli osme zvečer drvi proti Kopru DKW 1000 S z domačinom in potnikom. Malce preko dovoljene hitrosti, pa to bi brččas spregledala tudi prometna.

In deset čez osem potnik veselo ugotovi ob voznem redu na koprski avtobusni postaji, da je do odhoda avto-

busa še natanko 20 minut časa. Zahvali se domačinu, ker mu je pomagal iz zadrege, se posloví z njim in kot dober državljan, da pač ne bi preveč obremenjeval sprevodnika v avtobusu, hoče kupiti vozovnico že pri blagajni.

- Eno do Ljubljane. Z rezervacijo.
- Ne vozi.
- Kako ne vozi?
- Od prvega, ker je konec sezone.
- Zakaj pa potem na voznem redu še piše, da vozi?
- Tovariš, ki bi moral spremeniti podatke v voznem redu, je na dopustu.
- Pa ne more tega nihče drug spremeniti?
- Ne more, ker ima samo ta tovariš ključ od vitrine z voznim redom.
- Pa zakaj, hudiča, potem tudi v Piranu ni nihče popravil voznega reda?
- Ni mogel, ker pa ima isti tovariš ključ tudi za vitrino v Piranu.

Tako potniku ni preostalo drugega, kot poiskati si prenočišče v Kopru — ali pa, če je hotel za vsako ceno priti v Ljubljano, odločiti se za varianto: z avtobusom do Divače in potem počakati na ekspres iz Pariza.

H KRONIKI TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Motel v Mednem — MARIOLA KOBAL
2. Avtobusna postaja v Kopru — B. SAMARIN

NOVI STROJI

V Zavodu, kjer vsako jutro in tudi čez dan spuščajo v eter glasbo in tudi nekaj govoričijo, so kupili čisto nov Bull stroj, za katerega pravijo, da je vreden toliko zlata, kot je težak. Človek bi tega ne verjel in tudi če noče, naj ne verjame. Glavno je, da imajo tam v Zavodu nov stroj, ki jim bo, kot pravijo, nadomestil nekaj sto administratorok.

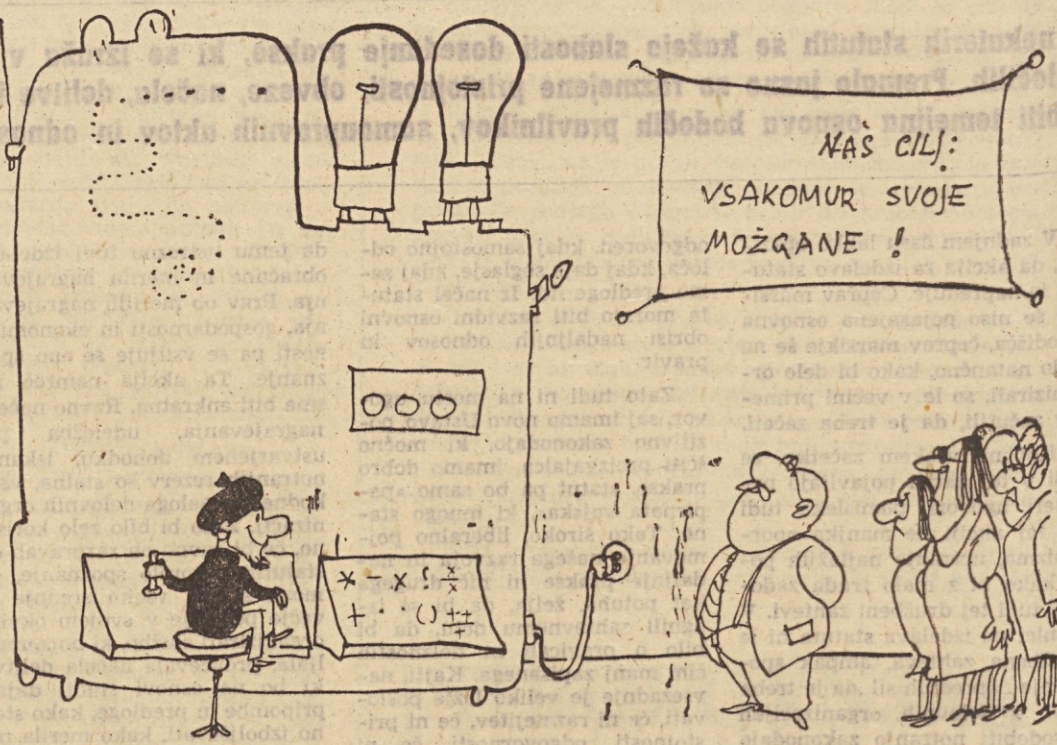
Otvoritev je bila na moč slovesna, med stranicami vrat so napeli tanko vrvico, ki se je prijetno lesketala, in nekdo od vodilnih je po slavnostnem govoru dolgih korakov stopil proti tej vrvici in škarje so napravile »škrt« in fiov stroj, ki ga imenujejo Bull in dela po sistemu luknjanih kartic, je stekel. Administratorke, ki so v dolgi vrsti stale ob stroju in ki jim po prvem poteči pogodba o delovnem razmerju, so razdraženo gledale ta stroj in ena med njimi je rekla:

»No, zdaj pa naj pokaže ta stroj, če nas bo res lahko nadomestil. No, naj pokaže, koliko naročnikov imamo.«

Majhen Francoz, ki je prišel skupaj s tem strojem, kot da bi bil njegov sestavni del, je željo takoj, ko so mu jo prevedli, na komandni plošči uravnal, premaknil neke ročice, povprašal za neko številko, udaril na gumb. Zadrdrala je mašina, da so presenečene (odpuščene) administratorke zavile in odskočile. Mali Francoz pa je že odčitaval številko, ki se je res točno ujemala s tisto v kartoteki.

»To pa že ne bo držalo,« so rekne jezno administratorke, »no, koliko imamo pa dolžnikov. Naj še to pokaže.« Ponovil se je prejšnji postopek, zadrdral je novi Bull, zasmejal se je mali Francoz in potlej povedal številko.

Potlej so še izvedeli, koliko bodo imeli naročnikov čez mesec, leto, desetletje, izvedeli so, koliko jim bodo vsi ti naročniki dolžni (seveda, če ostane naročnina ista, kar pa ni gotovo), torej v eni uri so izvedeli vse, za kar bi sicer potrebovali dolga leta, kar bi računali desetletje.

Ko že niso vedeli več, kako bi si pomagali in ko se je mali Francoz na komandni plošči še vedno ljubeznivo smehljal, tedaj je direktor, da bi pač rešil zadrego, naročil:

»Torej, če živim še sto let in moji otroci, ki so zdaj stari toliko in toliko... in žena, ki je leto mlajša od mene... koliko bomo čez sto let imeli vsi let.«

Vedel je sicer, da je to vprašanje bedasto, toda kaj je hotel, stroj je bil tu, vreden toliko zlata, kolikor je težak, in zdaj, ko ga že imajo, ga je pač treba do dobra izkoristiti.

Mali Francoz pa je medtem že odčitaval številko.

»Hudiča,« je rekel direktor in krenil z malim Francozom (sestavnim delom Bulla) na pivo.

V sosednjem podjetju, ki sicer z Zavodom ni imelo ničesar skupnega, so kaj kmalu izvedeli, kakšno čudo da imajo

tam. Tudi to so izvedeli, da je to čudo vredno toliko zlata, kolikor je težko, toda kdo bi gledal na ceno, če je pa tako praktično. Kupili so ta novi Bull, ki dela po sistemu luknjanih kartic, in seveda z njim tudi malega Francoza. Tisto so potlej napravili tudi pri konkurenčnem podjetju, kupili so ga zatem še pri Grosistu na desetletno odplačevanje, in pri Detajlistu na stoletno odplačevanje... Nikjer sicer niso vedeli, kako in od kod bodo črpali sredstva, toda kaj bi, stroj vendar morajo imeti, ko ga pa imajo tudi tam in tam.

Na cesti pa so ostale vse administratorke in vrag vedi, kam bi z njimi.

Kdo ve, kaj bi se zgodilo, da ni nekega dne skupaj z Bullom, seveda takim, ki je vreden toliko zlata, kolikor je težak, prišel tudi nek naš človek. Ogledal si je mehanizacijo v vseh 153 podjetjih v okraju, vpeljal svojega 154. Bulla (v čisto majhnem

podjetju, in ko je že vsem izračunal, koliko dni, minut, sekund, desetink, stotink, tisočink sekunde so že živeli in koliko jih še kanijo, je vprašal: »Kako pa, da imate pri vas toliko strojev?«

»Potrebni so nam,« so hiteli delavci, ki so že peti mesec dobivali šestdesetodstotne plače, ker so pač štedili za ta prepotrebni stroj. »Vem, vem, da so vam potrebni. Toda zakaj jih imate toliko? Tega pa ne razumem. Zakaj ga imate na primer pri vas?«

»Ja, zato, ker ga imajo tudi pri sosedu. In če ga imajo pri sosedu, potlej ga moramo imeti tudi pri nas.«

»A, tako. V Franciji, veste, prijatelji, pa ga v enem podjetju ali v stotih nimajo zaradi tega, ker ga imajo v enem podjetju v Centru.« »A?« so zavzdihnilli delavci, ki so že peti mesec prejemali šestdesetodstotne plače, ker so pač štedili za stroj, ki je vreden toliko zlata, kot je težak, »a, tako da je v Franciji?«

O PRAVEM ČASU

Turist — bodi tujec, bodi domačin — bo morda takoj opazil nekatere očitne spremembe na boljše v mestecu na jadranski obali, kjer so zgradili hotel, motel ali camping, tam, kjer je bila lani še pušča.

Če pa gre za tako veliko mesto, kakor je Reka, turist takšnih sprememb, zlasti če samo potuje skozi mesto, sploh ne opazi.

Tako pride turist do povsem napačnega mnenja, da v vsakem mestecu delajo in grade, Reka pa počiva na lovorikah in tradicijah.

Zato so se tudi na Reki našli iniciativni ljudje in sklenili turistu dokazati, da tudi v tem mestu ne drže rok križem.

To sem spoznaval v etapah. Brž ko sem prispel na Reko, sem odhitel na avtobusno postajo, da bi kupil vozovnico do Pulja. Moral sem malo počakati, potlej pa sem jo dobil in odšel na avtobusno postajo, imenovano Zabica, kjer sem si hotel v restavraciji privoščiti vrček mrzlega piva. Toda piva ni bilo. Restavracijo so pleskali in obnavljali. Najprej sem godrnjal sam pri sebi: »Mar niso našli primernejšega časa za obnovo restavracije, kakor prav zdaj sredi sezone. Potlej pa sem naivno pomislil: morda je to diskretno opozorilo turistom, naj ne pridrve vsi v glavni sezoni.«

Odšel sem ob obali, da bi dobil pivo v kakem lokalu, ki ga ne obnavljajo. Spotoma sem ogledoval ladje, turistke in galebe. Tako v prvi etapi sploh nisem opazil, kaj vse se dogaja na Zabici.

Videl sem vse: od tujih tankerjev in naše ekspresne ladje »Jadran« do barke strahu in trepetu vseh rib na tem območju, reškega igralca Dragana Bednarskega. Njegova barka je zasidrana v Rječini. V neposredni bližini gledališkega splotja, da bi njen lastnik lahko izkoristil tudi odmore in v kostumu in pod šminko napravil majhen pokol med prebivalci morskih globin.

In tako je med sprehodom in modrovanjem prišel čas, da nadaljujem potovanje v Pulj, in spet sem krenil proti Zabici.

Najprej sem vzel prtijago iz garderobe, potlej pa mi je zadišalo pivo. Toda pravčasno sem se spomnil, da restavracijo popravljajo in ustavil sem se pred napisom, ki pravi, da odhaja od tod avtobus Reka—Raša—Pulj.

Začudil sem se: bil sem edini potnik, ki je stal pred tem napisom. Hm, sem pomislil. Pohitel sem, da bi čimprej dobil vozovnico, zdaj pa kaže, da bom sam sedel v avtobusu.

Morda pa ni tako, sem pomislil, kajti naši ljudje radi prihajajo v zadnjem trenutku. Mi zmerom godrnjamo, če drugi zamujajo, nam pa je zelo ljubo, da sami prihajamo prepozno.

Potlej sem se ozrl po vsem pločniku. Tudi ob ploščicah, ki označujejo druge proge, ni bilo nobenega potnika.

To me je tako presenetilo, da sem potreboval še pol minute preden sem spoznal, v čem je bistvo problema.

Na cestišču, kjer naj bi se ustavljali avtobusi, so z velikimi klavidi tolkli debelo kameenje.

Tako se mi je naposled posvetilo v glavi, da avtobusna postaja na Reki izkorišča višek sezone, da bi lahko čimveč ljudi na lastne oči videlo, kako veliko skrb posvečajo čimvečji udobnosti potnikov in čim boljsemu odvijanju avtobusnega prometa.

»Vsa čast,« sem dejal sam pri sebi, potem pa sem se takoj vprašal: »kako pa pridem do svojega avtobusa, ki sodeč po vsem, vendarle ne bo prazen.«

Bili sta dve možnosti: obiti to delovno mesto v smeri Gorskikotor ali pa ga obiti v smeri Sinje Morje.

Odločil sem se za smer Gorskikotor. Deloma je bilo treba uporabiti izredno prometno cesto polno avtomobilov, avtobusov, trolejbusov, sanitetnih avtomobilov, motociklov, biciklov itd. Vsakdo, kdor je vsaj enkrat spoznal Reko, pa ve, ta potok vozil vsak hip ustavi sloveča železniška zapornica v neposredni bližini in da tak zastoj lahko traja tudi po 10 minut, za ta čas pa sta slehernemu pešcu zagotovljena bodočnost in globoka starost.

Toda tokrat se zapornica kot nalašč kar ni hotela spustiti in zato sem se odločil za ovinek v smeri Sinje Morje.

Tudi v tej smeri drve vozila, le da jih je nekaj manj.

Naposled sem se znašel na progi za avtobuse, kjer ni bilo nobenih kočipotov, marveč samo na tisoče ljudi s kovčki, ki so si v iskanju svojega avtobusa medsebojno prerivali.

Ljudje so v tej gneči stopali tudi na kurja očesa, toda čudno je bilo, da nisi mogel slišati nobene psovke. Bilo bi pretirano optimistično trditev, da so se naši ljudje odpovedali psovkam. Za zmerjanje kratko malo ni bilo časa, ker so se odvijali takšne dvogovori:

»Vsa čast,« sem dejal sam pri sebi, potem pa sem se takoj vprašal: »kako pa pridem do svojega avtobusa, ki sodeč po vsem, vendarle ne bo prazen.«

Bili sta dve možnosti: obiti to delovno mesto v smeri Gorskikotor ali pa ga obiti v smeri Sinje Morje.

Odločil sem se za smer Gorskikotor. Deloma je bilo treba uporabiti izredno prometno cesto polno avtomobilov, avtobusov, trolejbusov, sanitetnih avtomobilov, motociklov, biciklov itd. Vsakdo, kdor je vsaj enkrat spoznal Reko, pa ve, ta potok vozil vsak hip ustavi sloveča železniška zapornica v neposredni bližini in da tak zastoj lahko traja tudi po 10 minut, za ta čas pa sta slehernemu pešcu zagotovljena bodočnost in globoka starost.

Toda tokrat se zapornica kot nalašč kar ni hotela spustiti in zato sem se odločil za ovinek v smeri Sinje Morje.

Tudi v tej smeri drve vozila, le da jih je nekaj manj.

Naposled sem se znašel na progi za avtobuse, kjer ni bilo nobenih kočipotov, marveč samo na tisoče ljudi s kovčki, ki so si v iskanju svojega avtobusa medsebojno prerivali.

Ljudje so v tej gneči stopali tudi na kurja očesa, toda čudno je bilo, da nisi mogel slišati nobene psovke. Bilo bi pretirano optimistično trditev, da so se naši ljudje odpovedali psovkam. Za zmerjanje kratko malo ni bilo časa, ker so se odvijali takšne dvogovori:

»Kje pa stoji ta avtobus?«

»Žal ne stoji več, marveč je že odpeljal. Odpeljal je pred 5 minutami, pa si zaradi tega ni treba več beliti glave. Vsa pota drže v Pulj, če niste avtor kakkega slabega filma. Navsidenje in srečno nadaljujte potovanje.«

Da bi se, ognil vsakemu nadaljnemu nesporazumu, sem se odpeljal na železniško postajo, da bi se odpeljal z vlakom.

Nemočen sem se prerival v tej množici, zastavljal podobna

vprašanja in dajal podobne odgovore, dokler nisem naposled na nekem avtobusu opazil čarobnega imena Pulj, vstopil, sedel na svoj rezervirani sedež, se blaženo oddahnil in se sprostil do mere, ki jo dopuščajo spodobnost, etika in etiketa.

Tedaj je prišla neka dama in me vprašala, kakšno pravico imam sedeti na njenem sedežu. Pokazal sem ji vozovnico, na kateri je bilo črno na belem rečeno, da imam rezerviran sedež številko 13. Dama je privlekla iz torbice vozovnico z rezervacijo istega sedeža št. 13 (pa še recite, kako naj bi še tako zagrizeni materialist zašel na križva pota občasnega praznovanja).

Zahtevala sva arbitražno intervencijo sprevodnika. Sprevodnik je pazljivo in strokovnija pregledal obe rezervaciji, potlej pa mi je ob iskrenem in tihem sočutju sporočil: tovariš, vaša rezervacija je povsem v redu. Toda ta rezervacija ne velja za ta avtobus. To je progla Zagreb—Reka—Pulj. Vaša pa se glasi na progro Reka—Raša—Pulj.

Naglo sem pobral šla in kopta in vprašal:

»Kje pa stoji ta avtobus?«

»Žal ne stoji več, marveč je že odpeljal. Odpeljal je pred 5 minutami, pa si zaradi tega ni treba več beliti glave. Vsa pota drže v Pulj, če niste avtor kakkega slabega filma. Navsidenje in srečno nadaljujte potovanje.«

Da bi se, ognil vsakemu nadaljnemu nesporazumu, sem se odpeljal na železniško postajo, da bi se odpeljal z vlakom.

Nemočen sem se prerival v tej množici, zastavljal podobna

MIRKO TRISLER

Delovna organizacija — delo in dom

Rušilna stihija narave je vsilila skopskim kolektivom nenavadno življenje. Okoli svojih ustanov zbrani ljudje so organizirali delo v naseljih iz šotorov, kar pomeni, da so tik zraven delovnih mest tudi prave družinske naselja. Tu ljudje živijo, delajo, se hranijo in spiyo.

Na območju skopskih klinik, tik zraven improviziranih oddelkov bolnišnice so zavite, pogosto tudi okrogle »ulice«, kjer so naseljeni razen delavcev tudi njihovi družinski člani. Zato ni prav nič lahko najti tega ali onega zdravnika, oddelek ali karkoli drugega. Ko smo iskali ljudi, ki bi nam postregli s podatki o stanju in načrtih ter o prizadevanju, da bi življenje in delo čimprej ubralo normalno pot, smo naleteli na sestanke pod vedrim nebom in v šotorih.

Nenavadno zborovanje pred medicinsko šolo. »Prav zdaj spreminjamo učni načrt in program, da bi učenkam omogočili šolanje v skrajšanem šolskem letu,« je povedala Cveta Hadživasileva, ki vodi in organizira pouk v šolskem centru za medicinske sestre, babice, bolničarke in otroške negovalke.

Solsko poslopje, ob katerem so razporejeni šotori, je ob potresni katastrofi odpovedalo gostoljubnost mladini, ki se je odločila za delo v teh človekoljubnih poklicih. Okoli štiristo učenek je tako izgubilo šolski krov.

V takih trenutkih ponudena roka solidarnosti ostane v spominu. Tudi ta kolektiv je ganila pozornost šole za medicinske sestre pri vinogradski bolnišnici v Zagrebu, ki jim je sporočila, da je namenila pet odstotkov svojih prejemkov kot svoj prispevek tej šoli.

V prizadevanju, da bi šolskemu centru omogočili začetek dela in pouka, pričakujejo člani tega požrtvovalnega kolektiva odgovore iz 15 šol in mnogo več zdravstvenih ustanov, da bi si zagotovili predvsem pločevinaste ali lesene barake, šolska učila in inventar.

Tovarišica Cveta je med potresom izgubila sestro in nečakinjo. Nesreča je hudo prizadela vso družino. Uteho za svojo bolest je našla Cveta v napornem delu, da bi skupno s sodelavci zagotovila šolanje drugim otrokom v teh težavnih, nenormalnih razmerah.

Majhni bolniki in velik kolektiv

Blizu tega šolskega naselja je kolektiv otroške klinike, ki ima okoli šestdeset malih bolnikov. Nekaj so jih spravili v barako, drugi so pod šotorom.

Kako je bilo z njimi med potresom? Dežurni zdravnik je bil Georgi Grozdanov s skupino medicinskih sester in otroških negovalk. Kljub nenehni nevarnosti jim je uspelo — kasneje ob pomoči drugih članov kolektiva — znesti 140 otrok iz poslopja, ki je tako poškodovano, da ga bodo morali delno podreti.

Prizadevanje teh ljudi je zdaj usmerjeno k skupnemu cilju: stavbo čimprej usposobiti za normalno delo. To je razen skrbi za zdravljenje malčkov njihova najvažnejša naloga.

Upravni odbor, sindikalna podružnica in svet klinike si prizadevajo, da bi v sedanjem položaju zagotovili kar najboljše pogoje za delo. Videli sem, kako so zdravniki, glavna sestra, negovalke in bolničarji hiteli nositi iz poškodovanega poslopja postelje, posteljnino in aparate, da bi mogli zidari v čim krajšem času opraviti svoje delo.

Kljub temu pa jim je jasno: klinika ne bo mogla tako kmalu delovati z zmogljivostjo 140 bolniških postelj, kolikor jih je imela pred potresom. To vedo vsi, zato so se dogovorili: sedanje težave bomo premagovali tako, da bo kar najmanj bolelo. Nekaj članov ko-

lektiva bo šlo v pokoj, drugi se bodo zaposlili v bližnjih mestih, posamezniki pa bodo spremenili poklic. To je njihov skupni dogovor. Ker je temu tako, bodo laže prenesli spremembo.

Nekaj je treba povedati tudi o razporejenosti in vzdušju v teh nenormalnih razmerah, o prizadevanju, da bi premagali težave, ki so posledica rušilne moči potresa. Čeprav se zdi skorajda neverjetno, je res, da je razvedrilo v takih trenutkih nujna potreba. Zato ves dan in vsepovsod slišiš glasbo, na navadne in na transistorske sprejemnike naletiš na vsakem koraku. Televizijski spored ima — o tem sem prepričan — v teh naseljih iz šotorov največ gledalcev. Bil sem na popoldanski prireditvi društva »Tanec«, videl sem balet in filharmonični koncert za bolnike, bolniško osebje in za vse druge, ki živijo na območju bolnišnice. Prišlo je mnogo ljudi, ki so izvajalce tople pozdravili ter se jim zahvalili za soliden program in izkazano pozornost.

Operne arije v senci jablan

Saraj, znana in priljubljena izletniška točka Skopjancev, je sprejel nekdanje izletnike kot svoje prebivalce. Med njimi so tudi člani narodnega gledališča, filharmonije, »Tanca«, baleta in opere, skratka tisti, ki jim je potres razdeljal ali poškodoval ustanove in domove, tako da nimajo ne prostora za delo ne stanovanja.

Poslovni vrvež, nenehno gibanje in življenjski utrip, ki so sestavni deli vsakdanjega življenja gledališč, so ljudje prinesli tudi v svoje novo bivališče. To začutiš takoj, saj slišiš že na poti proti naselju arijo opernega pevca, ki se ob spremljavi klavirja marljivo vadi v hladni senci pod jablanami.

Mar gre tudi tako? To je resnica, sam sem jo videl in doživel, vendar pa je to le drobec velike resnice o prizadevanju in stvaritvah teh ljudi, ki se trudijo in želijo, da bi v teh težkih časih zagotovili prebivalcem svojega mesta vsaj del prejšnjega življenja.

Igralci, pevci, člani filharmonije in baleta so se zbrali kmalu po katastrofi. Spletili so gnezdo in razpeli šotore, že 15. avgusta so se začele prireditve na prostem. Vsi skupaj za vse v vseh naseljih. Ni šlo brez težav. Tudi zdaj jih je še dovolj: prevoz in sestava potujočega odra, prehlajena grla pa glasbila, na katerih zaradi temperaturnih razlik pokajo strune.

Kljub temu se vrstijo prireditve in predstave. Skorajda ne mine dan brez njih. To je zadosten dokaz visoke morale, to so čutili vsi gledalci na predstavah po katastrofalnem potresu, se pravi, vsi prebivalci Skopja. Se nikoli ni bilo slišati o prireditvah bolj množičnih, preprostejših in bolj enodušnih ocen. To je veliko priznanje kolektivom za prizadevnost pri oživljanju kulturnega življenja v porušeni Skopji.

Med temi ljudmi ni nikogar, ki ne bi pohvalno govoril o velikodušni pomoči in tovariškem sočutju delovnih kolektivov narodnega gledališča iz Niša, srbskega narodnega gledališča in Sterijinega pozorja iz Novega Sada. Vsako izmed njih je poslalo skopskim poklicnim tovarišem po eno barako, niško gledališče pa še tovornjak in avtobus.

Mnoga gledališča so ponudila skopskim ansambлом zelo ugodne pogoje za gostovanje. Vse to omenjajo skopski gledališčniki s posebnim poudarkom. Prizadevanje sindikalnih organizacij in uprav, da bi se ohranili izkazana morala in izpričana zavest, je obrodilo sadove. Izjem praktično ni, komaj kak posameznik je skušal najti zaposlitev drugod, vendar zaman, naletel je na zaprta vrata.

V Skopju zdaj ni odrov, če izvzamemo potujočega za predstave na prostem. Vsi ti ansambli so izgubili domove, vendar je že znano, da bodo v bližnji prihodnosti dobili več odrov: v baletni šoli, v montažni stavbi in še kje. Priprave, ki so se že začele, so tem ljudem velika spodbuda.

Vsepovsod pa naletiš na stvarnost in resnico, ki je skupna vsem Skopjancem: kdaj se bodo preselili v prostore, boljše od šotorov?

RANDOMIR KRSTIC

Od skopske katastrofe minevajo tedni. A ta rana še vedno skeli tako kot tistega usodnega dne. Ne, take rane se ne zacelijo v tednih, morda mesecih, niti v letih ne. Zanje so potrebna desetletja. In če se sploh lahko kdaj povsem zacelijo!

Toda lahko rečemo, da nam je to bolečino vendarle uspelo omiliti. Omilila jo je tista nesebična pomoč delovnih kolektivov, individualna pomoč in pripravljenost vseh državljanov pomagati Skopju in njegovim prebivalcem, ki je ostala nesprenjena od prvega trenutka, ko se je razvedela vest o katastrofi, pa vse do danes. Omilila jo je zavest, da smo v tej težki preizkušnji vnovič izpričali visoko stopnjo socialističnega humanizma.

In lahko smo ponosni, da smo to preizkušnjo dobro prestali. Ali kot je o tem dejal predsednik Zveznega izvršnega sveta Peter Stambolič v svojem ekspezeju na zadnjem zasedanju Zvezne skupščine: »... Naši državljani so pokazali bratske občutke in pripravljenost, da pomagajo Skopju. Politična enotnost, pripravljenost na osebne in materialne žrtve, hitra in učinkovita pomoč ter popolno sočustvovanje vseh naših državljanov s prizadetimi mestom priča o tem. Nobena organizirana akcija iz centra, pa naj bi bila še tako dobro zamišljena, ne bi mogla nadoknaditi pobude komun, delovnih in družbenih organizacij, republik in drugih številnih samoupravnih organov, ki so od prvega trenutka s svojimi sklepi in svojimi sredstvi sprožili številne človeške in materialne faktorje, da se nesreča ublaži, da se opogumi, da se začne boj za obnovo Skopja...«

Skopje pa je treba vnovič vrniti v življenje. Dosedanji ukrepi, pobude in žrtve delovnih kolektivov in državljanov so lajšali bolečine. Zdaj pa bo treba te rane tudi zaceliti! Obnoviti je treba mesto, ki je prispevalo skoraj 40 odstotkov celotne makedonske proizvodnje. Obnoviti industrijo, trgovino, gostinstvo, turizem, obrt, zdravstvo, prosveto... Približno 60.000 prebivalcev Skopja živi zdaj pod šotori v parkih, okoliških gozdovih, živi v improviziranih, več kot zasilnih prebivališčih. Bliža pa se zima in hiteti je treba.

Dosedanje analize izpričujejo, da bo vrnitev Skopja v normalno življenje terjala več let intenzivne izgradnje, toda vsaj najpomembnejše probleme naj bi rešili v prihodnjih petih letih. In čeprav te analize še ne posredujejo dokončnih podatkov, kolikšna družbena sredstva bodo potrebna za obnovo Skopja, pa vendarle lahko rečemo: ogromna. In čeprav bo večino finančnih sredstev za obnovo porušenega mesta zagotovila federacija, je vendarle potrebna pomoč nas vseh. Kajti kdo drug

LJUDSKO POSOJILO

je akcija socialističnega humanizma

bo vrnil mesto v življenje, če ne mi sami, mi vsi skupaj in z združenimi močmi in skupnim samoopredovanjem. Zato je tudi Zvezna skupščina na svojem zadnjem zasedanju izglasovala vrsto ukrepov, ki naj bi v prihodnjem obdobju zagotavljali dovolj trdno materialno osnovo za izgradnjo novega Skopja. Tako je sprejela zakon o ustanovitvi sklada za obnovo in izgradnjo Skopja, zakon o stopnjah prispevkov sklada za obnovo in izgradnjo Skopja ter slednjič zakon o razpisu ljudskega posojila za obnovo porušenega mesta, v višini 30 milijard dinarjev.

V prihodnjem tednu, natančneje 25. septembra, bodo tako začele posebne komisije zbirati podpisnike tega posojila, ki ga lahko vplačajo državljani v največ šestih mesečnih obrokih najkasneje do 10. marca prihodnjega leta in delovne organizacije iz svojih prostih denarnih sredstev najkasneje do zadnjega marca prihodnjega leta. Posojilo je vezano na sedemletni odplačilni rok in na 6% obresti. Tako zbrana sredstva pa naj bi v celoti služila za gradnjo montažnih hiš in nastanitev skopskega prebivalstva. To pa je hkrati tudi edini izhod, da zberemo letos nujno potrebna sredstva za izgradnjo stanovanj v porušeni mestu, saj so letošnja sredstva in rezerve federacije izčrpane — samo za gradnjo montažnih hiš je federacija prispevala 30 milijard dinarjev — stanovanjski problem prebivalstva Skopja pa terja takojšnje rešitev.

Po predvidevanjih naj bi v naši republici zbrali približno pet milijard in 100 milijonov dinarjev ljudskega posojila. Vsota je resda velika, toda še vedno ne tolikšna, da je ne bi zmogli in morda celo ne preseglji. Realizacija pa je seveda odvisna v mnogočem od tega, kako bodo samoupravni organi in delovnih organizacijah doumeli potrebo po tej na široko zasnovani družbeni akciji in kako bodo doumeli njeno globoko humanistično vsebino. Toda sodeč po dosedanjih spontanih ukrepih, kako zagotoviti v čim večji možni meri pomoč prizadetemu mestu in njegovemu prebivalstvu, to svojo novo obveznost tudi v celoti izpolnili. A ob tem naj jih opozorimo še na novo nalogo: skupaj z družbeno političnimi organizacijami, predvsem s sindikati naj zaposlenim proizvajalcem prikažejo potrebe, ki so narekovale razpis tega posojila, jih opozore na veliko humanost te akcije, da se bo tako res sleherni član kolektiva samostojno in v skladu s svojimi možnostmi odločil za podpis posojila in tako zavestno izpolnil svojo moralno in družbeno dolžnost.

In slednjič: obnova Skopja, ki pa v marsičem hkrati pomeni obnovo celotnega jugoslovanskega gospodarstva, nas mora nujno vzbuditi k nadaljnjemu povečevanju produktivnosti dela in sploh naraščanju vse proizvodnje. Najmanjše tujih kreditov — čeprav pod najbolj ugodnimi pogoji — neizbežno povečan uvoz reprodukcijskega materiala — vse to bo neizbežno vplivalo na našo plačilno bilanco. Zato se bo treba v naši prodajni politiki še veliko bolj usmeriti na tuja tržišča. Vse to pa so naloge, o katerih bodo morali samoupravni organi in delovnih organizacijah že zdaj veliko bolj intenzivno razmišljati. Tako velike naloge si namreč moramo naložiti le s polno mero družbene odgovornosti. Ali — kot je dejal tov. Stambolič v zaključnem delu svojega ekspezeja:

»Tako obsežne naloge v takšni obliki, koncentrirane na enem kraju in v tako kratkem roku, do zdaj nismo imeli. Torej si zastavljamo zdaj proizvodno-tehnično in organizacijsko nalogo in od njene rešitve je odvisna naglica reševanja perečih problemov precejšnjega dela skopskega prebivalstva pred prihajajočo zimo. Ta naloga ima svojo humano plat, po drugi strani pa je lahko dragocena preizkušnja za nadaljnjo gradnjo stanovanj pri nas, za industrializacijo gradnje stanovanj v naši državi, za hitrejšo reševanje stanovanjskega problema v celoti. Takšni cilji za služijo maksimalno angažiranje umskih in materialnih potencialov našega gospodarstva. Zaradi tega menim, da lahko z vso pravico apeliramo na podjetja in druge organizacije, naj se maksimalno zavzamejo, da to nalogo obvladajo, da izpolnijo prevzete obveznosti, medsebojno sodelujejo, nudijo druga drugo nujno potrebno tehnično pomoč in izmenjajo izkušnje...«

Na dnevnem redu: statuti

■ SLOVENSKE KONJICE:

Konkretna dejanja...

Komisija za pomoč pri izdelavi statotov delovnih organizacij pri občinskem sindikalnem svetu v Slovenskih Konjicah je pred kratkim obravnavala naloge, ki čakajo njo in komisije v podjetjih v prihodnjih mesecih. Njenega predsednika Ivana Umnika, ki je hkrati podpredsednik sindikalnega sveta, smo naprosili za kratek razgovor o delovnih načrtih komisije v letošnjih jesenskih mesecih. Prošnji se je rad odzval in o tem povedal naslednje:

»Ko smo pred kratkim analizirali posebno anketo o tem, kaj so v delovnih organizacijah že napravili za nove statute, smo na splošno ugotovili, da nam to delo še ni povsod dovolj steklo. To najboljše potrjuje dejstvo, da v posameznih, sicer le redkih podjetjih še niti niso postavili komisij, ki bi pripravile in izdelale osnutek statuta. Da ni bilo več napravljene, je delno opravičilo v tem, da v času dopustov tako in podobno delo teče nekoliko počasneje.

Vse te in podobne okoliščine so nas spodbudile, da smo si za prihodnje mesece zastavili dokaj široke in konkretne naloge, s katerimi nameravamo nadoknaditi zamujeno. Tako bomo v začetku septembra sklicali širše posvetovanje vseh predsednikov in članov komisij, na katerem se bomo podrobneje pogovorili o bodočem delu pri sestavljanju statotov v podjetjih. Sicer ne nameravamo dati komisijam v delovnih organizacijah nobenih receptov, opozorili bi jih radi na temeljne določbe, ki jih bodo statuti morali vsebovati.

Nadalje je komisija predlagala, naj bi v septembru zasedal tudi občinski zbor delovnih skupnosti, ki bi obravnaval priprave in naloge pri sestavljanju statotov. Tudi občinski komite ZKS preko svoje ideološke komisije pripravlja ustrezno gradivo za svojo sejo, na kateri bodo razpravljali o političnih nalogah te organizacije pri tem delu. Sploh pa nameravamo doseči, da bi prav v tem mesecu komisije aktivno začele delati v vseh delovnih organizacijah, saj je to ena naših osrednjih nalog. Na seji naše komisije smo razpravljali tudi o tem, da bi za člane komisij iz podjetij sklicali krajišnji seminar. Te zamisli sicer nismo ovrgli, vendar pa bomo to storili verjetno šele oktobra. Če smo se odločili za september, ko naj komisije temeljito zagrabijo za delo, potem bo lahko seminar v oktobru praktičnega značaja, saj bo vsak udeleženec prišel tja z izkušnjami, problemi in vprašanji. S tem pa se bomo izognili teoretičnim razlagam in bomo obravnavali konkretne naloge,« je končal naš razgovor tov. Umnik.

V. L.

■ RUDNIK, VELENJE:

Pred referendumom

V rudniku lignita v Velenju so te dni dokončno izdelali osnutek statuta svoje delovne organizacije. Statut so tiskali v brošuri, ki jo bo dobil vsak član delovnega kolektiva. O osnutku so razpravljala že vodstva sindikatov, Zveze komunistov in Zveze mladine. Ker bodo o statutu odločali z referendumom kolektiva, bodo pred tem organizirali posebne seminarje, na katerih bodo ves kolektiv podrobno seznanili s statutarnimi določbami in potem o njih obširno razpravljali. Razprava na omenjenih seminarjih bo služila sestavljalcem pri dokončni redakciji statuta delovne organizacije Rudnika lignita v Velenju.

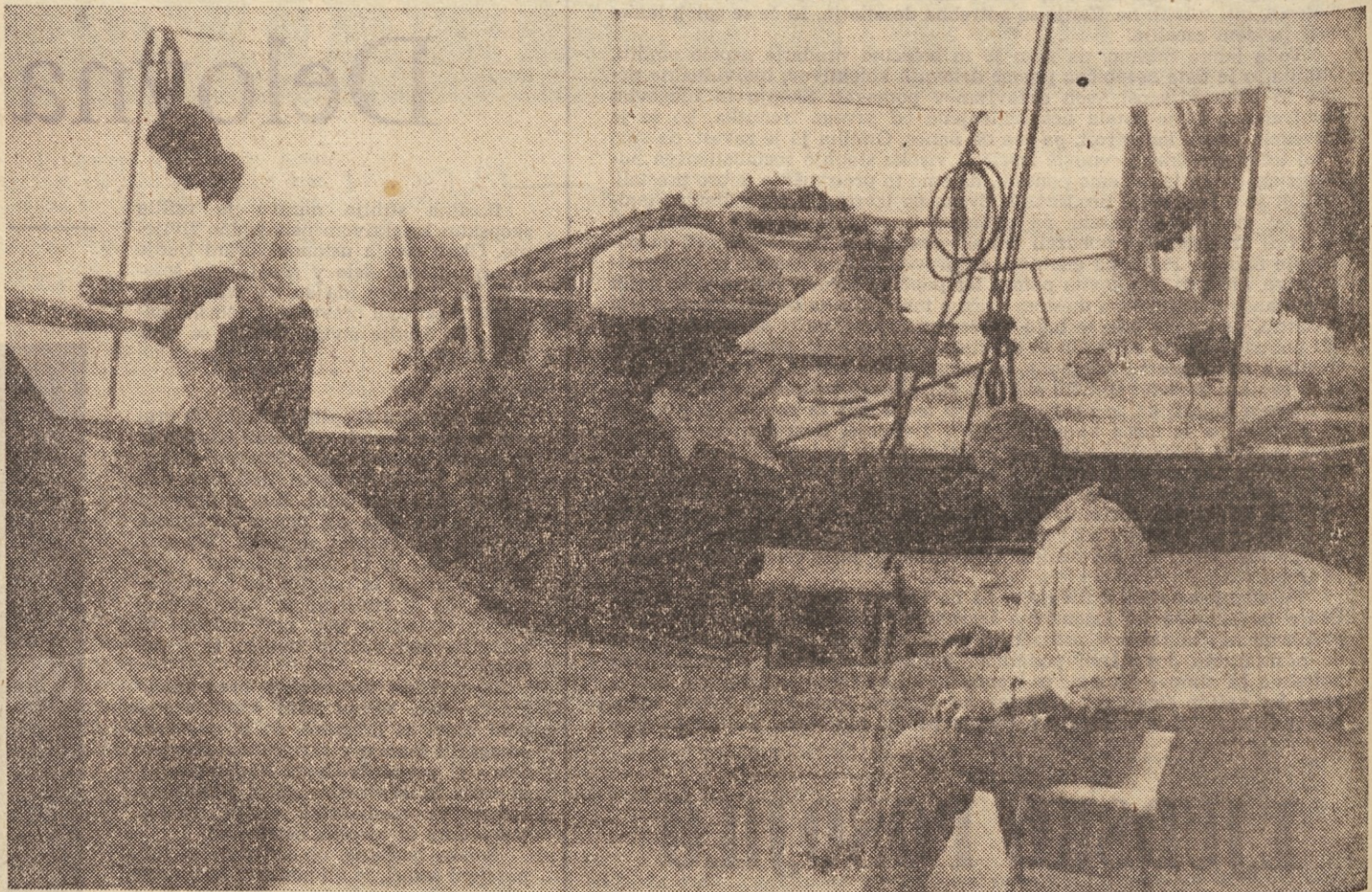
V. V.

■ SLOVENSKE KONJICE:

Medsebojna pomoč

Občinski sindikalni svet v Slovenskih Konjicah je imel pred kratkim posvetovanje predsednikov komisij za izdelavo statotov v delovnih organizacijah. Ob tej priložnosti je povabil tudi člane te komisije iz rudnika Velenje tovariša Delopsta, ki je navzočim v razumljivih in preprostih besedah obrazložil osnovne dele statuta. Pri tem je obravnaval dva primera, in sicer prvega za večje podjetje, drugega pa za manjše delovne organizacije oziroma za zavode. V razpravi, ki je sledila razlaganju, so predstavniki komisij postavili več vprašanj in se pogovorili o nekaterih nalogah za delo v prihodnjih mesecih. Predstavniki trgovinskih podjetij so menili, da bi bilo zelo primerno, če bi se zbrali člani komisij iz te panoge in podrobneje obravnavali svoje osnutke. Za podobno obliko so bili že predstavniki zdravstvenega doma, lekarne in šol. Vsi ti so menili, da bi tako lahko pomagali drug drugemu, saj je skoraj nemogoče misliti, da bi lahko v enem podjetju ali zavodu izdelali statut brez medsebojne izmenjave mnenj. To je nedvomno mnogo več vredno kot prepisovanje statuta. Seveda pa bodo ob takšni akciji morali sodelovati in pomagati tudi drugi organi, na primer zbornice in drugi.

V. L.

Se zadnji pregled ribiških mrež, preden jih bodo spet spustili v g lobine

■ AGROKOMBINAT MARIBOR:

Letos že več kot 300 milijonov dinarjev škode zaradi vremenskih ujm

Letošnje izredno neugodno vreme je precej prizadelo tudi kulture mariborskega Agrokombinata. Zlasti dosti škode je naredila zimska pozeba v sadovnjakih, vinogradih in na poljedelskih kulturah. Po ocenah strokovnjakov znaša skupna škoda več kot 150 milijonov din. Največ škode je bilo taktat v sadovnjakih, saj so jo ocenili na 99 milijonov, vinogradništvu s 34 milijoni ter v poljedelstvu 20 milijonov.

V preteklih dneh pa je naredilo na kulturah mariborskega Agrokombinata precej škode močno neurje s točo. Po sedanjih ocenah, ki pa niso dokončne, je največ škode v sadovnjakih, vinogradih, silažni koruzi, pa tudi na gospodarskih zgradbah in objektih družbenega standarda. V Agrokombinatu pravijo, da jim je neurje s točo v ekonomskih enotah Kamnica, Košaki, Meljski hrib-Malečnik, Pesnica, Jarenina in Velka naredilo za 180 milijonov dinarjev škode. V teh ekonomskih enotah so precej poškodovani tudi objekti družb. standarda in gospodarske zgradbe, saj je neurje odkrivalo strehe, tako da ocenjujejo škodo na teh objektih na 12 do 15 milijonov dinarjev.

Ker je neurje s točo naredilo največ škode v sadovnjakih in vinogradih, se bodo posledice v teh dveh panogah poznale ne samo letos, ampak tudi v naslednjih. To še posebej velja za mlade nasade, v katerih so številna drevesa polomljena ali celo izravana. Neurje je samo v ekonomski enoti Velka uničilo več kot 500 dre-

ves, medtem ko je v posameznih sadovnjakih na tleh več kot 50 odstotkov sadja.

Po sedanjih ocenah znaša torej škoda, ki so jo povzročile mariborskemu kombinatu letos izredno neugodne vremenske razmere, več kot 300 milijonov dinarjev.

-ran-

■ CERKNICA

Izboljšana obrtna dejavnost

Obrtna dejavnost v cerkniški občini zadnja leta ni zabeležila posebnega napredka. Za izboljšanje položaja so se lani nekatere obrtne dejavnosti združile v obrtni center. Prvi uspehi so se pokazali v letošnjem prvem polletju, ko je center dosegel 163 milijonov brutoprodukta, kar je 30% več kot lani v istem času.

Tudi osebni dohodki so se dvignili za 30%, skladi pa so se podvojili. Ker je bil narodni dohodek dosežen z manj delavci, kaže, da se je storilnost povečala za 34%.

(mad)

■ SLOVENSKE KONJICE: Prosvetnih delavcev je malo

Medtem ko je pred nekaj leti na območju konjiške občine primanjkovalo več kot 20 prosvetnih delavcev, se je število v tem šolskem letu že precej znižalo. Po sedanjih podatkih bo učiteljev s srednješolsko izobrazbo že kmalu dovolj, manjka pa še predmetnih učiteljev z višjo izobrazbo. Zaradi tega je občinska skupščina v tem letu razpisala okoli 20 štipendij, od teh večino za študij na višji pedagoški akademiji in na nekaterih drugih višjih šolah. V občini je bilo v tem letu tudi nekaj premostitve prosvetnih delavcev, nekateri pa so odšli na šole izven občinskega območja. Med tistimi, ki so se odselili, je bil tudi šolski upravitelj na najvišje ležeči šoli v občini, to je v Rakovcu na Pohorju. Tovariš Jonak je bil v tem kraju upravitelj polnih 10 let, kar je menda rekord za višinske šole. Znano je namreč,

da zlasti mladi učitelji zelo radi zapuščajo šole v odročnih krajih že po nekaj letih službovanja.

V. L.

■ SLOVENSKE KONJICE: Združevanje šol

Pristojni organi v konjiški občini obravnavajo predlog o priključitvi nekaterih manjših šol k večjim. Izboljkovan je že konkreten predlog, na podlagi katerega naj bi se šola v Tepanju priključila I. osnovni šoli v Slovenskih Konjicah, šola v Zbelovem pa osnovni šoli v Ločah. Ti dve šoli sta že do sedaj poučevali učence večinoma le do 4. razreda, druge razrede obveznega šolanja pa so že do sedaj obiskovali na šolah, h katerim naj bi se sedaj priključili. Ta predlog je že predložen občinski skupščini, ki bo na prvi seji o njem razpravljala in dokončno sklepala. S tem bi se število osnovnih šol znižalo od sedanjih 15 na 13.

V. L.

■ STEKLARNA HRASTNIK: Letni plan izvoza verjetno ne bo dosežen

Hrastniški steklarji so predvideni fizični obseg proizvodnje za prvih osem mesecev letos presegli za 1,9%; v isti primerjavi pa so plan finančne realizacije presegli za 1,2%.

Izvozna naloga za to obdobje je bila izpolnjena samo z 91,5%, največ zaradi težav, ki so jih imeli v zvezi s pomanjkanjem železniških vagonov in slabe kvalitete kremenčevega peska. V septembru bodo spričo normalizacije kvalitete kremenčevega peska — kot računajo — mesečni plan izvoza dosegli; do konca leta pa po vsej verjetnosti ne bodo mogli nadomestiti izpada pri izvozu nastalega v prejšnjih mesecih.

-k-

Prodajni servis

LJUBLJANA — MARIBOR

OGLEJTE SI MODNE NOVOSTI ZA JESENSKE DNI

● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV DE

EE in statut

V zadnjem »Glasu« smo že obravnavali problem in razčistili mišljenja o vlogi centralnih organov samoupravljanja v kolektivu. Danes bi spregovorili tudi o delavskih svetih EE. Če smo EE formirali zato, ker menimo, da bomo s tem dosegli boljše uspehe v gospodarjenju, potem je vsekakor prav, da organi samoupravljanja v EE resnično postanejo samostojnejši ter iščejo najboljše oblike dela.

Pri dosedanjem delu samoupravnih organov v EE se sicer še ni pojavilo kakšno nasprotje, vendar se nam kaj hitro lahko pojavi taktat, ko bomo prišli do delitve sredstev med EE. Taka delitev pa bo zakonih ekonomike v kolektivu vsaj navidezno ustvarjala nekatera nesorazmerja med samimi EE. To govorim zaradi

tega, ker menim, da samo s formalno postavljenim poslovnikom za delo EE ni mogoče reševati vseh spornih vprašanj, ki so odraz nujnosti v poslovanju. Premalo razmišljamo, kako bomo našli pravilna sorazmerja v proizvodnih EE.

Samo formalno ocenjevanje višine proizvodnje po EE — količinsko in finančno — ni dobro, ker pri tem pozabljamo primerjati organski sestav proizvodnih sredstev. Z revalorizacijo smo dobili dejanske podatke o naših strojih. Zato menim, da jih lahko tudi pri določanju ekonomičnosti proizvodnje v EE s pridom uporabimo. Jasno je, da se zaradi različnosti proizvodnje in velikosti serij pojavlja vprašanje dejanske proizvodnje po posameznih EE. Ta ustvarja tudi finančni rezultat na višino proizvodnje. Ker so nam pa prav ti podatki za enkrat vse, se obnemem s tem postavlja vprašanje, če visoka proizvodnja po ppc iz leta 1955 ustvarja resnično visoke presežke.

Pri tem sedaj upoštevajmo zakone ekonomike, ki pravijo,

da je pri veliki proizvodnji lahko tudi zelo majhen presežek. Zakaj? Zato, ker proizvajalec ne upošteva organskega sestava proizvodnih sredstev ter deleža, ki ga mora odvajati. Z drugimi besedami, sodobna proizvodna sredstva lahko ustvarjajo zelo malo čistega presežka.

Menim, da je dolžnost vseh družbeno političnih organizacij in organov samoupravljanja, zahtevati od nekaterih služb, da te podatke dobimo. To pa zaradi tega, ker hočemo poznati dejansko stanje. Kajti tako bodo EE lahko videle jasno sliko, ki jim bo pokazala takšno stanje, kakršno je v resnici.

EE bodo iskale boljše oblike svojega dela oziroma bodo hotele svojo organizacijo dela čimbolj izpopolniti. Dobro se zavedajo, da lahko samo z dobro tehnologijo in organizacijo dela dosežejo boljše poslovne uspehe. Torej se bodo morale naše strokovne službe aktivno vključiti v resnično študijsko skupino, ki bo po posameznih EE skrbela za čimbolj sodobno proizvodnjo. Ko smo poudarili,

da bomo le z dobro organizacijo proizvodnje lahko nekaj dosegli, spregovorimo tudi o tem, kako bomo uvedli delitveni sistem.

Določiti moramo ekonomske pokazatelje ter splošna določila, ob kakšnih pogojih upoštevamo uspehe EE oz. uspehe splošnega značaja, ki bistveno vplivajo na proizvodnjo. Jasno je, da bodo posamezne EE postavljale zahteve po večjih osebnih dohodkih. To bomo uresničili šele tedaj, ko bomo upoštevali vse realne možnosti za določanje višine proizvodnje.

O teh vprašanjih bo moral jasno spregovoriti statut naše gospodarske organizacije, ki bo moral postaviti jasna stališča za delo v prihodnosti. Ne gre za to, da bomo z izdelavo statuta naše tovarne opustili sedanjo obliko dela v EE, temveč moramo te oblike vsebinsko obogatiti in okreptiti. Nedvomno pa je res, da je v kolektivni vrsti problemov, ki jih bodo morale EE reševati.

Slavko Vrzel

Spodbuda za kvalitetno delo

Na zadnjem zasedanju delavskega sveta Železniškega transportnega podjetja Ljubljana so razpravljali o novem pravilniku za doseganje večje kvalitete dela in ga tudi sprejeli.

Z novim pravilnikom ima podjetje namen še bolj spodbuditi delavce vseh sekcij za opravljanje kvalitetnega dela, ker je prejšnji razširjen še z novimi merili v skladu s pravilnikom 72 in 93. V podjetju menijo, da je le z dobro kvaliteto dela lahko doseči večje in boljše uspehe. Zlasti pa je kvaliteta dela pomembna za železniška transportna podjetja, saj je od kvalitete čisto odvisno varno in dobro potovanje ljudi kot blaga, ki ga železnica prevaža. Ker je torej kvaliteta dela izrednega pomena za uspeh podjetja, bo ŽTP Ljubljana na

podlagi novega pravilnika obravnavalo z več merili kvaliteto dela vseh sekcij. Za boljše delo bodo delavci stimulirani z večjim gibljivim delom pri prejemanju osebnih dohodkov.

Podjetje bo pri ugotavljanju in obračunavanju kvalitete dela za vse področne sekcije upoštevalo zlasti, ali je bila rednost vlakovnega prometa dobra, kakšna je bila sestava vlakov, kako se je gospodarilo z vozovi, razne materialne škode in še nekatere faktorje, ki vplivajo na kvaliteto dela železničarjev. Zlasti bo podjetje pri ugotavljanju kvalitete dela upoštevalo rednost vlakovnega prometa, ker meni, da morajo vsi delavci podjetja skrbeti, da bodo vlaki vozili točno po voznem redu in da bodo zamude čimmanjše. Prometna sekcija bo morala zato pri delu, ki lahko vpliva na povečanje zamud, paziti na sestavo vlakov, prevzeme in frekvenco vlakov, medtem ko bodo morali posvetiti vso pozornost tudi pravilnim dispozicijam in prtljajni službi, da vlaki ne bodo odhajali s postaj z zamudo. Seveda pa bo

• S PLENUMOV ZK IN ObSS KAMNIK:

Zagotoviti je treba aktivno sodelovanje odbornikov

Nedavne seje nekaterih občinskih skupščin, ki so obravnavale polletno oziroma sedemmesečno realizacijo družbenih planov, so opozorile na zelo pereče vprašanje. Gre za to, kako zagotoviti, da bodo odborniki novih občinskih skupščin dejansko sodelovali pri oblikovanju politike in reševanju perečih problemov na področju gospodarstva in družbenih služb v komuni. Razprave na sejah so namreč pokazale, da je bilo marsikje še premalo storjenega v tej smeri.

O podobni ugotovitvi sta pred dnevi razpravljala tudi občinski komite in občinski sindikalni svet v Kamniku, ko sta na skupni plenarni seji proučila najvažnejša vprašanja pri izpolnjevanju družbenega plana občine. Povod za to je dala predvsem zadnja seja občinske skupščine in razprave na sejah svetov pri občinski skupščini, ko so le-ti imeli na dnevnem redu izpolnjevanje gospodarskih nalog v prvem polletju. Ocena teh razprav kaže, da so bile zelo načelne, dotikale so se le nekaterih obrobni vprašanj, obšle pa so bistvene probleme, ki kljub na splošno ugodnemu izpolnjevanju planskih obveznosti tarejo nekatere kamniške kolektive. Sem sodijo predvsem modernizacija proizvodnje, vsklajevanje osebnih dohodkov s produktivnostjo, preskrba itd. Samozadovoljstvo odbornikov zaradi tega, ker je bil polletni plan dosežen, je lahko zelo škodljivo.

O tem, kaj storiti, da bi se take in podobne slabosti že v začetku odpravile, je bilo na seji obeh političnih vodstev danih vrsta predlogov. Menijo, da bi bilo treba predvsem čimprej oživiti klub odbornikov, ki je pred leti že obstajal. Z razgovori v klubu naj bi se odborniki podrobneje seznanili z najvažnejšimi elementi našega gospodarskega sistema, s sistemom delitve dohodka v komuni itd. Hkrati pa bi razpravljali o aktualnih družbenih in gospodarskih vprašanjih v komuni, ki jih na seji skupščine zaradi obširnih dnevnih redov marsikdaj ni moč podrobneje obdelati.

Za uspešnejše delo občinske skupščine bo treba zagotoviti tudi kar najtesnejši stik med odborniki in volivci. Zlasti v delovnih kolektivih se bodo morale sindikalne organizacije prizadevati, da bodo odborniki večkrat poročali o svojem delu in delu skupščine.

Predlagajo tudi, naj bi uvodne besede na sejah občinske skupščine imeli predsedniki posameznih svetov. Ti naj bi tudi odgovar-

jali na vprašanja odbornikov. Tako bodo sveti morali biti stalno na tekočem z aktualnimi vprašanji na svojem področju, ne pa kot doslej, ko je marsikateri svet dajal poročilo le enkrat letno, na sejah ljudskega odbora pa je odgovarjal referent.

Zelo pomembna je tudi pravočasna in dobra priprava gradiva za seje. Med člani ObZKS in ObSS je prevladovala ugotovitev, da so občinske strokovne službe bile za zadnjo sejo res prizadevne in tudi uspelo pripraviti dobro gradivo o izpolnjevanju družbenega plana.

• ZAGORJE:

V skladu zdravstvenega zavarovanja izdatki nad dohodki

Zagorska podružnica Komunalnega zavoda za socialno zavarovanje Trbovlje je pripravila po sklepu sveta zavarovancev razgovor s predstavniki delovnih organizacij, Zdravstvenega doma, družbeno-političnih organizacij, člani skupščine Komunalnega zavoda za socialno zavarovanje in nekaterimi drugimi razgovor o financiranju socialnega zavarovanja v zvezi s financiranjem zdravstvene službe in dodatnim prispevkom delovnih organizacij za sklad zdravstvenega zavarovanja.

Izdatki sklada zdravstvenega zavarovanja presegajo namreč letos vplačane dohodke, in to kljub uvedenemu dodatnemu prispevku za zdravstveno zavarovanje. Doslej so v Zagorju ob Savi pripravili že več razgovorov o tem vprašanju, na katerih so — podobno kot na tem zadnjem — ugotovili, da so prispevali k ugotovljenemu stanju med drugim tudi naslednji vzroki:

• osnovni prispevek za sklad zdravstvenega zavarovanja se je letos nižal od 8,3 na 8 %; predvidoma bo letos vplačano okrog 3 milijone din manj osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje;

• ukinjen je bil dopolnilni prispevek zaradi preokrajšave določenega števila bolnih in onesrečenih; uveden je bil sicer dodatni prispevek za sklad zdravstvenega zavarovanja, na račun katerega se bo zbralo tudi manj sredstev kot lani na račun dopolnilnega prispevka;

• letos je uveden tudi manjši prispevek za upokojece, ki jih je na območju Zagorja ob Savi precej (lani so plačevali za sklad

zdravstvenega zavarovanja prispevek v višini 16 % od pokojnine, letos pa samo pavšalni prispevek 33.000 din letno); letos bo podružnica KZZS v Zagorju prejela okrog 8 milijonov din manj prispevka za upokojece;

• za nadomestilo za delovne invalide je bilo v prvem polletju porabljeno več ko 8.700.000 din, republiški zavod pa je refundiral le pavšalni prispevek, in sicer doslej le 4.970.000 din;

• izdatki za zdravljenje v stacionarnih zdravstvenih zavodih so se v prvih šestih mesecih od lanskih 48.600.000 din povečali letos na 61.092.000 din, to je za več kot 12.400.000 din.

Ob upoštevanju doslej znanih pokazateljev bo zaključil sklad zdravstvenega zavarovanja pri podružnici Zagorje poslovanje v letošnjem letu z izgubo, in to tudi v primeru, da bodo še veljale dosedanje stopnje dodatnega prispevka, ki ga plačujejo delovne organizacije v sklad zdravstvenega zavarovanja. Spričo tega bodo nastale številne težave. Osnovni vzrok za to pa je treba iskati v dejstvu, da območje zagorske občine industrijsko ni najbolje razvito, da je tu precej upokojevcev, da so osebni dohodki v povprečju sorazmerno nizki in da je zdravstvena služba dobro razvita, saj je v Zagorju ob Savi Zdravstveni dom z dvema stacionarjema in vrsto splošnih in specialnih ambulant. Zmogljivosti obeh stacionarijev so v celoti zasedene, precej bolnikov pošiljajo pa drugam. Sorazmerno precej je tudi obiskov na domu. Vse to pa obremenjuje sklad zdravstvenega zavarovanja.

Ker bo o problemih v zvezi s financiranjem v socialnem zavarovanju razpravljala na prvem zasedanju tudi Občinska skupščina Zagorje ob Savi in sprejela nekatere podrobne sklepe, je bilo na razgovoru s predstavniki delovnih in družbeno-političnih organizacij, zagorskega Zdravstvenega doma ter članov organov samoupravljanja socialnega zavarovanja sklenjeno:

— da ostane v veljavi dosedanja stopnja dodatnega prispevka za socialno zavarovanje;

— da je treba spremeniti stopnjo prispevka za invalidsko zavarovanje (1,1 %) spričo dejstva, da je v občini precej rudarjev;

— ukine naj se Zdravstvena postaja Podkum; za enkrat pa se naj ne nadaljuje z deli pri urejanju ambulante na Izlahah;

— ugotoviti je potrebno stanje zaposlenih v Zdravstvenem domu in Lekarni, hkrati pa naj se prouči organizacija zdravstvene službe;

— da je treba invalide, stare več kot 45 let, upokojiti, mlajše pa prekalificirati, hkrati s tem pa — med drugim —

— čimprej ustanoviti Zasavski meobčinski zdravstveni center.

• ZASAVJE

S pripravami za prehod na 42-urni delovni teden ne kaže odlašati

V precejšnjem številu delovnih organizacij v Zasavju je občutiti v zadnjem času vse več pobud neposrednih proizvajalcev, da je treba takoj začeti s temeljitimi pripravami za prehod na 42-urni delovni teden.

Ena nalog v zvezi s preходом na 42-urni delovni teden je, povečati proizvodnjo za okrog 14 %. Ob upoštevanju dejstva, da lani v Zasavju v povprečju delovni čas ni bil tedensko izkoriščen več kot nekaj nad 41 ur, je mogoče trditi, da bo mnogokje že samo boljša organizacija dela, ki lahko zagotovi med drugim racionalnejše koriščenje delovnega časa in večjo produktivnost, omogočila prehod na 42-urni delovni teden.

V mnogih delovnih kolektivih v Zasavju so razprave o prehodu na 42-urni delovni teden povezali z akcijo za izdelavo osnutkov statutov delovnih organizacij, ob čemer so proizvajalci že dali mnogo predlogov za prehod na 42-urni delovni teden. Tudi na polletnih delovnih konferencah sindikalnih podružnic v Zasavju so te dni razpravljali o nalogah kolektivov v tej zvezi. Iz dosedanjih razprav izhaja, da naj bi vse štiri zasavske občine čimprej imenovala posebne komisije, ki bi obravnavale naloge prehoda na 42-urni delovni teden ter svetovale in pomagale delovnim organizacijam pri izdelavi potrebnih predhodnih temeljitih analiz (v petek so na seji Občinske skupščine Trbov-

lje prvi v Zasavju že imenovali to komisijo). V delovnih organizacijah v Zasavju pa bo treba še naprej pojasnjevati med drugim tudi družbeno-ekonomske vidike ustavnega določila o uvedbi 42-urnega delovnega tedna, hkrati s tem pa vsak ukrep za skrajšanje delovnega tedna povežati s prizadevanji za nadaljnje izpolnjevanje sistemov notranje delitve.

V Zasavju iz dneva v dan bolj odločno poudarjajo, da utegne vsako zavlačevanje v zvezi z začetkom zbiranja podatkov v zvezi s preходом na 42-urni delovni teden škodovati; zlasti še tam, kjer so sami proizvajalci že začeli z razpravami o tem.

IMGRAD, LJUTOMER Novi gradbeni elementi

Pred kratkim so bili v Ljutomeru predstavniki licence DUFAYLITE iz Anglije. Ogle-

dali so si ljutomerski IMGRAD, ki izdeluje papirnato satovje po njihovi licenci. Bili so zadovoljni, ker dosega IMGRAD zadovoljive rezultate pri izdelavi teh novih gradbenih elementov.

To je edino podjetje v naši državi, ki izdeluje omenjeno satovje. Na letošnjem zagrebškem velesejmu so tudi prvič razstavili svoje izdelke in novi asortiment. Na velesejmu je veliko zanimanje za te nove gradbene elemente, saj je to novi proizvod, ki ga uporabljajo tudi pri alupanelkah, lesenit panelkah. To so lahki elementi, imajo dobro toplotno in zvočno izolacijo ter je možna hitra montaža.

Novi elementi se uporabljajo pri montažnih stanovanjskih hišah za vmesne stene, parapete, stropne, hladilnice, nadalje za weekend hišice in za opremo v brodarstvu, gostinstvu, na železnicah in podobno.

F. S.

• ZELEZARNA STORE:

Tudi bife je važen

Razen oddelka, ki pripravlja in deli obroke za redne naročnike tople in hladne malice, imajo v Zelezarni Store tudi tovarniški bife, ki pa že več ko deset let dela v majhnem neprimernem prostoru s površino 2,5 x 2,5 m, v vratarnici podjetja. V njem sta dve prodajalki, ki postrežeta članom kolektiva. Povprečno kupuje dnevno v bifeju več ko pet sto zaposlenih in ta doseže povprečni mesečni promet 1.600.000 dinarjev. Spričo neprimernega prostora in opreme, da ne govorimo o higijenski in kulturni postrežbi in o tem, da čakajo ljudje na prostem, se postrežba odvija zelo počasi. Zaradi čakanja je izgubljenih mnogo dragocenih delovnih ur. O tem so člani kolektiva že večkrat razpravljali in grajali na raznih sestankih ekonomskih in drugih enot. Ker menijo, da bi z vrednostjo zamujenih ur že zdavnaj postavili nov bife, upravičeno pričakujejo, da bodo v okviru rekonstrukcije Zelezarne zgradili tudi nov sodoben bife in prostor za delitev redne malice.

J. M.

• KAMNIK

Izvoz v prvem polletju

Da so bila predvidevanja kamniških kolektivov glede normalizacije izpolnjevanja izvoznih nalog v drugem tromesečju pravilna, kaže podatek, da so kolektivi v prvem polletju dosegli 49 % letošnjega plana izvoza. Pričakujejo pa, da se bo ta odstotek v tretjem tromesečju dvignil precej preko plana.

Svoje izvozne obveznosti so v prvem polletju presegli v »Titanu« in Tovarnji usnja, medtem ko je »Stol« zaradi težav z železniškimi vagoni nekoliko zaostal. Kolektiv »Svilanita« je šele v drugem tromesečju za-

šel izvažati in je zato izpolnil le 29,8 % letnega plana.

Od skupno 331 milijonov deviznih dinarjev je »Stol« izvozil za 157 milijonov, UTOK za 97, »Titan« za 48 milijonov dinarjev in tako dalje.

F. S.

Varčevanje

na nepravem mestu lahko več škodi, kakor koristi

Pa vendar zaradi zanemarjanja razsvetljave neodgovorno upravljamo na tisoče delavcem vid, eno najdragocenejših dobrin.

ELKO svetilko za vsak namen in za vsak prostor

Koristite brezplačne usluge: nasvete, ponudbe in projekte naših strokovnjakov za razsvetljavo. Sporočite nam svoje želje in težave. Skupno bomo laže hitro rešili vsak problem razsvetljave.

ELEKTROKOVINA
MARIBOR

Metka Mesec

KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV •

podjetje pri obračunavanju upoštevalo, ali so zamude nastale zaradi prehitvevanja, čakanja na predpisani presledek pri zaporedni odpravi vlakov, čakanja na križanje, zaradi čakanja vlaka pred uvoznim signalom, zaradi prepovedanega uvoza dveh vlakov glede na varnost potnikov itd. Če pa bo vzrok za zamudo višja sila, lahko komisija predlaga komisiji, ki bo po tem pravilniku obračunavala in ugotavljala kvaliteto dela, da take zamude oprosti.

Tako kot za prometno sekcijo, bo podjetje ugotavljalo na osnovi pravilnika tudi kvaliteto dela za vse druge sekcije. Zamude, ki bodo nastale v vlečni sekciji, bo podjetje štelo kot nekvalitetno delo takrat, ko bodo za zamude vzrok: nepravilno popravilo voz, zavor in vlečnih vozil, podaljševanje časa opreme lokomotiv, izredne opreme lokomotiv z vodo, gorivom ali mazivom, čakanje vlaka na pomožni stroj in zaradi vseh zamud, ki so nastale po krivdi vlečne sekcije. Za vse druge sekcije bo podjetje obračunavalo kvaliteto dela po njih-

ovih specifičnih dejavnostih in po ključu, ki je enak drugim sekcijam.

Pričakovati je, da bo podjetje z novim pravilnikom uresničilo namen zboljšati kvaliteto dela, istočasno pa z nagrajevanjem ustvariti tak stimulans, ki bo delavce podjetja vse bolj spodbujal h kvalitetnejšemu in kvantitetnejšemu delu.

Člen 7 zvezne ustave — eno temeljnih načel statuta

Člen 7. zvezne ustave določa: »Samo delo in uspehi dela določajo materialni in družbeni položaj človeka.

Nihče si ne more niti neposredno niti posredno pridobivati materialne ali drugačne koristi z izkoriščanjem tujeja dela.«

Načelo, da izhajajo vse pravice in položaj vsakega člana

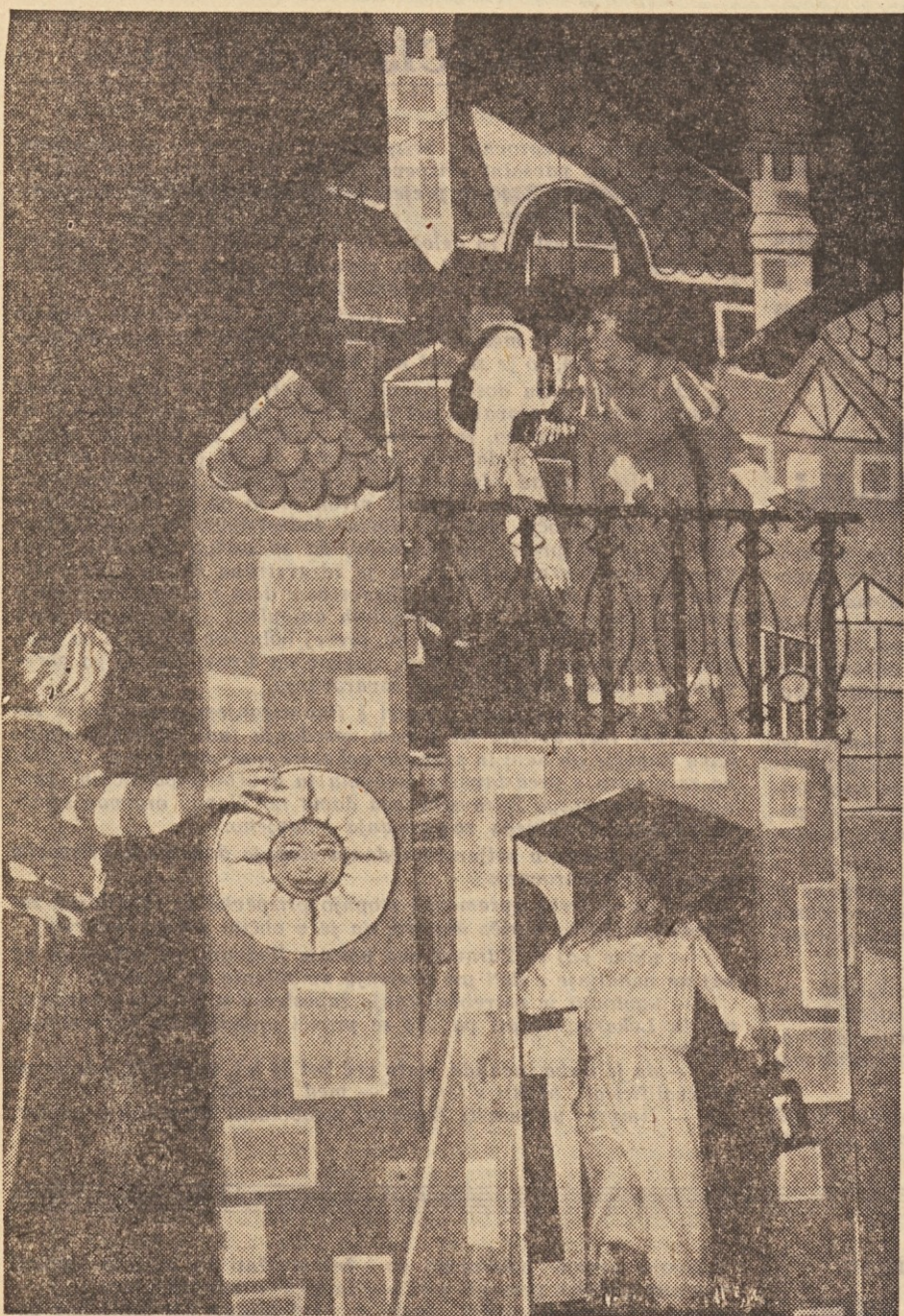
delovne organizacije iz dela, je prav gotovo med osnovnimi načeli in je temelj družbenih in proizvodnih odnosov, ki se v delovni organizaciji konkretizirajo.

— S samoupravljanjem proizvajalcev, ki bo preko oblik, za katere se bomo odločili, omogočilo učinkovito poslovanje delovne organizacije, demokratično reševanje medsebojnih odnosov, razvijanje osebnosti proizvajalca — upravljavca itd. Oblike upravljanja izhajajo iz konkretnih pogojev delovne organizacije kot celote in njenih posameznih samoupravnih enot. Pri tem pa je potrebno upoštevati, da mora biti organizacija dela in organizacija upravljanja takšna, da proizvajalci kar najbolj neposredno odločajo ter da so razmejitev pravic in odgovornosti med vsemi organi in oblikami upravljanja čimbolj jasne.

— Z delitvijo dohodka po delu, tako da bo osebni dohodek slehernega proizvajalca odvisen od njegove osebnosti produktivnosti, od uspeha delovne enote, v katero je vključen, in od uspeha

ODMEVI IZ PESARE

Po gostovanju amaterskega gledališča »Tone Čufar« z Jesenic na I. mednarodnem festivalu evropskih amaterskih gledaliških in folklornih skupin v Pesari. — Prvi odmevi časopisne kritike: »Il Resto del Carlino« objavlja kritiko pod naslovom »Izvrstni Jugoslovani«

Italijanska organizacija scenskih amaterskih gledališč (U. I. G. F.) že vse od leta 1947 prireja vsakoletne festivale. To so festivali tekmovalnega značaja. Letos bo na takem festivalu nastopilo kar 27 skupin in prireditev bo trajala kar mesec dni in pol. Toda poleg teh festivalov je začelo italijansko letoviško mesto Pesaro, v katerem je čudovito Rossinijevo gledališče (delo arhitekta, ki je gradil milansko Scalo in je Rossinijevo gledališče tudi kopija le-tega v manjših razmerjih) letos s I. mednarodnim festivalom evropskih amaterskih gledaliških in folklornih skupin. Festival je namenjen predvsem turistom, ki v kasnem letu obiščejo ta topli obmorski kraj. Čeprav torej nosi v sebi prireditev značaj turistične atrakcije, pa je vendarle programska skrb prepuščena organizacijam, ki se ukvarjajo z amaterskimi gledališči. To sta A. I. T. A., medna-

rodna organizacija in U. I. G. F., italijanska organizacija amaterskih gledališč.

Na I. mednarodni festival v Pesaro so zato bile povabljene štiri gledališke skupine, ki so pred dvema letoma kot najboljše gostovale na mednarodnem festivalu ob kongresu A. I. T. A. v francoskem mestecu Monacu. (Festival v Pesaru bi moral biti že lani, a je bil zaradi potresa v tem mestu preložen.)

Pred nastopom Jeseničanov s »Tripčem« se je predstavila že avstrijska skupina iz Feldkirchna s delom Luigija Pirandella »Vrč« (isti večer folklorna skupina z Dunaja in Messine), kot druga je nastopila flamska skupina iz Ledeberga z delom R.-A. Goetz »Dedinja« (večer je izpopolnila folklorna skupina iz Anversa), zadnji večer predstavila pa je nastopila skupina »Studio de Monaco« z Molierovimi »Smešnimi preciozami« in Milordijevo enodejanko »Limetevie« (folklorna skupina iz Avignona).

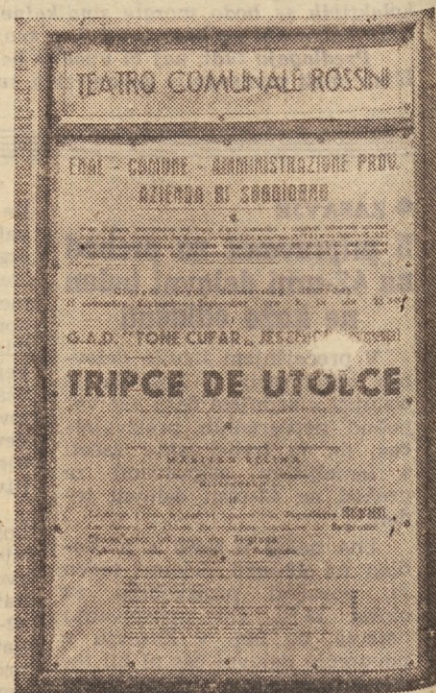
Več je bilo momentov, ki so sicer zelo uigrani skupini jeseniških amaterjev zadajali nemalce skrbi pred predstavo. Uprizoritve »Tripča«, ki jo je režiser Marijan Belina z jeseniško skupino pripravil za domačo publiko že 1959. leta in so z njo 1961. leta uspešno gostovali v Monacu, je doživela zdaj po 34 predstavah svojo tretjo obnovo za Pesaro. Kdor ve kaj je gledališče, tudi ve, da je po tolikih predstavah in obnovitvah težko obdržati predstavo na isti kvalitetni ravni. A drugo: Ze pri prvih dveh predstavah festivala v Pesari se je pokazalo, da v auditoriju, ki ima 1200 stolov, pa je zdaj ob zatonu sezone le bolj malo zaseden, a še to kot pravi Babilon, da tu dela tuj jezik veliko pregraja med izvajalci in publiko. Toda Jeseničani so izdali prav v ta namen poseben gledališki list, in končno se je tudi zanje zastor dvignil.

Prvi odmevi časopisnih kritikov, ki so v velikem številu (Avanti, Unita, Il Resto de Carlino) in z veliko pozornostjo sledili tej mednarodni prireditvi (kar pri nas žal pri amaterskih prireditvah ni slučaj!) so tu. Kritiki pokrajinskega časopisa »Il Resto del Carlino« piše med drugim pod naslovom »Izvrstni Jugoslovani« takole:

»Jesenice so znano slovensko središče; močno železarsko središče, ki zaposluje več kot 7000 delavcev in ima tudi lepo kulturno tradicijo. Prav iz železarne Jesenice izhajajo igralci »Toneta Čufarja«, skupina amaterskega gledališča, ki nam je pretekli večer z uspehom predstavila »Tripče de Utolče«, dve sijajni dejanji Marina Držiča. To je bila tretja gledališka predstava internacionalnega festivala, ki se odvijava v gledališču Rossini in bila je tudi najbolj vesela, slikovita oziroma barvita, najbolj živahna izmed vseh dosedanjih predstav.

Gledališki list »Toneta Čufarja« skromno govori o »skupini amaterjev« in si več kot to ne pripisujejo; toda med dvema Držičevima dejanjema smo lahko opazili tisto osnovno, kar je presenetljivo ugotoviti, kako namreč so preprosti igralci tega gledališča znali uskladiti tolikan prelivajoče se gibanje, uskladiti tonsko raznolikost predstave, torej opravilo, ki težko uspeva tudi podobnim profesionalnim igralskim skupinam. To je nedvomno priznanje režiserju predstave Marijanu Belini, ki je s pomočjo Mileta Koruna ustvaril atmosfero začetka XVI. st. v dalmatinskem mestecu Kotor s celo vrsto posrečenih barvnih efektov, situacijskih zapletov, tako da pravzaprav ničesar nismo »preslišali« kljub težko razumevajočemu slovenskemu jeziku, ki ga je nadomestilo gibanje in situacije izjemne okretnosti, kar je uspelo pri publiku v gledališču Rossini vzbuditi široko zadovoljstvo.

Nesmislno bi bilo zamolčati: Razpravljanje pred nedavnim o predstavah na tujih jezikih je zdaj zopet na mestu in zopet pomembno. Kajti, tokrat gre za živahno predstavo, skorajda bi rekel drugo »pantomimo«, razumevajočo vsem, zlasti pa onim, ki vsaj malo poznajo Goldonijeva dela ali Molierovo gledališče; okusno zabeljeno, s prodornimi efekti... (nato kritik pojasnjuje zgodbo te Držičeve komedije). »...Igralci so bili odlični, od Bojana Čebulja (Tripče) do Slave Marošević

(Mande), Marjance Čebuljeve (Kate), Staneta Smoleja (Krise), Francija Pogachnika in ostalih. Funkcionalna in učinkovita je bila tudi scena...

Nato kritik opisuje, kako efektiva in nadvse odlično sprejeta s strani publike, stalno prekinjana z aplavzi, je bila folklorna skupina iz Beograda in njeni pevski solisti. Naj povem še jaz, da so udarci makedonske bobna celo med predstavo samo pritegnili iz ulice v gledališče nove poslušalce, tako da je bilo v dvorani vedno več ljudi. Jugoslovanski večer je res uspel.

Jeseniške amaterje pa so tudi sicer prireditelji in gostitelji izredno prisrčno sprejeli. Toda to niso bile samo simpatije do dobrih amaterjev, bile so tudi simpatije do rdečih dalmatinskih kopic, ki so simbolizirale našo deželo, pa tudi simpatije, ki so izražale prijateljstvo med mestoma Pesaro in Ljubljano, mesti, ki ju družijo medvojni skupno delovanje v obrambi pred fašizmom. Prav na dan jugoslovanskega večera v gledališču Rossini je obiskal Pesaro in njenega župana tudi ing. Marijan Tepina.

Govorica mednarodnega sporazumevanja in sodelovanja si vsestransko utira pot.

SONJA GASPERŠIČ

OCENE KRITIKE INFORMACIJE

Roman neke družbene skupnosti

JOHN O'HARA: HIŠA NORTH FREDERICK STEV. 10

Roman Johna O'Hare »Hiša North Frederick št. 10«, ki je pravkar izšel pri Cankarjevi založbi v Ljubljani v zbirki Sodobni roman, smo pravzaprav srečali že pred leti na filmskem platnu. Bil je to eden priljubljenih melodramskih filmov, prikazoval je ljubezen starejšega moža in očeta do prijateljice svoje hčere in še majhen družinski konflikt povrhu. Scenarist je vzel iz obsežnega O'Hareovega teksta le malo pomembnih drobec, epizodo iz življenja Joeja Chapina, glavnega junaka romana. V resnici pa, če se pogledamo v O'Hareovo knjigo, je Joe samo tolikanj glavni junak, kolikor

si ga je pisatelj izbral za osrednjo osebo, s katero in okoli katere prikazuje življenje v majnem pennsylvanškem mestecu, življenje starih, premožnih in vplivnih družin, njihov družbeni razvoj, vzpon in tudi propad od začetka tega stoletja do konca druge svetovne vojne. »Hiša North Frederick št. 10« je tipično delo novejših ameriške književnosti, ki neusmiljeno brska po življenju in iz neznanjih pripeljavev in že drobnih karakterističnih potez ljudi oblikuje zaokroženo, poglobljeno podobo neke skupnosti. Živo, domiselno, nikoli prenatrpano pisanje brez dolgo-veznih opisov, veliko število

junakov, od katerih tvori vsak zase in vsi skupaj specifično enoto, pa nikoli ne podvomimo vanje, vse to so odlike tega romana. In še nekaj: O'Hara opisuje čas, ki nam je blizu, predvsem obdobje med obema vojnama in med njima in ga spretno zrcali skozi prizmo pennsylvanškega mesteca. Zato bo »Hiša North Frederick št. 10« za slovenskega bralca tudi aktualno delo. Odgovorila mu bo lahko na marsikako vprašanje: ki si ga zastavlja o ameriški družbi nasploh in o vzrokih in posledicah, ki so to družbo pomagali oblikovati. Knjigo je prevedla Rapa Suklje, opremil pa jo je Savo Sovre.

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene

Redka umetnina

ŠVEDSKI FILM SODNIK

Strah, da bomo gledali nekaj turborno pravičarskega, se sprevrže že po prvih kadrih filma v tiho občudovanje. Švedski film »Sodnik« je namreč redka umetnina, ki skozi temo iskanja pravičnosti kaže tudi dovolj življenske razgibanosti in družbene kritičnosti ter ni zgolj suhoparna pravičarska bitka v sodni dvorani, ki gledalca s svojimi dialogi utrjuje in pušča mlačnega. Scenarist in režiser Alf Sjöberg se je z dramatikom Wilhelmom Mobergom lotil aktualne teme o izprijenosti človeka, okrožnega sodnika, priznane družbene osebnosti, ki na svoj način deli pravico in hkrati ugonablja slabotne

ljudi brez obrambe. Ob življenjskem vzponu mladega pesnika Kristerja, v njegovem iskrenem čustvovanju in dokončnem zlomu in propadu odkriva scenarij vrsto oseb, ki so bolj ali manj neposredno vplivale na razvoj dogajanja, kjer so se odkrivali njihovi značaji, poštena in iskrena hotenja in ogabno stremuštvu, njihove etično moralne norme, njihov vzpon in propad. Naj omenim eno najlepših, čustveno polnih in do kraja pravič predanih oseb filma, prikupno Brito, ki jo je mlada Švedinja Ingrid Thulin odigrala z izredno emocionalno močjo in naravnostjo, da je njena igra navdušila pred

dvema letoma celo občinstvo v Cannesu. Njena igra in izredno ostra kritična nota, ki je filmu dala svojstven poudarek ter z občutno umetniškim poslušom obdelano dogajanje, uvršča film med najpomembnejša dela švedske filmske umetnosti. Čeprav smo videli že več filmskih del s podobno tematiko, filmov o pravdarstvu, ki so vsak po svoje odkrivali obraz justice, je »Sodnik« vendar eno redkih del, s svojstvenimi potezami, razgibano in polno življenjsko resničnostjo, ki gledalca prevzame in ga navduši. IVA BOZOVIČAR

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene

Pomoč v sili

OB NOVIH EDICIJAH PROSVETNEGA SERVISIA

Zadnje mesece je izdal Prosvetni servis v svoji zbirki »Zbori, samospeli, instrumentalne skladbe, godbe« dva zvezka (št. 11 in 13) priredb Vilima Markoviča za pihalne orkestre. Podobne partiture (pravzaprav je težko reči partiture, ker so — po običajni praksi — izšli samo parti posameznih instrumentov) so na našem knjižnem trgu zelo redki gost, ker je pač literatura za pihalne orkestre med vsemi pastorkami slovenskega glasbenega življenja gotovo najbolj uboga — po »prizadevanjih« skladateljev in po izbiri sodobnejših (ali vsaj ne cesarskokraljevih), predvsem pa dobrih skladb, ki jo nudi. Tako morajo naše godbe iskati potrebnega dela po najbolj čudnih, skrivnostnih in verjetno tudi dragih poteh... če seve-

da nočejo postati staromodne in tvegati, da izgube svoj krog poslušalcev — in sodelavcev. Kaže, da se je tega zavedal tudi Prosvetni servis. Čas narodnovzpodbudnih koračnic je minil, preboleli smo koncertne valčke in potpurije, operne parafraze poznamo — in dastaravno je vse to še vedno uporabno, tudi dobro in včasih celo zaželeno, bi bilo treba seči tudi po skladbica novejšega datuma, po znanih filmskih napevih, popevkah in šlagerjih. Pustimo ob strani vprašanje, ali bi s tem naša literatura za pihalne orkestre postala boljša in sodobnejša. Običajni okus, ki ga usmerja, če že ne oblikuje moda, bo rekel, da bi... Skladbe, ki jih je objavil Prosvetni servis, segajo od tisočkrat preizkušene »Grana-

de« (Augusto Lara) in »Jalousie« (J. Gade) čez Gershwinovo uspravko iz opere »Porgy in Bess« do Carmichaelovega »Zvezdnega prahu«, de Costinega »Tigrovega plesa« in Warrellove »Mambo mogambo«. Zelo ozek razpon (z namenom popularnosti seveda) in treba bi ga bilo vendarle pojasniti nekoliko širje — ali vsaj pojasniti, če je splošni okus res tak, kakor ga izpričujejeta izdani zbirki. In potem bi se pričeli pogovarjati o repertoarni politiki naših amaterskih instrumentalnih ansamblov in godb na pihala še posebej... To pa je že druga (ali vsaj okvirna) zgodba, ki pač ne more zmanjšati dobrega namena Prosvetnega servisa in naporov Vilima Markoviča. BORUT LOPARNIK

Potrditev Višje kadrovske šole v Kranju

Takoj je treba povedati, da Višja kadrovska šola v Kranju ni bila ustanovljena šele pred tednom, marveč je kot nepotrjena višja šola delovala že nekaj let. Čeprav so v Kranju na potrditev šole dolgo čakali (o tem smo tudi mi že večkrat pisali), pa je šola na eni zadnjih sej Občinske skupščine v Kranju prevzela soustanoviteljske pravice do Višje kadrovske šole, kajti to je bil prvi pogoj, da tudi Izvršni svet SRS potrdi ustanovni akt te šole. S to potrditvijo je šola šele lahko dobila status višje šole.

Višja kadrovska šola v Kranju je bila ustanovljena že leta 1959, pri Zavodu za izobraževanje kadrov in proučevanje organizacije dela v Kranju, na pobudo okrajnega komiteja ZKJ. Že od vsega začetka je imela ta dvoletna šola po zahtevnosti predizobrazbe in programa značaj visokošolskega študija na prvi stopnji.

Začetek je bil pač skromen, komaj deset slušateljev, toda že naslednje leto se je pokazal napredek. V šolo se niso vpisali le slušatelji iz Gorenjske, marveč že iz cele Slovenije. Šola je po enoletnem delu tudi že izoblikovala svoj program, tako da so posebej predavali oni, ki so hoteli v praksi reševati kadrovska vprašanja in onim, ki naj bi se ukvarjali z varnostjo pri delu.

Ce je za prvo leto obstoja šole kazalo tako napredek v številu slušateljev kot tudi v programskem pogledu, pa se je v naslednjih letih šola še nadalje programsko izpopolnjevala, venomer pa se je večalo tudi število slušateljev. Tako je lani (ko šola še ni bila potrjena), bil ustanovljen nov oddelek za poslovno organizacijo ter profesionalno orientacijo v kadrovske dejavnosti. Medtem je Višja kadrovska šola imela ob zaključku lanskega šolskega leta že 70 absolventov in 130 slušateljev.

In še zanimivost: slušatelji niso bili več le iz Slovenije, marveč so se v Kranju šolali tudi že iz drugih republik.

Zdaj, ko je šola tudi pravno potrjena in je dobila status višje šole, ima Višja kadrovska šola že tri oddelke, od katerih ima vsak svoj učni program.

● Od teh treh oddelkov pa ima oni, ki razvija kadrovske dejavnosti dve smeri: prva je prilagojena kadrovskim potrebam vodij kadrovskih služb po delovnih organizacijah, vodjem splošnih oddelkov (manjša podjetja), ki se prav tako ukvarjajo s kadrovskimi vprašanji, dalje je šola namenjena sekretarjem podjetij; sploh vsem, ki se ukvarjajo s kadrovskimi posli, toda ne samo v delovnih organizacijah, marveč tudi na zbornicah, zavodih, občinah itd.

Druga smer pa je namenjena kadrom, ki se ukvarjajo s poklicnim usmerjanjem.

● Kot je razvidno iz razpisa, drugi oddelek — oddelek za poslovno organizacijo izobražuje kadre za organizacijo strokovnih služb v delovnih organizacijah. Učni program je to prilagojen potrebam tehničnih in ekonomskih vodilnih in strokovnih kadrov, ki delajo v pripravi dela, ki delajo v organizacijskih birojih in se bavijo z organizacijo raznih tehničnih in ekonomskih strokovnih služb, z organizacijo administracije in podobno.

● Tretji oddelek, ki po novem izobražuje prve obratne inženirje za varnost pri delu v delovnih organizacijah ter inšpektorje pri občinskih, oziroma drugih organih, pa je oddelek, ki vsako leto vzbuja več zanimanja.

Kako poteka študij? Organiziran je v obliki predavanj, vaj, demonstracij, praktičnih nastopov v sami šoli, stro-

kovnih ogledov vzorno organiziranih podjetij in ustanov ter raznovrstnih predmetnih izpitov, seminarjskih nalog ter diplomskega dela. Šola namreč dela po seminarjskem načinu: posamezne predmete na Višji kadrovske šole v Kranju predavajo na eno ali dva tedenskem seminarju. Tako slušatelji prebijejo približno tretjino časa v šoli, dve tretjini pa v delovni organizaciji v kateri pač delajo, toda tudi tu delajo pod nadzorstvom predavateljev iz šol.

Taka praktična usmerjenost študija in predavanj pa nas pripelje še do neke druge novitete. Kajti tudi predavatelji morajo vsled takega načina študija poleg predavanj, delati tudi kot svetovalci in tudi kot raziskovalci na področju iz katerega predavajo. Na Višji kadrovske šole so ta problem, ki se čedalje pogosteje pojavlja tudi na drugih strokovnih in višjih šolah, rešili tako, da morajo predavatelji obvezno večji del časa porabiti za svetovalno delo v delovnih organizacijah in poleg tega se morajo udeleževati tudi kot raziskovalci na Zavodu za izobraževanje kadrov in proučevanje in organizacijo dela v Kranju. Takšna združitev pedagoškega in praktično-raziskovalnega dela v enotno delovno obveznost, predstavlja rešitev, o kateri že dalj časa razmišljajo tudi na drugih visokošolskih in raziskovalnih institucijah in marsikje kljub primeru iz Kranja še vedno niso našli ustreznosti.

Čeprav imajo na Zavodu za izobraževanje kadrov in organizacijo ter proučevanje dela trenutno nastavljenih le 15 stalnih sodelavcev, ki predavajo na Višji kadrovske šole približno polovico snovi učnega programa, pa jim to vendarle ne dela težav, ker tem stalnim sodelavcem pomagajo še univerzitetni profesorji iz Ekonomske fakultete iz Ljubljane, poleg predavateljev iz Zavoda SRS za zaposlovanje delavcev, Zavoda za zdravstvo itd.

In še financiranje: Vse stroške Višje kadrovske šole je doslej kril Zavod za izobraževanje kadrov in proučevanje organizacijo dela v Kranju sam, in to s sredstvi, ki jih je dobil kot plačilo za svojo izobraževalno dejavnost. Delovna organizacija, ki pošlje svojega člana v Višjo kadrovske šole, plača zanj 250.000 dinarjev šolnine na leto in to za stroške pouka, izpitov, skript in drugega.

Tak način financiranja naj bi po mnenju vodstva šole in ustanovitelja, ostal tudi v prihodnje.

Težave: Trenutno največja so prostori, kajti šola nima lastnih prostorov in večji del gostuje, večkrat tudi v neprimernih prostorih. Če bi nekje dobili vsaj še dve učilnici, pravijo na kadrovske šole, potlej bi tudi ta problem v grobem rešili.

Sola, ki jo je pred tednom potrdila Občinska skupščina v Kranju je prva take vrste v državi, zato ne preseneča veliko zanimanje, ki ga kažejo zanj tudi v drugih republikah. Tako je v zadnjih nekaj letih nekaj podjetij in ustanov iz Hrvaške že izrazilo željo (čeprav se nekaj slušateljev iz tega področja na šoli že izobražuje), da bi šola imela predavanja tudi na srbohrvatskem jeziku, ali kar je še bolj ugodno, da bi v posameznih krajih šola ustanovila nekakšne pridružene centre (želja iz Novega Sada).

Seveda pa je šola prvenstveno namenjena slušateljem iz slovenskih gospodarskih in drugih organizacij, posebno še sedaj, ko se je zanimanje zanj zelo povečalo, odkar je tudi pravno potrjena.

JANEZ GOVC

Z družbenim dogovorom v enotno kulturno politiko

Nekaj misli ob posvetu okrajnih vodstev
Zveze Svobod v Radencih

Ob koncu minulega tedna so se v Radencih sestala okrajna vodstva Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije. Da bi tako razčistili nekatere probleme sedanjega razvoja amaterske kulturne prosvetne in kulturno vzgojne dejavnosti in da bi spričo bližnjega kongresa Zveze izmenjali mnenja o prihodnjih nalogah in sploh razvoju v prihodnje. Ta pobuda je vsekakor vredna pozornosti. A tudi za sam posvet velja reči, da je v marsičem osvetlil problematiko, da se bo tudi k marsikateri misli, izrečeni na tem posvetu, v prihodnje treba še vrniti. A hkrati s tem spet nekatera stališča okrajnih vodstev Zveze Svobod in prosvetnih društev vzbujajo pomisleke. Tem stališčem — pisec želi, da bi predvsem prispevali k načelnemu razčiščenju problematike nadaljnjega razvoja amaterske kulturno-vzgojne dejavnosti — pa so namenjene te. nekoliko polemične vrste.

I.

DRŽI, DA Z DOSEDANJO DEJAVNOSTJO SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV NE MOREMO BITI POVSEM ZADOVOLJNI... Navsezadnje, tako nezadovoljstvo lahko pomeni samo napredek. In tudi tega ne kaže zanikati, da je v nadaljnjem razvoju amaterske kulturne prosvetne in kulturno vzgojne dejavnosti res potrebno hitreje in tudi bolj dosledno slediti spremembam v našem celotnem ekonomskem in družbenem življenju. Ostanek starih konceptov o tem, kaj naj pomeni amaterizem in kakšna naj bodo področja njegove dejavnosti, se je resda že veliko ohranilo. Njihova konkretna pojavnost oblika se še vedno manifestira bodisi kot izrazito prosvetiteljsko bodisi kot zaprtost društev v snovanju dejavnosti, namenjene le peščici aktivnih ljubiteljev posameznih področij kulture in umetnosti, medtem ko je velika večina prebivalcev še vedno prepuščena sama sebi in lastni iznajdljivosti z zadovoljevanju svojih kulturnih potreb.

Toda kljub temu je malce tvegano postavljati izhodišče v debati na antitezo, ali naj bo dejavnost Svobod in prosvetnih društev v prihodnje samo društvena ali pa naj dobi »obeležje družbeno potrebne dela«. Tvegano že zato, ker je tako razmišljanje že samo po sebi nevzdržno, sofisticirano, nelogično. Vsaka dejavnost, tudi če je zaprt v družbene meje, je v določenem smislu družbena in jo ne samo ne smemo, celo moramo jo vrednotiti z merili družbeno potrebne dela. Zato tudi ne kaže v nadaljnjem razvoju dejavnosti Zveze Svobod in prosvetnih društev tako zastavljati vprašanja, temveč bi morali osnovni problem vsebine te dejavnosti formulirati kot vprašanje: kako bolj kot doslej v osnovni programski politiki in sploh celotni dejavnosti slediti razvoju ekonomskih in družbenih odnosov in s tem nenehno spreminjajočim se potrebam po kulturno umetniških in estetskih vrednotah.

TO PA POMENI, DA GRE PREDVSEM ZA VSEBINSKA VPRAŠANJA V DELU SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV... A priznamo si, da navsezadnje vse te zahteve niso nič novega. Vsaj pet let že govorimo o spreminjenem vsebinskem konceptu dejavnosti Svobod in prosvetnih društev — že od tako imenovanega mariborskega kongresa dalje. Ena izmed takratnih osnovnih ugotovitev je namreč bila, da samo amaterizem ne more več zadovo-

ljevati kulturnih potreb občanov, da je zato treba vrata društev na stežaj odpreti in v programih upoštevati tudi želje in potrebe tistih, ki sicer nimajo pretenzij aktivno se udeleževati na posameznih področjih kulturno umetniške dejavnosti. Še več, že ta kongres je v nadaljnjem razvoju dejavnosti Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije postavil za osnovno nalogo na široko zasnovano kulturno vzgojo in estetsko izobraževanje občanov.

A če zdaj ugotavljamo, da ta preorientacija v dejavnosti Svobod in prosvetnih društev ni bila takšna, kot smo hoteli, in kot bi morala biti spričo spreminjenih ekonomskih in družbenih odnosov, potem si je bržčas treba tudi priznati, da te preusmeritve predvsem mi sami nismo znali izpeljati. Pravzaprav mi sami še nismo v celoti osvojili tega novega koncepta in zato tudi toliko koncesij v programski politiki in vsebinski usmerjenosti stari vsebini in metodam dela.

II.

OKRAJNA VODSTVA SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV IZREKAJO NEZAUPNICO DOSEDANJIM ORGANIZACIJSKIM OBLIKAM KULturno VZGOJNE DEJAVNOSTI... Sodeč vsaj po razpravi na zadnjem posvetu okrajnih vodstev Zveze Svobod in prosvetnih društev v Radencih, pa je osnovna krivda za vse to neuspelo preorientacijo v organizacijskih oblikah kulturno vzgojne dejavnosti. In kot neizbežna posledica tega — tako so ugotavljali na tem posvetu — neenotna kulturna politika v občinah in še vedno delitev kulture na »višjo profesionalno in nižjo amatersko«.

In kot izhodišče tudi predlog, ki bi v strnjeni obliki dobil približno takole podoba: »Ker je dosedanja društvena dejavnost vezana predvsem na območje določenega kraja, mesta ali stanovanjske skupnosti, bi naj v prihodnje zasnovali celotno kulturno vzgojno dejavnost v krajevni kulturni skupnosti, ki bi naj združevala vse možne oblike kulturne, umetniške, izobraževalne dejavnosti.« Od tod naprej: »V občinskih merilih bi bilo nujno potrebno formirati posebna telesa, ki bi jih sestavljali vsi, za kulturni razvoj občine odgovorni in zainteresirani občani. To naj bi bil predvsem družbeno kulturno prosvetni organ. Za zdaj še ne bi bilo potrebno, da bi dobil tudi funkcijo oblastnega organa ali morda že zdaj prevzel funkcijo sveta za kulturo in prosveto pri občinski skupščini. Tako telo pa naj bi bilo vsekakor nadomestilo za sedanje svete Svobod in prosvetnih društev v občini, vendar naj bi to ne bila samo formalna zamenjava naslova, temveč bi moral ta organ združevati vse oblike kulturne dejavnosti.«

OB TEM PA SE VSI LJUJE VPRAŠANJE: ALI PA LAHKO ŽE SAMO ORGANIZACIJSKE SPREMENBE ZAGOTOVE NOVO VSEBINO V NADALJNJEM RAZVOJU KULturno VZGOJNE DEJAVNOSTI?... Toda predno si odgovorimo na tako zastavljeno vprašanje, poskušajmo najprej utemeljiti funkcijo Svobod v dosedanjem organizmu kulturno vzgojne dejavnosti. Spričo spreminjenih ekonomskih in družbenih odnosov so Svobode in prosvetna društva dobile pravzaprav trojno funkcijo. Najprej organizirati oblike dejavnosti, ki bi pritegnile in zadostile potrebam tistih občanov, ki se sicer žele aktivno udeleževati na katerem koli področju umetnosti ali kulturnega življenja nasploh, nimajo pa pri tem ambicije posredovati svojega ustvarjanja širšemu krogu občanov. Nato: Svobode in prosvetna društva naj s svojo dejavnostjo omogočijo amaterjem v pravem pomenu besede ne samo nadaljnji razvoj njihovih ustvarjalnih sposobnosti, temveč jim zagotoviti tudi možnosti, da rezultate svoje ustvarjalnosti posredujejo tudi navzven. In slednjič: Svobode naj bi s svojo dejavnostjo tudi zapolnile vrzel v razporednosti profesionalnih kulturnih institucij, razvile naj bi svoj sistem kulturne vzgoje in estetskega izobraževanja najširšega kroga prebivalstva, ga tako animirale za posamezna področja umetno-

sti in mu omogočile izpopolnjevanje in poglobljanje že pridobljenega znanja.

To funkcijo torej že imajo prosvetna društva in Svobode v sedanji stopnji razviti družbenega življenja. Toda če jih ne, potem je treba razpravo preusmeriti predvsem na temeljito analizo vzrokov, zakaj jih ne in seveda takoj začetj tudi te »zaviralne momente« odstranjevati. In kot to velja za društva, to velja tudi za občinska in okrajna vodstva. Z razvojem družbenih odnosov in s tem spreminjeno funkcijo društev se namreč hkrati spreminja tudi vloga občinskih in okrajnih svetov Svobod.

Ne spremembe v naslovih niti nove organizacijske oblike pa ne morejo že same po sebi zagotoviti te spreminjene funkcije Svobod in prosvetnih društev in še celo ne pomenijo tudi vnaprej zagotovljeno realizacijo nalog, ki iz tega izvirajo. Ta novi vsebinski koncept dejavnosti Svobod in prosvetnih društev — če namreč sploh lahko govorimo o novem konceptu — je preprosto treba najprej osvojiti v našem mišljenju, v oblikah in metodah našega dela. Če namreč že doslej nismo znali ali pa morda hoteli pritegniti v delo društev tudi poklicne in polpoklicne kulturno vzgojne in izobraževalne institucije, čeprav je prav to eden izmed osnovnih pogojev za vsebinsko preorientacijo amaterizma in čeprav to deklariramo že nekaj let, potem nam bržčas tega ne bodo zagotovile same po sebi niti občinske kulturne skupnosti niti krajevene kulturne skupnosti ali pa katero koli drugo ime ali organizacijska shema, ki se je bomo pač spomnili.

III.

ČEMU POTEMTAKEM IZREKATI NEZAUPNICO, ŠE PREDEN SMO KONCEPTE REALIZIRALI?... Res, čemu. Govorimo, da je treba zasnovati enotno kulturno politiko v občini, celo iščemo zunanje forme, ki naj bi to tudi zagotovile, hkrati pa ne vemo nič ali prav malo o tem, kakšne so dejanske potrebe določene družbene sredine in so nam zato tudi načela kulturne politike pogosto še vedno neznanaka.

Toda če že postavljamo vprašanje, kdo naj snuje enotno kulturno politiko v občini, potem tudi v odgovoru na to vprašanje ne more biti več pomislekov. Nova ustava povsem jasno in nedvoumno odreja to funkcijo in nalogo predvsem občinski svet za kulturo. Seveda pa s tem še ni rečeno, da so doslej to nalogo tudi v celoti opravili. A če je niso, potem je treba najprej poiskati vzroke, zakaj ne in hkrati zagotoviti, da jo v prihodnje bodo. Nezaupnica brez tega je preuranjena.

Prav tako je tudi že ustavna razprava podrobneje ovrednotila predlog kulturne tribune, ki bi jo predstavljale vse kulturne in izobraževalne institucije. Toda le kot posvetovalno telo, kot obliko svobodnega družbenega dogovora o posameznih nalogah na področju kulturne vzgoje in estetskega izobraževanja. Torej kot telo, ki bi ga lahko sklicevali bodisi sveti za kulturo bodisi posamezne družbene politične organizacije, kot telo brez zakonodajnih in izvršilnih nalog in dolžnosti.

TO PA POMENI, DA BO TREBA IZKORISTITI V PRIHODNJE PREDVSEM VSE OBSTOJEČE MOŽNOSTI V SNOVANJU ENOTNE KULturne POLITIKE IN PRI TEM BOLJ

DOSLEJ UVELJAVLJATI NAČELO SVOBODNEGA DRUŽBENEGA DOGOVORA... Res bo slej ko prej treba zagotoviti enotno kulturno politiko v občinah, toda ta enotnost mora biti zasnovana na različnih poteh v njeni realizaciji. Zato bi bilo tudi nesmiselno in anahronistično govoriti o popolnem zlivanju amaterizma s profesionalno kulturo, kot tudi o večvrednosti in manjvrednosti ene ali druge strani. Gre le za osnovni problem, namreč za medsebojno dopolnjevanje amaterske kulturno vzgojne dejavnosti in profesionalne kulture in izobraževalne dejavnosti, ki pa mora biti zasnovana predvsem na dejanskih potrebah družbene sredine po kulturni vzgoji in estetskem izobraževanju. Sedanji predlogi organizacijskih sprememb pa dajejo misliti o nečem nasprotnem: namreč o tem, da se nekateri v amaterizmu boje prešči profesionalne kulture in si zato hočejo avtomatično z organizacijskimi ukrepi izsiliti enakovreden položaj ali pa celo sami sebi zagotoviti tak prestiž. Toda debata o prestižu in večvrednosti ali manjvrednosti je povsem odveč. Če pa se še vedno moramo srečevati z njó, potem je to pač jasen dokaz, da nismo znali prislusniti potrebam državljanom po kulturnem življenju, namreč enakovrednost in s tem družbena pomembnost izvira prav iz tega, kako kdo zadovoljuje te potrebe.

BOJAN SAMARIN

Dela pri obnovi kostanjeviškega gradu

Hand Hellmut Kirst:

TOVARIŠI

56

»Gospod Bennicken!« se je uprla Eva. »Povejte mi, kaj vas je privadlo, ali pride ponovno, ko bo moj brat doma.«

»Temperament!« Tlesnil je z jezikom. »Pa dobro, lep otrok. Pravkar sem videl trho telo, za katerega se vaš korenjaški brat zelo zanima, in tako sem si mislil: pojdi gor in mu povej.«

»Najlepša hvala, gospod Bennicken. Sporočila mu bom. Prosim, pustite me zdaj samo!«

»Trenutek, lepi otrok.« je zagodrnjal in priprl oči. »Naša sorta ljudi živi od napitnin. Vaš brat bi mi za moje sporočilo kaj dal. Vam sicer ni treba, toda...«

Pomaknil se je bliže k njej. Eva se je umaknila, obrnila in zbežala v kuhinjo. Toda preden mu je utegnila pred nosom zaloputniti vrata, je postavil mednje nogo in se pričel riniti v notranjost.

»Vi lahko to poravnate s posebno valuto.« Pretezal se je kot težkoatlet pred tekmovanjem.

Eva je pograbila najbližji predmet. Po nevi.

Vendar obiskovalcu ni manjkalo urnosti. Prijel je Evo za zapestje in ji ga izvil. Z drugo roko je potegnil vozec na njenem kopalnem plašču.

»Pridi, zlato moje dete. Zdej se nikar tako ne drži.«

Tedaj je Eva zaslišala, kako je zaškrtal ključ v ključavnici vhodnih vrat.

»Karl!« je zakričala. »Karl, hitro! Pridi!« Bennicken mlajši jo je izpustil.

Karl Schulz je pritoptal skozi vežo in odprl kuhinjska vrata.

»Kaj pa se dogaja tukaj?« Z iztegnjenim vratom se je najprej zastrel v Evo, potem v Bennickena mlajšega.

»On je... hotel je...« Eva je drhtela... Primanjkovalo ji je zraka in šibila so se ji kolena. »Vrži ga ven, Karl, prosim, vrži ga ven!«

Schulz je navalil na mladega moža. »Si se tu razšopiril, mali?«

»Nesporazum,« se je branil Bennicken. »Odkril sem tistega bledoličnega možakarja, ki je zadnjič sedel v avtobusu in ki bi naj skušal kaj izveči iz njega...«

»Meinersa?« Schulz je pograbil Bennickena mlajšega za ramena in ga stresel. »Tistega mršavega? Ki je sedel čisto zadaj v avtobusu?«

»Prav tega.«

»Kje?«

»Karl,« se je vtaknila Eva, »vrži ga ven. Hotel je...«

»Pusti...« Karl Schulz ni imel več časa za skrbi svoje sestre.

»Kje si ga videl?«

»Pred Giseniusovo pisarno.«

»Kaj je hotel?«

»Ne vem. Stal je in bulil v tablo z napisom.«

»Kam je šel potlej?«

»Nimam pojma. Medtem, ko sem v bližini parkiral, ga ni bilo več.«

Karl Schulz je premišljal. Čeljusti sta se mu premikali. Z nohtom desnega palca se je popraskal po strnišču slabo obritega podbradka.

»Zdej se popeljeva h Giseniusu. Na pot, mali.« Trdo je stopil preko praga in potegnili za sabo Bennickena mlajšega.

»In jesti?« je vprašala Eva.

»Ni časa, otrok. Pozneje.«

V veži sta moška srečala Marlene Sonnenberg, Schulzovo podnajemnico in družabnico v prostem času. Na sebi je imela svoje najožje dolge hlače, vijoličaste z rumenimi progami. Zraven pa pulover kar narčkovo rumene barve.

Bennickenu mlajšemu se je vzklik »gromska strela« zataknil v grlu. Izpustil je samo grgrajoči glas.

»Karl,« je zapela Marlene Schulzova ime, kot bi bilo začetek kakega frivolnega šansona, »govoriti moram s teboj...«

»Marlenica, zdaj nimam časa, res ne...«

»Tako...« Ni več pela. »Ni časa!« Nenadoma je postal njen glas vresčav. »Že dolgo nimaš nobenega časa. No, lepo. Poznam gospode, ki ga imajo. Ti imajo celo še čisto nekaj drugega.«

Karl Schulz je odprl vrata stanovanja in povlekel za sabo obotavljajočega Bennickena mlajšega.

»Na svidenje pozneje!« je zaklical svoji podnajemnici.

»Pozneje?« je kričala ta. »Pozneje bo že prepozno!«

In s treskom je zaloputnila vrata.

Tantau je vdihoval jutranji vonj malega hotela, to zadušno mešanico vodne pare in kave, razkuževalnega sredstva in laka. Sopihal je preko obrabljenih stopnic in tekačev do vrat, za katerimi je vedel, da se nahaja Michael Meiners.

Iz sobe je ujel šume, kakršne povzročajo ljudje, ko pričenjajo svoj dan: pljuskanje vode, rožljanje kozarca, zamolklo trzanje stare vodovodne cevi.

Tantau je potrkal na vrata.

Moreča tišina, potem koraki. Bose noge so zacepetale po linejasti oblogi. Kratko zatem so se vrata odprla in Tantau je zagledal pred seboj Michaela Meinersa: oblečenega v močno razpeto srajco in sive, pomekane hlače.

»Dobro jutro,« je prijazno pozdravil Tantau.

»Vas poznam? Vas nisem videl včeraj pri vratarju?«

»Videli ste me. Toda... Ne poznate me. Pišem se Tantau.«

Stopil je v sobo, ki je bila videti kot tisoč drugih hotelskih sob: novo pohištvo, živo vzorčaste oedeje, postelja iz imitirane hrastovine in v kotu umivalnik. Tantau je sedel na edini stol.

»Pridite in prosim, zaprite vrata. Lahko se prehladite.«

Meiners je poslušno zaprl vrata, pač pa ni sedel. Nenadoma sta se zrcalila v njegovih očeh nemoč in strah. Počasi in zelo previdno se je pomaknil bliže. Široko razpeti srajca je kazala na njegovem vratu in upadlih prsih madežeaste, zobčasto obrobjene brazgotine.

»Vojni spomini?« Tantau je s kazalcem pokazal na brazgotine.

Meiners je odsotno gledal Tantaua. »Kaj želite od mene?« Kot izčrpan se je naslonil na steno.

»Rad bi vam zastavil nekaj vprašanj.« Tantau je govoril počasi in previdno. »Mislim pa, da morate prej vedeti, zakaj. Torej: delam za neki informativni biro. Nalogo imam, da poižvem, če se tukaj, v Rheine-Bergenu, zadržuje neki gotovi Michael Meiners. In če se, zakaj se zadržuje tukaj?«

Meiners je z nemirnimi prsti otipaval steno poleg sebe. Iskal je kako oporo, pa je ni našel. Kot hipnotiziran je buljil v Tantaua.

»Gospod Meiners, ni vam treba povedati. Ne morem vas prisiliti...«

»Kaj bi mi pomagalo...?« Končno se je izoblikoval na njegovem obrazu neki okorel izraz in Meiners se je nasmehnil. »Torej dobro, gospod...«

»Tantau.«

»...gospod Tantau. Da, jaz se pišem Michael Meiners. Tukaj v Rheine-Bergenu sem nekaj dni. Z nalogo svojega podjetja. Iztrijal bi naj dolgove.«

Tovariši

58

»Iztrijal dolgove... Nič lahko delo, kaj? In neprijetno za vse soudeležence.«

»Svojega dela si izbirati ne morem!« Meiners je skušal govoriti trdo in kljubovalno. V njegovih očeh pa je ležal nesprenmenjen izraz načuvane zveri.

»Torej niste imeli v mestu nobenih privatnih interesov? Si niste nikoli pozeleli, da bi poiskali svoje stare tovariše?«

Meiners se je odlepil od stene, premeril z okornimi, negotovimi koraki sobo in se spustil na posteljo. »Zato ste torej prišli...«

»Vas to vznemirja?«

»S preteklostjo sem obračunal! To lahko poveste vsakomur, ki želi vedeti.«

Tantau je zmajal z glavo. »Kaj potem, če sploh ne mislite tega, kar ste zdaj rekli?«

»Zakaj bi ravnal drugače?«

»Da bi si pridobili časa.«

»Časa... za kaj?«

»No,« je tiho odvrnil Tantau, »da bi ob ugodnem trenutku pobrali denar za najbolj debeli račun.«

»Ne razumem vas...«

»Res ne? Potem moram nadaljevati. Se še spominjate 20. aprila 1945?«

»Zakaj?«

»V noči pred tistim dnem je vendar umrlo neko dekle?«

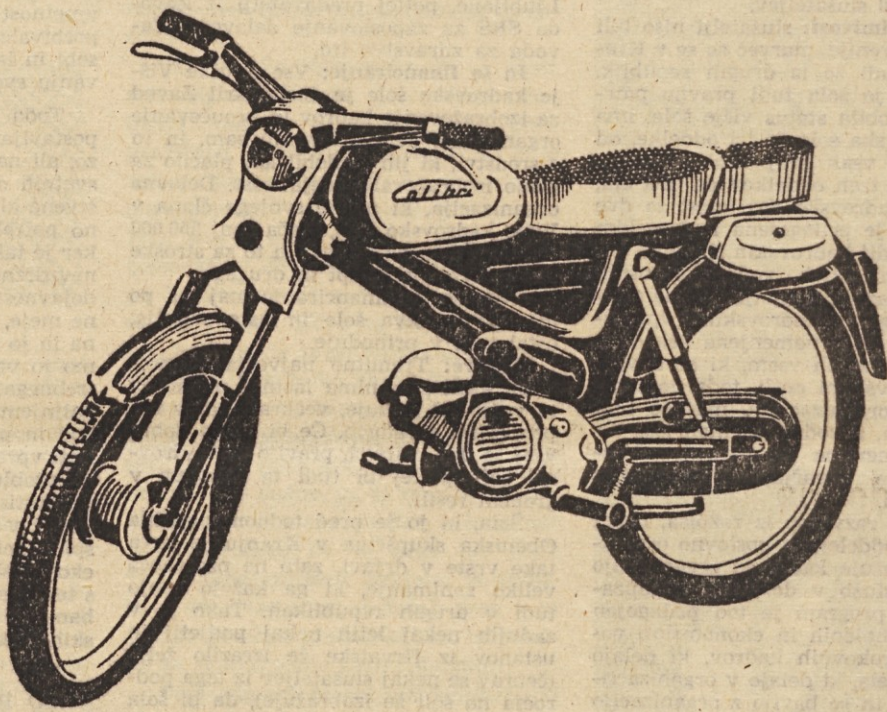
Za trenutek se je zdelo, kot da bi hotel Meiners vzkipeti. Okorno se je zvrnil. Potem pa se je ponovno pogreznil vase.

»Morebiti...« je zamrmral komaj slišno.

»Je možno, da se je eden izmed vaših takratnih tovarišev temu dekletu preveč približal?«

Tantau je vzel moik sobesednika za pritrđitev.

COLIBRI T-11

Tovarna Tomos vam je pripravila nove serije svojih popularnih Colibrijev. Ob novih, ugodnejših kreditnih pogojih, ki jih letos nudijo komunalne banke, lahko tudi vi postanete lastnik Colibrija. Izkoristite torej ugodno priložnost! Vsa pojasnila glede nakupa lahko dobite v Tomosovih lastnih prodajalnah in pri vseh Tomosovih trgovskih zastopnikih.

TOVARNA MOTORNIH VOZIL TOMOS - KOPER

»Torej se spominjate. Prvi je bil, če se ne motim, prostak Gisenius. Niste stali včeraj popoldne pred njegovo pisarno in si ogledovali bakreni izvsek z njegovim imenom?«

»Kaj vse veste...«

»In zadnji, ki je takrat še videl dekleta živega, je danes prevozniki podjetnik in se piše Bennicken.«

»Da, Bennicken...« je tiho ponovil Meiners. Potem pa razsodno in glasno: »Vse sem pozabil...«

Segel je po cigareti in Tantau je komaj sedaj opazil, da manjkata Meinersovi desnici kazalec in sredinec.

»In kako je bilo, ko so vas ranili?«

»Ročna granata...« Pri tem je Meiners naredil z roko neko kretnjo, kot bi hotel zamolčati nadaljnje pojasnjevanje.

»Torej ročna granata!« Tantau je zadovoljno kimal. »Ruska ali nemška?«

»Nehajte! Ne vem.«

»Ne veste, kdo je vrgele granato? Mor-da se piše...«

»Ne!« Meiners je zakričal. Braneče je iztegnil proti Tantauu obe roki. »Ničesar ne vem in tudi nočem ničesar vedeti. Nikoli.« Izmučeno je nadaljeval: »Vse je že tako daleč... Petnajst let... Bolezen... Ujetništvo... Samota... Šele dve leti živim zopet v Zapadni Nemčiji, zaslužim nekaj denarja, imam poklic... Poglejte, delam za neko firmo v Frankfurtu. Spadam k zunanjim sodelavcem, sem vselej na poti. Prejšnji teden sem bil v Ravensbrücku in zdaj so me premestili semkaj. Naključje... verjemite mi vendar! Nič drugega kot naključje!«

»Gospod Meiners, bi mi bil pripravljeno pokazati papirje svojega podjetja?«

Meiners se je le za hip obotavljal. Potem je pokimal. Vzel je aktovko, ki je ležala na nočni omarici, in jo odprl. Izvlekel je zavitek dokumentov — naročilnice,

Tovariši

59

dnevna poročila, plačilne nakaznice in od notarja potrjeno pooblastilo za Meinersa.

Tantau je pregledoval listine.

»Vseskozi prepričljivo,« je priznal.

»No, vidite!« Meiners je olajšano vzdihnil. »Nekako v osmih dneh bom tu s tem gotov. In potem izginem.«

»In kaj bi bilo, če bi izgini takoj?«

Meiners je Tantaua prestrašeno pogledal. »Tega ne morem. Sicer sem ob službo. Ne spadam med najboljše ljudi v našem podjetju... Izučil se nisem nobenega pravega poklica. Če enostavno odpotujem, ne da bi izvršil naročilo svojega podjetja...«

»Skoda!« Tantau se je resignirano nasmehnil. »Od mene namreč pričakujejo, da bom poročal. In domnevam, da veste, po čigavem naročilu sem tukaj?«

Meiners je samo odkimal in molčal.

»Gospod Meiners. Že marsikdo je drago plačal, ker je vedel za slabo preteklost koga drugega. Zato bodimo raje previdni. Moj predlog torej: takoj se izselite in si najemite sobo v kakem drugem hotelu. Potem se bo danes zvečer glasilo moje poročilo: Danes zjutraj sem srečal Michaela Meinersa v njegovi sobi v »Gostišču pri stari pošti«. To poročilo vzdrži vsako kontrolo. Le Michael Meiners se bo danes zvečer iz nepoznatih vzrokov prese-lil.«

Tantau je vzel iz žepa beležnico, nekaj zapisal vanjo, iztrgal list in ga podal Meinersu.

»Pod to telefonsko številko me dobite jutri med dvanajsto in trinajsto.« Vstal je. »Na svidenje, mladi prijatelj.«

Meiners je gledal za njim z izmučenim smehljajem.

»Gospod minister...« je brez sape najavil vratar tovarne Stabilator, »gospod

minister bo prispel čez kakih deset minut.«

Muzikantje so še enkrat pogledali v določeno smer. Gospodje voditelji obrata so si poravnali svoje srebrosive kravate. Otrok nekega delavca je stal pripravljen s šopkom rož in je vselej znova šepetaje ponavljaval pozdravno pesem.

Willy Kerze je sprejel telefonsko sporočilo v svoji direktorski pisarni.

»V desetih minutah bo tako daleč,« je dejal prijatelju Giseniusu.

Gisenius se je nasmihal. »Tvoj vzpon do nacionalne slave je še komaj možno prepričati.«

Kerze je takoj zrastle za nekaj centimetrov. Potem pa je postal njegov obraz zamišljen.

»Samo Meiners bi lahko...«

»Nesmisel!« ga je prekinil Gisenius.

»Ta primer je že skoraj odpravljen. Tantau bo še danes zvečer poročal.«

Toda Kerzeja ni bilo tako lahko pomiriti. Zdej je stalo na nitki preveč stvari. V pol ure bo postal nosilec zveznega kri-ža za zasluge. Nato, na večer, zaroka njegove hčere Karin z višjim državnim svetnikom Bartoschem. In tudi v njegovem privatnem življenju je bilo pričakovati nekaj veselja: zdelo se je, da se Marlene Sonnenberg pri Schulzu ne počuti več prav dobro. Po nekem vselem praznovanju v kavarni »Pariz« ji je Kerze na skrivaj ponudil nekaj prav nič nedvoumnega.

»Seveda, samo če tovariš Schulz nima ničesar zoper...«

»Človek gara petnajst let in potem ti pride takšenle možakar in je vse v nevarnosti.«

Gisenius je soglasno prikimal.

»Toda če smo natančni, jaz takrat nisem imel prstov vmes,« se je razvnel Kerze. »Ti si pripravil Schulza do tega, da je poslal Meinersa z Bennickenom...«

»In ti si bil zelo za to.« Gisenius se je smehljajal. Toda to ni bil dober smeh.

Tovariši

60

»In stvar z dekletom? Ti si bil vendar prvi...«

»Ne bodi otročji!« Gisenius se ni več smehljajal. Hladno in malce naveličano je motril svojega prijatelja Kerzeja. »Bil si zraven. Bil si vedno in pri vsem zraven. Nikar tega ne pozabi!«

Telefon je ponovno zazvonil.

»Minister! Iti morava,« je naznanil Kerze.

Oba gospoda sta se zavrnila in dostojanstveno ter z umirjenimi koraki odšla iz sobe.

Napočila je velika ura tovarne Stabilator. Svečana slovesnost trenutka je povežala vse prisotne v neko presunljivo skupnost.

Tudi ministrove oči so se zdele kalne. Sedel je v okrašen časten stol. V spodobni oddaljenosti so zavzeli svoja mesta ostali prominenti: direktor Kerze, višji državni svetnik Bartosch, odvetnik Gisenius, prijatelj in člani družin. Ljudje — imenovani tudi pripadniki podjetja — so kot tiha množica stali v ozadju.

In potem so sledili govori.

»V posebno čast mi je...« je trobil Kerze.

»V posebno veselje mi je...« je trobil koval govor gospod minister.

Mali gospod Tantau je sedel čisto na koncu odličnikov in je skušal poslušati. Toda vsakokrat, po treh stavkih kakega govora, je poslušanje opustil. Prešel je, če so vsi prisotni, ki jih je poznal. Pogrešal je samo Karin Kerze. In ko je ravno o tem razmišljal, je videl, kako je neki strežnik previdno poklical Giseniusa.

Tantau je brez šuma vstal in šel za njima.

Za stališča gre?

Veliko smo že govorili, da je treba boksarje na tekmovanja pripraviti, da jim je treba nuditi čim več tekmovanj, kjer si bodo pridobili rutino. Seveda pa je treba pričeti tekmovanja najprej v nižjih ligah, tako da se šele potlej najboljši pririnejo v višja tekmovanja...

Zato nas je pred pol leta več kot presenetilo, da je bilo prekinjeno tekmovanje v medrepubliških ligah in to iz povsem nerazumljivih vzrokov. Zdaj so se v Zagrebu sestali delegati boksaških zvez in odločili, da se tekmovanje v medrepubliški ligi takoj nadaljuje. V tej ligi pa nastopajo tudi slovenski klubi. Toda med delegati, ki so sklenili, naj se s tekmovanjem nadaljuje, ni bilo slovenskih boksaških funkcionarjev. Ti so telegrafsko sporočili, da v Zagreb ne morejo priti, da se pa že v naprej strinjajo z vsem, kar bodo sklenili predstavniki ostalih republik.

Kaj ni vse to dokaj čudno? Ne utegnemo priti v Zagreb, ne vemo, kako bo potekala diskusija, ne vemo, ali se bodo delegati odločili za nadaljevanje ali za ukinitve tekmovanja v medrepubliški ligi? Slovenski funkcionarji, ki se bavijo

z boksom, se z vsem strinjajo že v naprej.

Postavili bi jim vprašanje: ali imajo slovenski boksaški funkcionarji svoja stališča, ali jih nimajo? Ali pri njih postaja že praksa, da kar v naprej soglašajo z nečim, kar je namesto njih sklenil nekdo drugi?

Sodobna mistika

Leto dni in še nekaj tednov je naokoli, odkar je Nogometna zveza Jugoslavije na svoji izredni konferenci sprejela povsem nova, skorajda neverjetna pravila. SKlep je pomenil napoved vojne proti vsem negativnim pojavom, ki jih je bilo v našem športu številka 1, iz dneva v dan več. No, po dobrem letu pa smo ponovno spoznali, da

so besede eno in dejstva drugo, da je eno praksa — drugo pa teorija. Samo malo se spomnimo afere s športno stavo, fizičnih obračunavanj predsednika NK »Jedinstvo« in Sekija s sodniki, grobih izpadov na tekmah Split: Olimpija, Železničar: Partizan, zastrupitev nogometašev iz Novega Sada in tako naprej in tako naprej.

In še to, najbolj sveže: res mora biti človek močno močno naiven, če verjame, da so Vasović, Bečejac, Nadozeva in še več kot 30 nogometašev, ki so letos menjali klubске barve, storili to — za lepe besede!

Dandanes je situacija v našem nogometu dobesedno smešna. Vsi vedo vse in nihče ne ve ničesar. Vsi pa ostajajo na svojih stolčkih. Nihče ni kaznovan, nihče odpuštěn. Vsi modro molčijo in — vodijo svojo igro. Pravcata

- Vso skrb za aktivni oddih prevzel sindikat...
- Ugodni pogoji za rekreacijo in veliko razumevanja...
- V gradnji nov dom telesne kulture z zimskim bazenom
- Koristno sodelovanje s športnim društvom »Fužinarjem«
- Problemov ne bi bilo, če bi imela železarna svojega športnega referenta...

Z OBISKA PRI RAVENSKIH ŽELEZARJIH — ŠPORTNIKIHI

NA POTI NAVZGOR

Novi del Raven na Koroškem spominja s svojo škatlasto arhitekturo na Velenje, stari del z industrijskim srcem in nešteti mi rdečkastimi dimniki, nad katerimi nenehno lebdi sivkasta meglica, pa na katerokoli industrijsko naselje. Srce je železarna, ponos in skrb slehernega Ravenčana. Njej je tako rekoč pripisati vsak večji dogodek, nov uspeh ali pridobitev tega koroškega mesta. Beseda železarjev je običajno odločilna. Naj gre za to ali ono. Tudi v športnem življenju...

Ravenski športni klub »Fužinar« je dobro znan. Vsaj tistim, ki le sem in tja brskajo po športnih rubrikah naših časopisov. Najbolj slovi po svojih smučarjih in odbojkarjih. Skoraj neznano pa je, kako na Ravneh skrbijo za razvedrilo in oddih železarjev, ki so športa najbolj potrebni. O tem časopisi bolj malo poročajo...

In zato smo obiskali ravenske železarje, da se na mestu samem prepričamo, ali že zavzema skrb za oddih in razvedrilo v tem velikem delovnem kolektivu tisto mesto, ki ji gre.

»Pogoji za aktiven oddih so pri nas tako ugodni, kot malokje,« pripoveduje Stefan Filipančič, učitelj telesne vzgoje na Metalurški industrijski šoli. »Do nedavnega sem tudi sam delal v železarni kot referent za rekreacijo, z novim šolskim letom pa sem moral to delo opustiti, ker sem dobil polno zaposlitev na šoli.«

Tako je danes ravenska železarna ena izmed redkih pri nas, morda celo edina, v kateri ni človeka, ki bi vse svoje sposobnosti in znanje usmeril edino v dobro premišljeno in načrtno skrb za preživljanje prostih uric in dnevov skoraj treh tisočev zaposlenih v podjetju. Malce čudno se sliši to, posebno če vemo, da imajo nekatera sorodna podjetja reci in piši po dva ali celo tri strokovnjake za rekreacijo (na primer železarna Sisak).

Sicer pa, povsem napačno bi me razumeli, če bi mislili, da je

prepuščeno športno življenje ravenških železarjev samo sebi, oziroma kolesu časa. Sploh ne. Že pred leti je namreč prevzel sindikat železarne v svoje roke tudi odgovornost za šport.

»Sindikat ima danes svoj odbor za rekreacijo, vsak posamezen obrat pa referenta, ki rešuje vprašanja na relaciji obrat, sindikalni odbor,« mi pove Miha Ošlak, predsednik sindikata.

»Sedaj delamo na tem, da bi dosegli neko stalno aktivnost, da bi ljudi navdušili za povsem spontano razvedrilo v obliki tega ali onega športa. Referenti po ekonomskih enotah ne skrbijo več samo za tehnično plat re- kreativne dejavnosti, temveč se že udeležujejo tudi kot nekakšni duhovni vodje.«

»Pa zmorejo vse to...?« vprašam predsednika komisije za šport pri sindikatu Otmarja Leša.

»Kar gre. Sicer pa moram poudariti, da nam gredo zelo na roko tekmovalci ravenškega športnega kluba »Fužinarja«. Vso pomoč nam nudijo pri organizaciji tekmovanj in kar je še bolj pomembno, pomagajo nam pri vadbi, kot da bi bili mi in »Fužinar« ena sama velika družina. Prav s pomočjo njih nam je uspelo, da so začeli letos plavati in kegljati tudi tisti ljudje, za katere bi človek mislil, da bodo do konca življenja gledali šport le od strani.«

»Težko je z aktivnim oddihom med samim odmorom,« seže v besedo Stefan Filipančič. »Petnajst minut je sicer res razmeroma kratek čas, posebno, če pomislimo, da ga je treba v prvi vrsti porabiti za malico. No..., mlajši ljudje bi kljub vsemu še našli nekaj minut za to ali ono dejavnost, starejši pa bi težko pritegnili in jih privadili na nekaj novega. Sicer pa..., naš cilj je, omogočiti slehernemu proizvajalcu rekreacijo izven delovnega časa in ambienta.«

To je ravenskim železarjem delno že uspelo. Seveda še zdaleč ne v celoti. Vendar, če si kdo danes želi v poletnih mesecih na primer plavanje in v

zimskih smučanja, ima za to vse pogoje. V toplih mesecih je poudarek na igran na planem in kopanju, v hladnih zimskih dnevih pa na aktivnosti v športni dvorani in seveda na snegu v obliki smučanja in sankanja, ki je običajno povezano s krajšim izletom.

»Skoraj v vseh športnih pagonah prirejamo tudi tekmovanja,« mi razlaga predsednik komisije za šport pri sindikatu Otmar Leš. »Od najnižjih do najvišjih. Uvedli smo tak sistem, da mora vsak obrat organizirati najprej svoje tekme, če se hoče potlej udeležiti medobratnih tekem, ki predstavljajo izbirno tekmovanje za metalurške športne igre. Na medobratnih tekmovanjih smo letos prešli na ligan sistem, medtem ko smo v nekaterih tekmovanjih še vedno prisiljeni uporabljati sistem na izpadanje, kar nimamo ustreznih prostorov in objektov.«

Ob vsej pomoči, ki nam jo nudi »Fužinar«, imamo še vedno težave s prostori. Na primer z baliniščem. Okoli 500 železarjev bi se pogosto ukvarjalo s tem športom, če bi imeli na voljo večestezno balinišče. Doslej smo imeli dvoestezno, sedaj je v adaptaciji. Napravili bomo večje, štiriestezno... Vprašanje športnih naprav bo na srečo kmalu odpravljeno, saj je poleg stadiona v gradnji velik »Dom telesne kulture«. Morda bo otvoritev velike dvorane že letos pozimi. Dom bo imel tudi zaprt bazen, savno, manjše strelišče, klubske prostore in več manjših dvoran. Glavni investitor je seveda železarna...

»Sploh imajo naši ljudje precejšnje razumevanje za šport,« pravi predsednik sindikata Miha Ošlak. »Saj prispeva železarna letno tudi 16 milijonov za telesnokulturno dejavnost na Ravneh. V sami železarni prav tako nikoli ni vprašanja denarja, če gre za aktiven oddih naših ljudi. Potrebna sredstva nam podjetje dodeljuje kar sproti. Tako je najbolj preprosto. Komisija za šport pri tovarniškem odboru izdelala predlog in

ga utemelji, zadnjo besedo pa ima upravni odbor...«

Torej, če strnemo vsa pravkar omenjena dejstva, ne bo težko ugotoviti, da so pogoji za razvoj rekreacije na Ravnah kar se da ugodni, bolj kot v kateremkoli sorodnem podjetju pri nas. Razumevanje je (generalni direktor Gregor Klančnik je med drugim znan športnik in zvezni kapetan za smučarske teke), sredstva so, objekti so (in kolikor še niso, bodo kmalu), pa tudi veselja in navdušenja ne manjka. V železarni pogrešajo le človeka, ki bi vse skupaj vzel v svoje roke in načrtno ter sistematično poskrbel za nadaljnji razvoj rekreativne dejavnosti v tem velikem kolektivu.

»Delovno mesto za športnega referenta je razpisano,« pravi predsednik športne komisije, »in je na tarifnem pravilniku. Nismo pa še dobili za to primerne- ga človeka. Verjetno si bomo pomagali z enim izmed študentov, ki se izobražujejo v Ljubljani na ustrejni visoki šoli. Seveda terja vprašanje čim hitrejšo rešitev, saj na amaterski bazi res ne moremo več še naprej uspešno reševati vse zastavljene si naloge. Vsaj v nedogled ne...«

A. ULAGA

TROBOJ KOVINARJEV

V soboto, 7. in nedeljo 8. septembra so se srečali v Trbovljah na tradicionalnem tekmovanju za prehodni pokal trije kolektivi: Litostroj, Ljubljana, Metalna Maribor n Strojna tovarna Trbovlje. Da bi se proizvajalci vseh treh sorodnih podjetij temeljiteje spoznali tudi na športnem področju, so se pomerili v nogometu, balinanju, kegljanju, namiznem tenisu, odbojki, streljanju in šahu.

Najprej so se pomerili nogometaši. Trboveljčani so premagali Ljubljancane s 7:0, Mariborčani pa so izgubili z Litostrojem z 8:3. V šahu so Trboveljčani premagali šahiste Litostroja z 31,5:21,5, šahisti Metalne pa Litostrojčane s 3:2.

V tekmovanju so bili najuspešnejši športniki Strojne tovarne Trbovlje v nogometu in šahu, športniki Litostroja iz Ljubljane v namiznem tenisu, odbojki in streljanju, športniki Metalne pa v kegljanju. Razen tega so Trboveljčani osvojili še tri druga mesta, Mariborčani dve drugi mesti, Ljubljancani pa eno.

Končni rezultat: Litostroj 13 točk, Strojna tovarna 13, Metalna 10 točk.

Omeniti še moramo, da je športna komisija, sestavljena iz članov vseh treh kolektivov, pripravila nov predlog za način tekmovanja, ki naj bi v bodoče potekalo nekako takole: v mesecu aprilu bi se v Ljubljani srečali strelci, šahisti in igralci namiznega tenisa, v juniju v Trbovljah nogometaši in odbojkarji, za zaključek tekmovanja pa bi se pomerili v Mariboru meseca septembra še kegljači in balinarji in podelili prehodni pokal zmagovalcu, ki je zbral največ točk v vseh športnih disciplinah.

NOGOMETNI ČETVERBOJ

Občinski sindikalni svet v Slov. Konjicah je pred dnevi organiziral nogometno tekmovanje med sindikalnimi podružnicami na svojem območju. Nastopila so štiri moštva, in sicer iz sindikalnih organizacij TKO Zreče, usnjarskega kombinata »KONUS«, tovarne usnjarskih strojev »KONUS« ter moštvo iz nekaterih manjših podjetij in ustanov pod imenom »mešani sindikat«. Po dokaj zanimivih borbah je prvo mesto zasedlo moštvo kolektiva »Konus«, za njim so se uvrstili nogometaši iz podjetij »KOSTROJ«, tretji so člani moštva iz TKO Zreče, na zadnjem mestu pa so nogometaši iz »mešanega kolektiva«. Zmagovito moštvo je dobilo prehodni pokal občinskega sindikalnega sveta, vsa nastopajoča moštva pa so dobila od prireditelja posebne diplome.

V. L.

ALI RES NI INTERESA ZA REKREACIJO

Tovarniški odbor sindikata Tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« v Kidričevem je doslej vedno prejemal znaten del sredstev, namenjenih za šport in rekreacijo članov kolektiva. Žal pa ostajajo ta sredstva pretežno neizkoriščena, predvsem zaradi nezadostnega dela komisij pri sindikalnih podružnicah in podobnih, ki niso pokazale interesa in volje do rekreativne dejavnosti. Tovarniški odbor je zato skušal takoj za tem, ko je prevzel delo od športnega društva »Aluminij«, organizirati preko svoje komisije razna medobratna tekmovanja. Naletel pa je na precejšnje težave, predvsem zaradi izmenskega dela, pa tudi majhnega zanimanja članov kolektiva, ki se organiziranih medobratnih tekmovanj slabo udeležujejo.

Nekateri so sicer hoteli to opravičiti s strukturo zaposlenih v podjetju. Vendar tu ni moč najti pravilne logike in opravičila, saj večina zaposlenih stanuje v neposredni bližini športnega igrišča. Če je bila nekoč skrb za oddih proizvajalcev zadostna, lahko danes ugotavljamo zelo slab odnos do športne aktivnosti in rekreacije. Opaziti je, da na tem področju primanjkuje sistematičnega in planskega dela. Vsa razpoložljiva sredstva za šport bi kljub temu, da bi bila na primer rekreacija dobro organizirana, ostala še vedno neizkoriščena.

Namesto zaključka: o vprašanju oddiha in rekreacije se je doslej v tem kolektivu premalo razpravljalo in mnogo premalo storilo. Čas pa je, da bi postavili za to odgovorni forumi tudi ta problem na dnevni red in nekaj ukrenili, saj bi morala biti skrb za oddih in razvedrilo delavcev integralni del slehernega sodobnega produkcijskega procesa.

M. F.

Počitnice, ki jih je pred dnevi izpodrinila šola

Zapisek iz dela in življenja kolektiva DINOS, Ljubljana

MILIJARDE NA SMETIŠČIH

»DINOS« je novo ime podjetja »Odpad«, Ljubljana, ki že od leta 1945 dalje z velikimi količinami odpadnih surovin oskrbuje naše gospodarstvo.

Podjetje »Odpad«, sedaj »DINOS« (kratica je nastala iz prvih črk naslednjih besed: dajte industriji nazaj odpadne surovine) se je — razumljivo — razrašalo hkrati z razvojem naše industrije. V vsej državi je okoli 100 podjetij za promet z odpadnimi surovinami; od tega dve v Sloveniji. Morebitna združitve teh dveh podjetij bi naši industriji omogočila bolj ekonomično in kvalitetnejše preskrbovanje z odpadnimi surovinami, ki smo jih zdaj prisiljeni celo uvažati, čeprav odpadki v milijardnih vrednostih propadajo na smetiščih ali v pečeh!

V Jugoslavijo na primer vsako leto uvozimo okoli 5000 ton starih krp, okoli 10.000 ton odpadnega papirja, 120.000 ton starega železa in odlitkov ter okoli 6000 ton odpadnega aluminija. Če bi podjetjem za promet z odpadki uspelo zbrati vsaj četrtino uporabljenih cementnih vreč ter drugega odpadnega papirja, bi na primer odpadni papir lahko celo izvažali ter hkrati prihranili dragoceni les. Podobno velja glede odpadnih krp in še nekaterih drugih vrst materiala, kar naša industrija zdaj plačuje z dragocenimi devizami. Če bi nadalje naša steklarska industrija uveljavila nekatere spremembe v proizvodnem postopku, bi bilo mogoče uporabljati več odpadnega barvastega stekla. Brez haska propadajo tudi izrabljene gume, ki jih po svetu zmeljejo in uporabljajo za mešanje z asfaltno maso oziroma jo regenerirajo itd. Po nekaterih podatkih utrpí naše gospodarstvo vsako leto več kot 7 milijard dinarjev škode samo zato, ker ni mogoče zbrati vseh odpadnih surovin in ker že zbranih surovin (zlasti steklo in guma) nihče ne uporablja.

Ti podatki opozarjajo tudi na osnovne probleme, s katerimi se »DINOS« Ljubljana srečuje pri svojem delu. Z več kot dvema milijardama dinarjev letnega prometa je »DINOS« največje podjetje za promet z odpadki v državi in v svojih 90 odkupnih postajah in odkupnih krajih zbere okoli 60.000 ton ali 15% vseh odpadnih surovin z območja

naše države. Samo letos v osmih mesecih je »DINOS« dobavil naši industriji za 32% odpadnih surovin več kot lani v istem razdobju. Tako je industrija prejela v osmih mesecih letošnjega leta že 29.000 ton starega železa in litine, 6000 ton starega papirja, okoli 1500 ton pripravljenih in predelanih tekstilnih odpadkov itd. Ob vseh teh, prav gotovo zelo spodbudnih uspehih pa kaže opozoriti, da jih podjetje dosega predvsem zavoljo dobre notranje organizacije in še kar primerne opremljenosti z mehanizacijo, v katero so doslej vložili že pol milijarde dinarjev lastnih sredstev.

Za zbiranje in promet z odpadki je ljubljanski »DINOS« torej dobro usposobljen. Zato je treba odgovoriti zgolj še na vprašanje, kakšni so vzroki, da podjetje ne more zbrati vseh ali vsaj več odpadnih surovin, čeprav ima najbolj razvejano odkupno omrežje v državi.

Problem je predvsem v tem, da ekonomski račun (nanj pa »DINOS« razen drugega vežejo tudi dogovorjene cene s kupci ter visoki transportni stroški) onemogoča zbiranje tistih odpadkov (papir, krpe, kovine, steklo), ki jih je povsod dovolj, vendar le v manjših količinah. Prav zato »DINOS« predlaga, naj bi v okviru hišnih svetov, krajevnih in stanovanjskih skupnosti in v drugih oblikah organizirali trajno zbiranje najrazličnejših odpadkov, ki na primer iz gospodinjstev zdaj romajo na smetišča. Pomislimo pa tudi na druge primere: po vsaki športni prireditvi ostanejo po tribunah in drugod kupi papirja, kar priveditelji ali otroci takoj zažgejo in tako »pospravijo« odpadke. Če bi kdorkoli organizirano in redno zbiral te odpadke in po krajšem času, ko bi se jih nabralo na primer nekaj sto kilogramov, prodal podjetju »DINOS«, bi naše gospodarstvo prišlo do potrebnih odpadnih surovin, prihranilo bi devize, prodajalec (zbiralec) odpadkov pa bi prišel do sredstev. Če bi ta sredstva tudi namensko uporabljali (na primer za pomoč šolskim športnim in drugim društvom), bi mnoge odpadke, zlasti tiste iz gospodinjstev, državljani nedvomno radi tudi brezplačno odstopili, samo da bi nekdo prišel ponje in jih odpeljal na zbirno mesto.

Omenjena pobuda podjetja »DINOS« nedvomno zasluži, da bi jo z razumevanjem (končno pa tudi v svojo korist!) trezno preudarili vsi, ki lahko pomagajo pri njeni uresničitvi. To pa so, kot že rečeno: družbene, športne in druge organizacije, hišni sveti, stanovanjske in krajevne skupnosti ter drugi.

Naslednji vzroki, da ni mogoče zbrati večjih količin odpadnih surovin, pa se skrivajo v tem, ker industrija sploh ne odkupuje večjih količin nekaterih odpadnih surovin: barvastega stekla, izrabljenih gum itd. Razen tega vplivajo na odkup tudi visoki transportni stroški na železnici in administrativni predpisi: na primer uredba o arhivih, ki za izredno dolgo dobo »zamrzne« ogromne količine papirja. Naposled pa gre za »navade«, da uporabljene cementne vreče po gradbiščih zavrzemo, ker se proizvajalcem cementa ne ljubi, da bi za prodani cement v vrečah zaračunali kavčijo, ki bi jo — zmanjšano za stroške — vrnil »DINOS«. S tem pa bi bil cement cenejši.

Nasteli smo nekatere najvažnejše probleme, s katerimi se »DINOS« Ljubljana srečuje pri svojem delu. Pripoved iz življenja tega kolektiva pa pove, da »DINOS« dobavlja zdaj naši industriji skoraj vso pločevino

sortirano in stisnjeno v pakete; torej docela pripravljeno za potrebe in proizvodni proces železarn, metalurških podjetij in drugih. Prav tako razrežejo tudi vse debelejšo železo na kose velikosti od 15 do 20 oziroma 50 do 110 cm, ki so povsem narad za vložke v kupolne ožiroma Siemens-Martinove peči.

Prav tako »DINOS« sortira vse vrste odlitkov in barvnih kovin. Lani je »DINOS« dobavil našemu gospodarstvu kar 41.000 ton omenjenega materiala. Železarne namreč ne morejo pridobivati novega železa brez vložkov starega železa, za livarne pa so stara litina in odpadki barvnih kovin povsem enakovredni novi surovini. V tem je družbeni pomen in interes za dejavnost podjetja »DINOS« Ljubljana.

Velik promet dosega »DINOS« tudi s stari papirjem. Pomanjkaje osnovnih surovin za izdelavo papirja je tolikšno, da zavržen, zbran in sortiran stari papir včasih rešuje neprekinjeno proizvodnjo v papirnicah! Samo »DINOS« pa je lani odkupil, presortiral in stisnil v pakete več kot 8000 ton starega papirja!

Povpraševanje po tekstilnih odpadkih, razen po še uporabnih krpah, ni posebno veliko. Zato je potrebno toliko več dela za pripravo in predelavo tekstilnih odpadkov. Na 18 sortirnih mizah podjetja »DINOS« preberejo po barvah in kvalitetah okoli 80 ton tekstilnih odpadkov na mesec. V pralnici tega podjetja pa s pranjem, dezinfekcijo in

sušenjem krpam spet vrnejo uporabnost; za čiščenje strojev, za brisanje rok itd. Za te namene pa v delovnih organizacijah uporabljajo tudi čistilno bombaževino. V Bohovi pri Mariboru ima »DINOS« poseben obrat, kjer izdelujejo čistilno bombaževino v dveh kvalitetah; iz jute in jutinih odpadkov pa še posebej nadomestek za žimo, ki ga uporabljajo tapetniška podjetja.

Razen tega »DINOS« letno zbere in predela v granulato okoli 200 ton steklenih črepij. Potem »DINOS« odkupuje kosti, ki so potrebne za predelavo v klej in kostno moko, odpadno gumo in še drug odpadni material.

Ob koncu našega zapiska iz podjetja »DINOS« Ljubljana pa velja zapisati še to-le: navzlic temu, da naša industrija zavrača nekatere vrste odpadnih surovin oziroma zbiranje zdaj ni rentabilno, jih »DINOS« vseeno odkupuje, predeluje in izvažajo. Tako je »DINOS« Ljubljana lani izvozil okoli 600 ton granulata barvastega stekla v Italijo; razen tega pa je izvažal tudi manjvredne aluminijeve odpadke. S tem je »DINOS« lani dosegel izvoz v vrednosti 65 milijonov deviznih dinarjev in tako za dragocene devize prodal odpadne surovine, ki bi sicer propadle na smetiščih ali kakorkoli drugače.

Ta prostor smo odstopili podjetju »DINOS«, Ljubljana

Nakladanje odpadkov pločevine v stroj za pakiranje

Dopolnjujemo naše reportaže o komunah SRS • Dopolnjujemo naše reportaže o komunah SRS

K 7. komuni: NOVO MESTO OBJAVLJENI V ŠT. 34, DNE 31. VIII. 1963

OD DOMAČE KONSTRUKCIJE DO IZVEDBE

O IMV smo že objavili prispevek v okviru reportaže »Razgovori o novomeški komuni«. Sedaj imamo nove podatke, ki bolj osvetljujejo delo tega kolektiva. Z željo, da bi naše reportaže kar se da verno zrcalile podobo opisane komune, objavljamo o navedenem podjetju še tole:

Razsojanje o proizvodnih uspehih Industrije motornih vozil v Novem mestu nedvomno potrjuje poglavje, ki govori o lastnih konstrukcijah za raznolika vozila sicer značilne silhuete. Nekdanji dvom v sposobnosti domačih strokovnjakov razbija spisek številnih tehničnih dognanj in domiselnih izvedb, pri čemer ni botrovala nobena tuja licenca, nikakršna spoznanja tujih strokovnjakov ter konstruktorjev.

Prav domača konstrukcija — ki vsekakor upošteva doma proizvedeni material, delovno zmogljivost mnogih drugih podjetij, ki so danes kooperanti v avtomobilski proizvodnji — pa je zlahka osnova za dosedanje uspehe novomeške tovarne in za nadaljnja načrtovanja. Dosedanje uspehe potrjujejo razpoložljive številke, ki povedo, da je »IMV« ustvarjal leta 1956, torej na začetku uveljavljanja svoje proizvodnje, komaj 3,2 odstotka glede na strukturo dohodka na zaposlenega, lani pa je dosegel 37,3 odstotka; dohodek na zaposlenega je tako prešel od nekdanjih 292 tisoč na 3 milijone in 400 tisoč, skupni dohodek je lani začel preseirati tri milijarde, letos pa bo presegel štiri. Očiten vzpon diagrama proizvodnje beleži zlasti prehod leta 1959 v 1960 in 1961, kjer najdemo rojstne dneve prvih domačih konstrukcij.

Relativnost presoje o dnevi proizvodnji — lani je podjetje dalo domačemu in tujemu trgu 1100 vozil, letos jih predvideva 1800 — označuje zahtevnost izdelave raznih vozil. Tako je še najmanj truda v proizvodnji znanih »kurirjev«, zahtevnejša je izdelava »kombijev«, več časa terja proizvodnja malih avtobusov in specialnih avtomobilov za potrebe raznih služb. Tako srečamo dneve, ko izročijo proizvodnja lastnemu prodajnemu oddelku pet, pa osem, skratka več ali manj izgotovljenih vozil, pri čemer pa ostaja finančni rezultat neizpremenjen,

Številke kot legitimacijo proizvodnih prizadevanj po svoje osvetljujejo podatki o gibanju zaposlenih. Z dokaj počasnejšim tempom raste diagram števila zaposlenih — trenutno dela v tovarni 988 delavcev, leta 1956 pa je začel proizvodnjo 170-članski delovni kolektiv — kar ob pogledu na proizvodne ter finančne uspehe opozarja na skrb podjetja, da z nenehim izpopolnjevanjem organizacije dela ter s produktivnostjo posameznikov, z njihovo usposobitvijo, dosega ob manjšem številu zaposlenih kar se da ugodnejše proizvodne rezultate. Semkaj sodi še razmišljanje o uvajanju mehanizacije, primernih strojev, v uvajanju serijske proizvodnje, o spletnju ustreznega omrežja solidnih kooperantov, o naporih delovne organizacije, ki prilagajajo lastne zmogljivosti zmogljivostim sorodnih tovarn.

Danes je proizvodnja »IMV« že začela preraščati razpoložljive prostorne zmogljivosti tovarne. Zategadelj je na dnevnem redu razgovorov v podjetju plan rekonstrukcije, s katero si bo podjetje lahko omogočilo večji razmah v načrtovanih in boljše delovne pogoje za delavce.

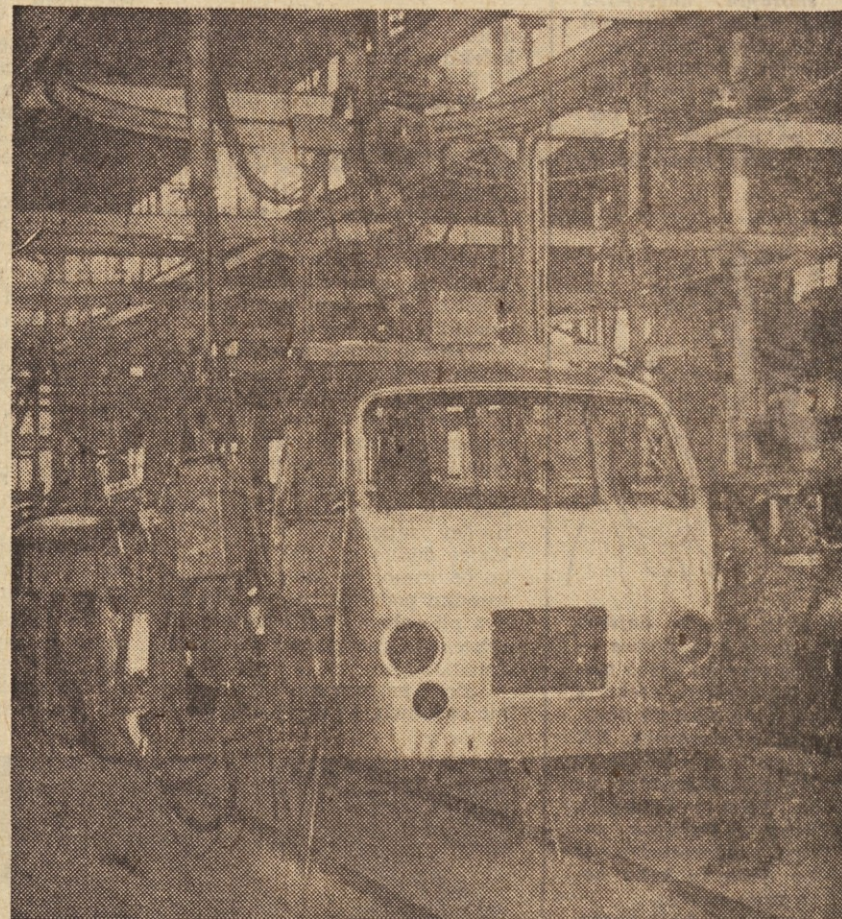
Problemu prostora se pridružuje tudi problem pomanjkanja strokovnega kadra. Malone 1000 zaposlenih pomeni vsekakor močan delovni kolektiv, vendar pa terja zahtevna proizvodnja še nadaljnje izpopolnjevanje delovnih mest s kvalificiranimi ter visokokvalificiranimi delavci. Teh pa na Dolenjskem ni na pretek! Če pripovedujemo o nekdanji zastojnosti tega podjetja, potem lahko podčrtamo sled zaostajlosti, ki se kaže v pomanjkanju delovnih tradicij, raznih poklicev, industrijskih delavcev. Nedvomno, industrija avtomobilov je zahtevna industrijska panoga ter vsekakor temelji na izkušnosti in znanju delovnega kolektiva z večletno tradicijo. Tradicija pa ne nastane čez noč — tu sta potreb-

na čas in upornost v kadrovske politiki. Ne le štipendije, pač pa predvsem številni pogovori z mladino, ki razsoja o bodočem poklicu; so ključ pri reševanju kadrovskega problema.

Morda je ravno kadrovska politika in dobršna mera strpnosti kot njen spremljevalec osnova za razširjanje delovnega kolektiva, da počasi, skladno s številnostjo usposobljenih delavcev in strokovnjakov ter s potrebno strojno opremo povsem osvoji proizvodnjo avtomobila od motorja do zadnjega vijaka. Za zdaj je »IMV« odvisen od uvoza motorjev: vse drugo je njegova lastna proizvodnja. Motor pa je zahteven izdelek, ki mu je težko biti kos z minimalnimi delovnimi izkušnjami ter s pomanjkljivo strokovno opremo. Vsekakor pa je njegova proizvodnja osvojitljiva, in podjetje, o katerem je beseda, že dolgo časa razmišlja o pogojih, ki jih mora ustvariti za lastno proizvodnjo motorjev ter s tem temelj za popolno osamosvojitve v proizvodnji avtomobilov, ki bi bila odvisna samo od domačih kooperantov in ne več od uvoza.

Ampak motor ni preprost izdelek! »IMV« je od leta 1959 v tesnih stikih s številnimi domačimi proizvajalci, ki lahko uresničijo ali kakorkoli pomagajo pri uresničitvi načrta o proizvodnji močnejšega domačega avtomobilskega motorja za osebnne in druge avtomobile. Rezultati teh stikov so sicer ugodni, še zmerom pa ne govore o prid minimalnemu času, ki obeta tovrstno domačo proizvodnjo.

Srečanje z dolenjsko avtomobilsko industrijo je potemtakem srečanje s problemom naglega osvajanja določene proizvodnje v korist zmanjšanja uvoza in hkrati v korist povečanja izvoza. Vsekakor nam to srečanje predstavi odličnega dobavitelja raznovrstnih vozil domačim odjemalcem, ki so jim znane odlike avtomobila znamke »IMV« z lastovico; njihova vsestranska uporabnost, nezahtevnost pri oskrbovanju, ekonomičnost pri porabi goriva in maziva, so odlike, za katere bi se potegovala marsikatera tovarna avtomobilov.

Proizvodnja karoserij na tekočem traku

POPRAVEK

V reportaži »Iz malega raste veliko« o komuni Sevnica, objavljeni v 33. številki Delavske enotnosti, je tiskarski škrat zamešal nekaj vrstic, zaradi česar ni jasen četrti odstavek. Takole je prav:

Letos bodo v sevnški komuni ustvarili več kot za 7.218.000.000 dinarjev brutoprodukta (v 1962. letu so ustvarili za 6.009.000.000 dinarjev, v letu 1961 pa za 5.453.000.000 dinarjev), ob polletju so ugotovili za 3,9% večjo realizacijo kot so jo predvideli za ta čas. Perspektivni program razvoja občine je predvideval porast družbenega bruto proizvoda na občano od leta 1960 do 1965 od 225.300 na 338.000 dinarjev. Prekorčili pa ga bodo že letos, ko bodo ustvarili 395.000 dinarjev, verjetno pa še več družbeno bruto proizvoda na prebivalca. Isto velja glede narodnega dohodka, ki naj bi znašal po perspektivnem planu 1965, leta 1963 400 dinarjev na prebivalca, že 1962. leta pa so dosegli 177.100 dinarjev, v 1963. letu pa bodo presegli celo za letos planirani (po družbenem planu občine za 1963. leto) narodni dohodek v višini 204.300 dinarjev na prebivalca.